

T.C
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**GENÇ YETİŞKİN BİREYLERİN BENLİK SAYGILARI VE KİMLİK
STATÜLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİ İLE İLİŞKİSİ**

TEZİ YAZAN

Rıza ÜNSAL

Danışman: Prof. Dr. Zihniye OKRAY (Lefke Avrupa Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Prof. Dr Şükrü UĞUZ

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Perihan ÇAM RAY (Çukurova Üniversitesi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN/ EYLÜL 2021

ONAY

T.C.

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

201810066 numaralı öğrencimiz olan **Rıza ÜNSAL** tarafından hazırlanan “ **Genç Yetişkin Bireylerin Benlik Saygıları ve Kimlik Statülerinin Bağlanma Stilleri**

İle İlişkisi” başlıklı bu tez çalışması jüri üyelerimiz tarafından **oy birliği** ile **Psikoloji** Anabilim Dal’ında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. Dışı asıl üye - Tez Danışmanı - Jüri Başkanı: Prof. Dr. Zihniye OKRAY
(KKTC Lefke Avrupa Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. İçi – Jüri asıl Üyesi: Prof. Dr. Şükrü UĞUZ

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. Dışı - Jüri asıl Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Perihan ÇAM RAY
(Çukurova Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

30/ 09/ 2021

Doç. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yazım kurallarınca hazırlamış olduğum bu çalışmada;

- Çalışmada kullandığım verileri, bilgileri ve dokümanları etik ve akademik kurallar etrafında elde ettiğimi,
- Elde ettiğim bütün bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Araştırmamda faydalandığım bütün eserlerin tamamına uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim sonuçlarda ve kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu araştırmada sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi durumda aleyhime doğacak bütün hak kayıplarını kabul ettiğimi beyan ederim.

30 / 09 / 2021

Rıza ÜNSAL

İTHAF

Daha aydınlık bir yarın için bilimin ışığından ayrılmayarak emek harcayanlara ve
sevgili ELVİRA'ya...

TEŞEKKÜR

Başta beni bu günlere getiren, her zaman yanımda olduklarını hissettiğim ve hiçbir teşekkürün yaptıklarını karşılayamayacağını düşündüğüm babam Basri ÜNSAL ve annem Zeynep ÜNSAL'a en içten duygularıyla sevgi, saygı ve mihnetle teşekkür ederim. Lisans eğitimimden beri her zaman yanımda olan, bana mesleğimi sevdiren, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen tez danışmanım sevgili Prof. Dr. Zihniye OKRAY hocama teşekkürlerin en büyüğünü sunarım. Son olarak çalışmaya katılan ve bu çalışmanın ortaya çıkmasını sağlayan tüm katılımcılara teşekkür ederim.

ÖZET

GENÇ YETİŞKİN BİREYLERİN BENLİK SAYGILARI VE KİMLİK STATÜLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİ İLE İLİŞKİSİ

Rıza ÜNSAL

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Zihniye OKRAY

Eylül 2021, 126 Sayfa

Bu çalışmanın temel amacı bağlanma stillerinin, kimlik statüleri ve benlik saygısı üzerindeki etkisini, aralarındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmanın katılımcılarını 225 kadın, 259 erkek toplam 484 genç yetişkin oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı 19-40, yaş ortalaması 28.16 ± 0.64 yıldır. Katılımcıların bağlanma stillerini belirlemek amacıyla Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), kimlik statülerini belirlemek amacıyla Utrecht Kimlik Bağlanma Ölçeği (UTRECHT KBÖ) son olarak da benlik saygılarını belirlemek için Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeği Kısa Formu (BSDÖ-KF) kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda eğitim düzeyi, medeni durum, gelir düzeyi, 0-6 yaş arası dönemde bakım veren ve annenin eğitim düzeyi ile bağlanma stilleri, benlik saygısı ve kimlik statüleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Babanın eğitim düzeyi ile olumlu benlik saygısı arasında pozitif yönde bir ilişki gözlenmiştir. Yaş ve benlik saygısı ile kimlik statüleri arasında bir ilişki bulunmamıştır. Bağlanma stilleri ile yaş arasında düşük düzeyde ilişki gözlenmiştir. 31-35 yaş arası genç yetişkinlerin 35-40 yaş arası yetişkinlere göre kaçınma puanları daha düşük çıkmıştır [$F(3,480)=2,96$ $p<0,05$]. Cinsiyet açısından erkeklerin kadınlara oranla daha fazla güvenli bağlanma stiline sahip oldukları gözlenmiştir. Kadınların erkeklere göre ipotekli kimlik statüsüne sahip olma düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Erkekler daha çok başarılı ve askıya alınmış kimlik statülerine sahipken kadınlar ipotekli kimlik statüsünde yoğunlaşmaktadır. Benlik saygısı ve cinsiyet arasında olumlu alt boyutta bir farklılık gözlenmemiştir. Erkeklerin olumsuz benlik saygılarının kadınlardan yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bağlanma stilleri ve benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki, bağlanma stilleri ile kimlik statüleri arasında derinlemesine araştırma ve gözden geçirme alt boyutlarında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ve son olarak kimlik statüleri ile benlik saygısı arasında olumlu benlik saygısı alt puanıyla kimlik statüleri alt boyutu puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki, olumsuz benlik saygısı ile bağlanma yapma alt boyutu puanları arasında pozitif, gözden geçirme alt boyutu puanlarıyla negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu gözlenmiştir.

Bağlanma stillerinin, benlik saygısı ve kimlik statüleri üzerindeki etkisini incelemek için uygulanan basit regresyon analizi bulgularına göre bağlanma stilleri kimlik statülerini pozitif yönde anlamlı bir şekilde ($B=0,08$ $p<0,05$), benlik saygısını negatif yönde anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($B=-0,41$ $p<0,05$).

Anahtar kelimeler: Bağlanma, Kimlik, Kimlik statüleri, Bağlanma stilleri, Benlik saygısı.

ABSTRACT

RELATION OF SELF-ESTEEM AND IDENTITY STATUSES TO COMMITMENT STYLES IN YOUNG ADULTS

Rıza ÜNSAL

Graduate Research Project, Department of Psychology

Supervisor: Prof. Dr. Zihniye OKRAY

September 2021, 126 Page

The main purpose of this study is to examine the effects of attachment styles on identity status and self-esteem, and the relationship between them. The participants of the study consisted of 484 young adults, 225 women and 259 men. The age range of the participants is 19-40, the average age is 28.16 ± 0.64 years. The Inventory of Experiences in Close Relationships (ERI) was used to determine the attachment styles of the participants, the Utrecht Identity Attachment Scale (UTRECHT KBI) was used to determine their identity status, and the Low Back Esteem Rating Scale Short Form (BSRS-SF) was used to determine their self-esteem.

As a result of the research, no significant relationship was found between education level, marital status, income level, education level of caregiver and mother between 0-6 years of age and attachment styles, self-esteem and identity status. A positive correlation was observed between father's education level and positive self-esteem. No relationship was found between age and self-esteem and identity status. A low level of correlation was observed between attachment styles and age. Young adults aged 31-35 had lower avoidance scores than adults aged 35-40 [$F(3,480)=2.96$ $p<0.05$]. In terms of gender, it has been observed that men have more secure attachment styles than women. The level of having a mortgaged identity status was higher for women than for men. While men have more successful and suspended identity statuses, women concentrate on mortgaged identity status. There was no difference in the positive sub-dimension between self-esteem and gender. It was concluded that men have higher negative self-esteem than women.

There is a negative significant relationship between attachment styles and self-esteem, a positive significant relationship between attachment styles and identity statuses in in-depth research and review sub-dimensions, and finally, there is a positive relationship between identity status and self-esteem between positive self-esteem sub-score and identity status sub-dimension scores. It was observed that there was a significant positive relationship between negative self-esteem and attachment sub-dimension scores, and a negative significant relationship between review sub-dimension scores.

According to the results of simple regression analysis conducted to examine the effect of attachment styles on self-esteem and identity status, attachment styles affect identity status positively.

Keywords: Commitment, Identity, Identity Statuses, Commitment Styles, Self-Esteem.

ÖNSÖZ

Güvenli ve korunaklı bir yer olan anne karnından soğuk, gürültülü ve karmaşık olan bu dünyaya geldiğimizde kendimizi anne karnındaki güvenli alanda hissetmeye çalışırız. Ancak doğum ile birlikte annemiz ile biyolojik bir bağımız kalmamıştır ve bu artık mümkün değildir. Bundan sonra anne ile bağımızın devam etmemesi için herhangi bir sorun yoksa (ölüm, terk etme vb.) bize o korunaklı alanı veren nesneyle (anneyle) yeni bağlar kurmaya başlarız. İçine doğduğumuz bu soğuk ve gürültülü dünyayı onun üzerinden keşfetmeye başlarız, onunla kurduğumuz bağlara göre dünyayı ve kendimizi anlamlandırırız. Dünyaya gelen ve her şeyden bihaber olan bebek onu besleyen, ona bakım veren, onu mutlu eden kişiyle bir bağı olduğunu düşünür ve onu kendisinin bir uzantısı olarak görür. Zamanla ona bağlanır ve kendini var etmeye başlar. Bağlanma nesnesiyle kurulan bu bağlar maalesef her zaman sağlıklı ve güvenli olarak kurulamıyor. Bu bağlar annenin ya da bağlanma nesnesinin bebekle olan ilişkisine göre değişmektedir. Bebek doğru zamanda, doğru yerde ve doğru şekilde müdahale edebilen bakım nesnesiyle güvenli bir bağlanma gerçekleştirir. Bu araştırma ile bu kadar kritik ve önemli olan bağlanmanın ilerleyen dönemlere (yetişkinlik) etkisine benlik saygısı ve kimlik statüleri ekseninde bakmak amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmadan elde edilen verilerle literatüre bağlanma ve kimlik konularında katkıda bulunmak istenmiştir.

İÇİNDEKİLER

KAPAK.....	i
ONAY	ii
ETİK BEYANI	iii
İTHAF.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
ÖNSÖZ	x
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
TABLolar LİSTESİ	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvi
EKLER LİSTESİ	xvii

BÖLÜM I

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırma Problemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	3
1.3. Araştırmanın Hipotezleri.....	5
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.6. Tanımlar	6

BÖLÜM II

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Bağlanma.....	8
2.2. Bağlanma Kuramı.....	9
2.2.1. Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Bağlanma.....	14
2.2.2. Ergenlik Döneminde Bağlanma	17

2.2.3. Yetişkinlikte Bağlanma	19
2.3. Bağlanma Konusunu Ele Alan Yurt İçi Araştırmalar	23
2.4. Bağlanma Konusunu Ele Alan Yurt Dışı Çalışmalar	25
2.5. Kimlik Kavramı.....	28
2.5.1. Kimlik Kavramının Kuramsal Temeli.....	30
2.5.1.1. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı	30
2.5.1.2. Blos'un Kimlik Keşfi Kuramı	37
2.5.1.3. Marcia ve Kimlik Statüleri Yaklaşımı	38
2.6. Bağlanma Stilleri ve Kimlik Statüleri Arasındaki İlişki	43
2.7. Kimlik Statüleri İle İlgili Yurt İçi Araştırmalar	44
2.8. Kimlik Statüleri İle İlgili Yapılan Yurt Dışı Çalışmalar.....	47
2.9. Benlik Saygısı.....	48
2.10. Bağlanma, Kimlik ve Benlik Saygısı İlişkisi	50
2.11. Benlik Saygısı İle İlgili Yapılan Yurt İçi Çalışmalar	51
2.12. Benlik Saygısı İle İlgili Yapılan Yurt dışı Çalışmalar	53

BÖLÜM III

3. YÖNTEM.....	54
3.1. Araştırmanın Modeli.....	54
3.2. Evren ve Örneklem	54
3.3. Veri Toplama Araçları	56
3.3.1. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)	56
3.3.2. Utrecht Kimlik Bağlanma Ölçeği (UKBÖ).....	57
3.3.3. Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeği Kısa Formu (BSDÖ-KF)	58
3.4. Kişisel Bilgi Formu.....	58
3.5. Verilerin Toplanması	58
3.6. Verilerin Analizi.....	58

BÖLÜM IV

4. BULGULAR.....	60
4.1. Ölçeklerin Güvenirliğine İlişkin Bulgular	60
4.2. Ölçeklerin Normallik Dağılımına İlişkin Bulgular.....	60

4.3. Toplam Ölçek ve Alt Boyut Puanlarını Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması	61
4.4. Ölçek Puanlarının İlişkisine Yönelik Korelasyon Analizi.....	69
4.5. Genç Yetişkin Bireylerin Bağlanma Stilleri Puanlarının Kimlik Statüleri Puanını Yordamasına İlişkin Basit Regresyon Analiz Sonuçları	71

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA VE YORUM.....	74
5.1. Genç Yetişkin Bireylerin Bağlanma Stilleri, Kimlik Statüleri ve Benlik Saygılarının Demografik Değişkenlere Göre Tartışma ve Yorum	74
5.2. Ölçeklerin Korelasyon Analizine İlişkin Tartışma ve Yorum	79
5.3. Ölçeklerin Regresyon Analizlerine İlişkin Tartışma ve Yorum.....	81

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	83
6.1. Sonuç.....	83
6.2. Öneriler	84
7. KAYNAKÇA	86
8. EKLER	96

KISALTMALAR LİSTESİ

YİYE	: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri
BSDÖ-KF	: Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeği Kısa Formu
UKBÖ	: Utrecht Kimlik Bağlanma Ölçeği
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Kimlik Statüleri	43
Tablo 2. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular	55
Tablo 3. Ölçek Puanlarına İlişkin Güvenirlilik Analizi	60
Tablo 4. Ölçek Puanlarının Normalliğinin İncelenmesi	61
Tablo 5. Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	62
Tablo 6. Ölçek Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	63
Tablo 7. Ölçek Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	64
Tablo 8. Ölçek Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	65
Tablo 9. Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	66
Tablo 10. Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	67
Tablo 11. Ölçek Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	68
Tablo 12. Ölçek Puanlarının 0-2 Yaş ve 2-6 Yaş Arası Dönemde Bakım Verene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	69
Tablo 13. Ölçek Puanları Arası Pearson Korelasyon Analizi	70
Tablo 14. Genç Yetişkin Bireylerin Bağlanma Stilleri Puanlarının Kimlik Statüleri Puanını Yordamasına İlişkin Bulgular	72
Tablo 15. Genç Yetişkin Bireylerin Bağlanma Stilleri Puanlarının Benlik Saygısı Puanını Yordamasına İlişkin Bulgular	72

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bağlanma sisteminin temel işlevleri.....	15
Şekil 2. Dörtlü bağlanma modeli	22
Şekil 3. Erikson'un Psikosoyal gelişim kuramı ve karşılık gelen kimlik duygusu.....	37

EKLER LİSTESİ

8.1. Çağ Üniversitesi Etik Kurul Onay Belgesi.....	96
8.2. Gönüllülük Onam Formu.....	99
8.3. Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeği.....	100
8.4. UTRECHT Kimlik Bağlama Ölçeği.....	101
8.5. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Ölçeği	102
8.6. Bilgi ve Onay Formu.....	103
8.7. Katılımcı Beyanı.....	104
8.8. Kişisel Bilgi Formu.....	105
8.9. YİYE Kullanım İzni.....	106
8.10. UTRECHT Kimlik Bağlama Ölçeği Kullanım İzni.....	107
8.11. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Tez Etik Kurul İstek Yazısı.....	108
8.12. Çağ Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu İzin Yazısı.....	109

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Araştırma Problemi

Doğum bebeğin güvenli ve korunaklı bir ortam olan anne karnından ayrılıp soğuk, gürültülü ve bilinmez bir ortama bırakılması olarak değerlendirilebilir. Doğumla birlikte anne ve bebek arasındaki biyolojik bağ ortadan kalkmaktadır. Biyolojik olarak yok olan bu bağın ardından anne ve bebek arasında duygusal olarak yoğun bir süreç olan bağlanma gelişmeye başlar (Baş, 2013, s. 1-3).

Bağlanma, temel olarak bebek ve bebeğe bakım veren kişi (anne-baba-bakıcı vd.) arasında gelişen bir bağlıdır. Bağlanma, bebeğin bakım veren kişiyle ilişki kurması, onu araması, güvenlik ve keşfetme ihtiyacını giderecek sağlıklı ortamı sağlamak amacıyla yakınlık kurmasını içeren, stresli durumlarda kendini gösteren, devamlılığı olan ve hayat boyu gözlenen duygusal bağlıdır (Erözkan, 2011, s. 61-63). Bebeklik döneminde temelleri atılan bağlanmanın bütün yaş dönemlerinde etkisini sürdürdüğünü belirten araştırmalar mevcuttur. Çocukluk döneminde oluşan bağlanma stilleri, diğer yaşam dönemlerinde de önemli roller üstlenmektedir. Bağlanma ile ilgili araştırmalar ilk başlarda ağırlıklı olarak anne ve bebek arasındaki ilişkiye odaklanmışken çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde bağlanma ilişkileri ile ilgili araştırmalar da yapılmaya başlanmıştır (Ateş, 2019, s. 1-11). Bu gelişmelerden sonra bağlanmanın yaşam boyu sürdüğü görüşü kabul edilmeye başlanmıştır. Bowlby (1980) çocuğun bebeklik dönemi ve erken çocukluk döneminde temel bakım veren bakıcıyla karşılıklı etkileşim deneyimleriyle, zihinsel temsillerini (içsel çalışan modeller) oluşturduğunu ve bu bağlanma sistemlerinin hayat boyu devamlılığını, ilk dönemde oluşturulan zihinsel temsiller sayesinde gerçekleştiğini öne sürmektedir. İçsel çalışan modeller, bebeğin temel bakım veren kişiyle tekrar eden aktiviteler yoluyla oluşturduğu bilişsel ve duyuşsal yapılardır. Bu modeller, duyguları, davranışları, ilişkiler hakkında dikkati, bilişleri ve belleği yönetmektedir (Keser, 2006, s. 2-12).

Bebeklik ve çocukluk döneminde bağlanma ilişkisi tek yönlüdür. Anne, bakıcı sürekli bebeğin ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Ergenlik ve yetişkinlik döneminde ise temel bakım veren kişi yerine akranlara ve arkadaşlara yönelme söz konusu olur. Bağlanma ihtiyacı ve davranışı terk ediliyor gibi görünse de bu ihtiyaç akranlara ve eşlere

aktarılmaktadır. Bu süreçte birincil bakım veren kişiye karşı geliştirilen hiyerarşik bağlanma ilişkisine dönüş söz konusu olmaktadır (Keser, 2006, s. 27-28).

Yetişkin bağlanma stilleri konusunda çalışan Hazan ve Shaver (1987) Bowlby'nin bağlanma teorisini ve Ainsworth'un araştırmalarını bir araya getirerek yetişkinlerin romantik ilişkilerinde bebeklik ve çocukluk döneminde kazandıkları bağlanma stillerine göre hareket ettiklerini belirtmektedir. Yetişkinlik döneminde yaşanan romantik ilişkilerde genç yetişkin bireylerin güvenli, karasız ya da kaçınan bağlanma stiline göre hareket ettikleri söylenmektedir.

Özellikle ergenlik dönemiyle birlikte belirginlik kazanan ve çatışmalarla dolu bir sürecin ürünü olan kimlik, tanımının birçok alana yayılarak yapılması ve çok yönlü bir gelişimin ürünü olması nedeniyle çok farklı kuram ve araştırmalara konu olmuştur. Bireyler özellikle ergenlik döneminde bir taraftan kendisine dair düşüncelerini, toplumdaki konumunu ve geleceğe dair düşüncelerini, beklentilerini ifade etmeye çalışırken öte taraftan toplumun ve çevrenin istekleri ile kendi benliği arasındaki krizleri aşmaya ve onları hal etmeye çalışır ve kimlik duygusunu bu çatışmanın sonucunda edinmiş olur. Kimlik duygusu: Kişinin kendi yaşam biçiminden, yani birey olarak eşsiz ve kendine has bir stil içinde var olduğunu ve bu stilin devamlılık sergilediğini duyumsayıdır (Kulaksızoğlu, 1998).

Kimlik kavramının tepe noktası olarak kimlik statüleri kuramını öne süren Marcia, kimlik ile ilgili ilk çalışmaları yapan Erikson'un kimlik tanımındaki işe-vuruk zorluklardan hareket ederek "ego kimliği" kavramının ölçülebilir ve gözlenebilir tanımını yapabilmek için kimlik statüleri kuramını geliştirmiştir. Marcia'ya göre kimlik kazanımı süreci iki temel noktadan hareketle elde edilir: keşif (arayış) ve bağlanım. Arayış kişinin değer yargıları, amaç, anlam arayışı vb. konularda ne ölçüde sorgulama yaptığını, bunları keşfetmek için ne kadar çaba sarf ettiğini karşılarken; bağlanım, kişinin belirli inanç, değer ve anlamlara ne ölçüde bağlılık geliştirdiğini temsil etmektedir. Bu iki temel noktadan hareketle dört kimlik statüsü tanımlanmıştır. *Başarılı kimlik statüsü*, belirli bir arayışa girmiş, belirli hedeflere bağlanmış kişilerin sahip olduğu statüdür. *Bağımlı kimlik statüsü*, belirli bir arayışa girmeden sadece hedeflere bağlanmış kişilerin sahip olduğu statüdür. *Kararsız kimlik statüsü*, belirli bir arayış içinde olan ancak henüz bir bağlılık geliştirmeye bireylerin olduğu statüdür. *Kargaşalı kimlik statüsü*, herhangi bir arayışa girmemiş ve bağlılık geliştirmemiş kişilerin sahip olduğu statüdür (Demir, 2010, s. 99-119).

Benlik saygısı kişinin kendi hakkındaki değerlendirme ve yargılamaları sonucunda ulaştığı tutum ve inançlardır (Özkan, 1994, s. 4-9). Benlik saygısı, kişinin kendisini algılama tutumudur. Ergenin kendine dair benlik imgelerini çevresel faktörler ve içsel unsurlar belirler. Kişinin kendini olumlu veya olumsuz algılaması benlik saygısını belirler. Bu durum da kimliğin oluşum dinamiklerini doğurur. Ergenin kendisini değerli algılaması, ailenin desteği, arkadaşlık ilişkileri, kendini başarılı göreceği yerleri bilmesi ve bu alanlara teşvik edilmesiyle mümkün olur. Bu şekilde güven duygusu desteklenmiş olur (Kulaksızoğlu, 1998).

Bebeklik ve çocukluk döneminde bakım veren ile kurulan bağın niteliğinin ve şeklinin kimlik statüleri ve benlik saygısı ile ilişkisinin nasıl olduğunu açıklayan birçok araştırma mevcuttur. Bakım veren ile güvenli bir bağlanma gerçekleştiren birinin sağlıklı bir kimlik statüsüne ve olumlu bir benlik algısına sahip olması gerektiği beklenir. Güvenli bağlanma gerçekleştiren kişiler kendilerini daha değerli ve dünyayı daha olumlu görme eğiliminde olurlar. Öte yandan güvensiz bağlanma gerçekleştiren bireyler kendilerini ve çevrelerini daha olumsuz görme eğiliminde olurlar. Çünkü güvenli bağlanma keşfetme davranışını tetikleyici bir unsur olarak etkilemektedir (Baş, 2013, s. 2-8). Çevresini keşfetmeye yönelen birey karşılaştığı fırsatları araştırarak seçenekler belirleyecektir. Özellikle kimlik edinme sürecinde yaşanan krizlerin, bunalımların kaynağı, bağlanma stilleri ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü güvenli bir bağlanma, sağlıklı bir keşfetme ve seçenekleri değerlendirme, güvensiz bir bağlanma seçenekleri değerlendirememeye ve keşfetme davranışında bulunamama demektir (Şahin, 2009, s. 112-118). Aynı durum bireyin kendine dair algısı için de geçerlidir. Güvenli bir bağlanma, kendini değerli hissetme, kendine dair olumlu tutum ve davranışları tetiklerken, güvensiz bir bağlanma olumsuz benlik algısına ve kendini değersiz hissetmeye yol açacaktır.

Tüm bu bilgiler ışığında araştırmamıza konu olan durumlardan hareketle şu probleme değinilmeye çalışılmıştır: bebeklik ve çocukluk döneminde temel bakım veren kişiyle kurulan bağın kimlik statüleri ve kendini değerlendirme durumu olan benlik saygısı üzerinde nasıl bir etkisi vardır?

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın temel amacı genç yetişkin bireylerin bebeklik ve çocukluk çağında bakım vereni ile kurdukları bağlanmanın benlik saygıları ve kimlik statüleri ile ilişkisinin incelenmesidir. Araştırmada ayrıca yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum,

ebeveynin eğitim durumu ve 0-6 yaş arası dönemde bakım veren kişi gibi demografik değişkenlerin de etkisi incelenmiştir.

Literatür incelendiğinde ülkemizde bağlanma stilleri, kimlik statüleri ve benlik saygısı konularında ayrı ayrı pek çok araştırmanın yapıldığı gözlenmektedir. Ancak Bağlanma stilleri, kimlik statüleri ve benlik saygısı değişkenlerinin birlikte kullanıldığı bir araştırma yapılmamıştır. Örneğin ülkemizde Bilge (2019, s. 1-16) üniversite öğrencilerinin ruh sağlığı belirleyicisi olarak bağlanma stillerini araştırmıştır. Güvenli bağlanma ile bazı psikolojik bozukluklar arasında negatif bir ilişki, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stili ile bütün psikolojik rahatsızlıklar arasında pozitif bir ilişkinin oluşunu gözlemlemiştir. Morsünbül ve Tümen (2008, s. 26-31) ergenlik döneminde kimlik ve bağlanma ilişkileri ile ilgili bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmada kimlik statülerinin bağlanma stillerine göre farklılaştığı ve kimlik statülerinin alt boyutlarının bağlanma stilleri açısından anlamlı farklılıklar oluşturduğunu saptamışlardır. Yıldız Akyol ve Işık (2018, s. 139-145) romantik ilişkilerde bağlanma stillerinin olumlu-olumsuz duygu ile pozitif yönde bir ilişkisi olduğunu gözlemlemiştir. Ülkemizde yapılan bir diğer araştırmada benlik saygısının okul tükenmişliği ve öz düzenleme üzerindeki doğrudan ve dolaylı rolü incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre benlik saygısının yüksek olması öz düzenlemenin daha sağlıklı yapılmasına ve okul tükenmişliği durumunun daha olumsuz değerlendirilmesine etki ettiği rapor edilmiştir (Yaşar vd., 2016, s. 51-59). İlhan ve Özdemir (2012, s. 227-241) beliren yetişkinlik döneminde yaş, cinsiyet ve bağlanma stillerinin kimlik statüleri üzerindeki etkisini araştıran bir çalışma yapmışlardır. Araştırmada güvenli bağlanma stili ile başarılı kimlik statüsü oluşumuna, güvensiz bağlanmanın kimlik arayışı ve kimlik kargaşasına etki ettiği belirtilmiştir.

Yapılan araştırmalara bakıldığında elde edilen sonuçların birbirinden farklı gösterdiği gözlenmektedir. Bu farklılığın bağlanma stillerinin, benlik saygılarının ve kimlik statülerinin ya da bu üç değişkenin ilişkisinin zaman, örneklem, kullanılan materyal gibi durumlardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu durumda bu değişkenlerin ve ilişkilerinin farklı örneklem grupları üzerinde ve farklı ölçeklerle tekrar araştırılması gerektiği fikri ortaya çıkmaktadır. Yapılan bu araştırmayla literatürde gözlenen bu duruma yönelik önemli bir adım atıldığı düşünülmektedir.

Ayrıca genç yetişkin nüfusun fazla olduğu ülkemizde bu döneme yönelik araştırmalar artmakta ve kimlik, bağlanma, benlik saygısı alanları popülerlik edinmektedir. Türkiye’de bağlanma ve kimlik statüleri ile ilgili araştırmaların pek yapılmaması ve benlik saygısı, bağlanma stilleri ve kimlik statülerinin incelendiği bir

araştırmaya rastlanılmaması bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Bu elde edilen bulguların alanda çalışan uzmanlar, araştırmacılar, eğitimciler ve bu alana ilgi duyan öğrenciler için önemli bir veri kaynağı olabileceği düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Hipotezleri

Bağlanma, kimlik ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi açıklamayı amaçlayan bu araştırmada 18-40 yaş arasını kapsayan, Dünya Sağlık Örgütü'nce (DSÖ, 2015) genç yetişkin bireyler olarak sınıflandırılan kişilerin bebeklik ve çocukluk çağlarında bakım verenleri ile kurdukları bağın ve bireyin kendisi hakkında değerlendirmelerini kapsayan benlik saygısının, ergenlikle birlikte daha da anlam kazanmaya başlayan kimlik kavramının ve bunun bir türevi olan kimlik statüleri ile ilişkisinin ne olduğu, karşılıklı olarak birbirilerini nasıl etkilediği ve aralarındaki ilişkinin temel boyutlarını açıklamak hedeflenmiştir. Bu temel hedef doğrultusunda şu hipotezler sınanacaktır:

Temel Hipotezler:

- 1- Genç yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, kimlik statüleri ve benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 2- Genç yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, benlik saygısı ve kimlik statüleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Alt Hipotezler:

- 3- Genç yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, benlik saygıları ve kimlik statüleri yaşa göre farklılık göstermektedir.
- 4- Genç yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, benlik saygıları ve kimlik statüleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir.
- 5- Genç yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, benlik saygıları ve kimlik statüleri eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.
- 6- Genç yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, benlik saygıları ve kimlik statüleri medeni duruma göre farklılık göstermektedir.
- 7- Genç yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, benlik saygıları ve kimlik statüleri sosyo-ekonomik göre farklılık göstermemektedir.
- 8- Genç yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, benlik saygıları ve kimlik statüleri annenin eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir.
- 9- Genç yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, benlik saygıları ve kimlik statüleri babanın eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir.

10- Genç yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, benlik saygıları ve kimlik statüleri 0-2 yaş arasında bakım verene göre farklılık göstermemektedir.

11- Genç yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, benlik saygıları ve kimlik statüleri 2-6 yaş arasında bakım verene göre farklılık göstermemektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Katılımcıların ölçme araçlarını içtenlikle, doğru ve tarafsız olarak yanıtladıkları varsayılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerden “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri” (YİYE)’nin Bağlanma stillerini ölçtüğü, “Utrecht Kimlik Bağlanma Ölçeği” (UKBÖ)’nin Kimlik statülerini ölçtüğü ve “Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeği- Kısa Formu” (BSDÖ-KF)’nin benlik saygısını ölçtüğü varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma grubunu oluşturan bireyler 18-40 yaş arasında olan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan bireylerle sınırlıdır (496 kişi).

Araştırmadan elde edilen veriler hipotezleri sınamak için kullanılan “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri”, “Utrecht Kimlik Bağlanma Ölçeği” ve “Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeği- Kısa Formu” ölçeklerinden elde edilen bulgularla sınırlıdır.

Kimlik statülerini belirlemek için kullanılan Utrecht Kimlik Bağlanma Ölçeğinin alt boyutlarından olan Eğitim ve Arkadaşlık boyutları analize dahil edilmemiştir. Bunun yerine Eğitim ve arkadaşlık boyutlarını da kapsayan Global boyut analiz edilmiştir.

Bağlanma stillerinin, benlik saygısı ve kimlik statüleri üzerindeki etkisini araştırmak için yapılan regresyon analizlerinde ölçeklerin toplam puanları analize dahil edilmiştir. Alt boyut puanları ve ilişkileri dahil edilmemiştir.

1.6. Tanımlar

Bağlanma: Temel olarak bebek ve bebeğe bakım veren kişi (anne-baba-bakıcı vd.) arasında gelişen, bebeğin bakım veren kişiyle ilişki kurması, onu araması, güvenlik ve keşfetme ihtiyacını giderecek sağlıklı ortamı sağlamak amacıyla yakınlık kurmasını içeren, özellikle stres durumlarında belirginlik gösteren duygusal bağ.

İçsel Çalışan Modeller: Bebeğin temel bakım veren kişiyle tekrar eden aktiviteler yoluyla oluşturduğu bilişsel ve duyuşsal yapılardır.

Kimlik duygusu: Kişinin kendi yaşam biçiminden yani birey olarak eşsiz ve kendine has bir stil içinde var olduğunu ve bu stilin devamlılık sergilediğini duyumsayıdır.

Benlik saygısı: Kişinin kendi hakkındaki değerlendirme ve yargılamaları sonucunda ulaştığı tutum ve inançlardır (Rosenberg, 1996).

BÖLÜM II

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Bağlanma

Bebeklik ve yetişkinlik dönemindeki yakın ilişkileri araştıran bağlanma kuramı, bağlanma sistemlerinin kavramsal çerçevesini oluşturan yakınlık kurma davranışı, güvenli üs olarak bakıcıyı kullanma ve güvenli bir sığınak bulma davranışları ekseninde kendini ifade etmeye çalışmaktadır. Bebeklik döneminde temelleri atılan bağlanma sistemleri, ilerleyen dönemlerde önemli roller oynamaktadır. Bağlanma ile ilgili yapılan araştırmalar başta bakım veren ile bebek arasındaki ilişkiye odaklanmışken, daha sonra çocukluk, ergenlik ve yetişkin dönemlerini de kapsayan araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalardan sonra bağlanmanın bütün yaşam sürecine yansıdığı görüşü kabul edilmeye başlanmıştır. Bowlby (1980) çocuğun bebeklik dönemi ve erken çocukluk döneminde temel bakım veren bakıcıyla karşılıklı etkileşim deneyimleriyle, zihinsel temsillerini (içsel çalışan modeller) oluşturduğunu ve bu bağlanma sistemlerinin hayat boyu devamlılığını, ilk dönemde oluşturulan zihinsel temsiller sayesinde gerçekleştiğini öne sürmektedir. İçsel çalışan modeller, bebeğin temel bakım veren kişiyle tekrar eden aktiviteler yoluyla oluşturduğu bilişsel ve duyuşsal yapılardır. Bu modeller, duyguları, davranışları, ilişkiler hakkında dikkati, bilişleri ve belleği yönetmektedir (Bowlby 1988).

Bakım veren ile bebek arasındaki ilişki ağında temelleri atılan bağlanma biçimleri, bakım verenin bebeğe davranışları ve bebeğin anneye verdiği tepkileri yansıtır. Bağlanma teorisine göre sağlıklı gelişim için bağlanma kişinin bağılılığına ve bakımına ihtiyaç vardır. Bakım veren duyarlı ve destekleyici olduğunda bebek bakıma değer benlik modeliyle uygun bağlanma nesnesinin içsel temsil modelini oluşturacaktır (Bowlby 1998).

Bebeklik döneminde temelleri atılan bağlanma stillerinin hayat boyu önemli etkileri olduğu ve değişmez olduğu bakış açısından hareketle bağlanma kuramcıları, yetişkin bağlanma stillerini araştırmaya başlamışlardır. Hazan ve Shaver (1987) Bowlby'nin bağlanma kuramını ve Ainsworth'un bebeklik dönemindeki üç temel bağlanma stili çalışmalarından hareketle, aynı üç tip bağlanma stiline yetişkinlik döneminde de olduğunu ve yetişkinlerin romantik ilişkilerinde buna göre davrandıklarını ortaya koymuşlardır. Yetişkin bağlanma stilleri hakkında yapılan bir diğer önemli araştırma da Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bartholomew ve

Horowitz, Hazan ve Shaver'in aksine yetişkin bağlanma stillerini Bowlby'nin içsel çalışan modeller kavramı temelinde dörde ayırmışlardır. Yetişkin bağlanma stillerini benlik ve başkaları modeli olarak iki boyuta ayrılıp, bu boyutları da olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kutupta incelemişlerdir (Bowlby 1988).

Bağlanma, temel olarak bebek ve bebeğe bakım veren kişi (anne-baba-bakıcı vd.) arasında gelişen, bebeğin bakım veren kişiyle ilişki kurması, onu araması, güvenlik ve keşfetme ihtiyacını giderecek sağlıklı ortamı sağlamak amacıyla yakınlık kurmasını içeren bir bağ olarak tanımlanmaktadır. Bağlanma davranışı ise bebek ve bakımını üstlenen kişi arasında fiziksel yakınlığı güçlü tutacak şekilde bu duygusal bağın şekillenmesine ve ilerleyen dönemlerdeki ilişkilere aracılık etmesine hizmet eden davranışlar olarak açıklanmaktadır (Erözkan, 2011, s. 61). Bağlanma davranışı, bağlanma nesnesinin yanında bulunma arzusu, bağlanma nesnesinin varlığında yaşanan güvende olma hissi ve bu nesnenin yokluğunda yaşanan endişe ve korku duygusunun ortaya çıkmasını içerir.

Bağlanma çift taraflı bir durumdur. Birbirlerinin davranışına tepki gösteren iki insan arasındaki etkileşimi içermektedir (Aktaran Onur, 2006, s. 10-18). Birçok insan hayatının her döneminde diğer insanlarla yakın bağ kurma gereksinimi duymaktadır. Kişinin güvenlik ihtiyacı, etrafına ayak uydurması ve sağlıklı duygusal gelişimi için oldukça önemli olan bu duygusal bağ, bebeklikte bakım veren kişiyle, ergenlik döneminde akranlarla, yetişkinlik döneminde ise duygusal ilişki yaşadığı insanlarla kurulmaktadır (Akhunlar, 2010, s. 12-16).

2.2. Bağlanma Kuramı

Bağlanma süreci ile ilgili çalışmalar, Nesne İlişkileri Kuramcılarından eğitim alan John Bowlby tarafından kapsamlı olarak ele alınmış ve bir kişilik gelişimi kuramı halini almıştır (Şahin, 2009, s. 36-48).

Nesne ilişkileri kuramına göre, kişilerarası ilişkiler, ilişkilerin içselleştirilmiş imgelerine dönüştürülerek yaşanır. Bebekler gelişimleri sırasında, ilişki durumunda olduğu kişileri içselleştirmenin dışında “ilişkilerin kendisini” de kendilerine mal ederek yaşarlar (Gençtan, 2008, s. 106-119). Nesne ilişkileri kuramcıları bu yüzden erken dönem bebeklik yaşantılarına büyük önem verirler. Bebek ve bakım veren önemli kişi arasındaki ilişkiye odaklanırlar. Nesne İlişkileri Kuramcılarının bir diğer önemli ilkesi ise, bebeğin bilinçdışında, çevresindeki önemli nesnelerin (anne-baba-bakım veren.) yansımalarını

oluşturmasıdır. Çocuğun, ebeveyn ya da bakıcının bilinçdışındaki yansımaları, bu kişiler yanında olmadığı zamanlarda da onlarla ilişkilendirdiği bir nesne görevi görür (Burger, 2006).

Nesne İlişkileri Kuramcılarının biri olan Bowlby 1950 yılında çocuk esirgeme kurumunda yaşayan çocuklar hakkında araştırma yapmaya başlamıştır. Bowlby'nin araştırma süresince yaptığı gözlemlere göre, yetiştirme yurdunda büyüyen çocukların beslenme, barınma, yeme, içme gibi temel ihtiyaçları yeterince karşılanırsa bile duygusal açıdan endişeli oldukları ve bir takım fizyolojik problemler yaşadığı ortaya çıkmıştır. Bu çalışma Bowlby'nin bağlanma kuramının temellerini oluşturmuştur.

Bowlby'e göre bebeğin kurduğu ilk ilişki, ona temel bakım veren kişiyle aktive olmaktadır. Bakım veren kişiyle kurulan bu bağ, bebeğin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelikse, duygusal açıdan bebeği doyurucu bir boyuttaysa, bebeği güvende hissettiriyorsa ve beklentilerini karşılamaya yönelik olumlu bir yönde ilerliyorsa bebek kendini ve başkalarını değerli, önemli olarak algılamaya başlar (Bowlby, 1968).

Bu güvenli temel dinamik, bebeğin kendisi ve öteki kişilere dair olumlu içsel modeller kurabilmesi için temel oluşturmaktadır, bu modeller “içsel çalışan modeller” veya “zihinsel temsiller” olarak tanımlanmaktadır. Bağlanma nesnesinin kim olduğu, nerede ulaşılabilceği ve nasıl tepki vereceğine dair beklentiler zihinsel temsillerin temelini oluşturur. Bebeğin kendine dair zihinsel temsillerin temelini ise kendini bağlanma nesnesinin gözünden görüp kabul edilebilir olup olmadığına dair beklentileri oluşturur. Bu kendilerine dair zihinsel temsiller süregelen, gerçekçi ve olumlu bir kimlik duygusunun kazanılması açısından önemlidir. Başkaları hakkındaki zihinsel temsiller ise sağlıklı kişilerarası ilişkiler kurmak için önemli rol üstlenmektedir (Çalışır, 2009, s. 240-255).

İçsel çalışan modeller veya zihinsel temsiller bebek ve bakım veren ilişkisinde tekrarlanan etkileşimler sonucunda, bebeğin neyi bekleyip beklemeyeceğini öğrenip buna göre davranışını ayarlamasını içermektedir. Bu modeller çevredeki diğer kişilerin ulaşılabilirlik ve tepkiselliğini öngörmede kullanılmaktadır (Akar, 2012, s. 3-14).

Zihinsel temsiller birbiriyle ilişkili iki farklı bilişsel yapıyı barındırmaktadır:

1- Kendilik modeli, bebeğin kendilik değerine ve başkaları tarafından sevillebilirliğine dair algılarını içermektedir. Bakım verene karşı güvenilir, ulaşılabilir ve sevillebilir şeklinde şema oluşturan çocuk kendine dair de güvenilir, sevmeye layık ve değerli olduğu yolunda zihinsel model geliştirmektedir. Ters durumda bakım veren bebeğin istek ve ihtiyaçlarına karşı kayıtsız kalırsa bebek bakım vereni reddedici, kendini

ise sevilme, değer verilmeye değmez olarak algılar ve buna uygun beklentiler geliştirir (Akar, 2012, s. 3-14).

2- Diğer model, bireyin yakın çevresindeki insanların bağlanma bilirliğine ve güvenilirliğine ilişkin algıları içermektedir.

Bağlanma sistemi bebeğin bağlanma kişisiyle yakın olmasına ve tehlikelere karşı korumasına destek olmakta ve dünyayı keşfetmek için uygun şartları oluşturmaktadır. Emme, agulama, ağlama, gülümseme vb. gibi davranışlar bağlanmayı gerçekleştiren davranışlardır. Bowlby'e göre bağlanma ilişkisinin üç tür işlevi bulunmaktadır;

1- Yakınlık kurma veya yakınlığı koruma.

2- Etrafını keşfederken ve yeni davranışlar edinirken kendini rahat hissedeceği bir alan olarak bakıcıyı "güvenli üs" olarak görme.

3- Bakıcının bebek için kendini rahat hissettiği ve yeni davranışlar kazandığı, gelişimsel olarak ilerlediği bir alan olarak sığınak görevi görmesi (Akar, 2012, s. 3-14).

Söz konusu yakınlık gerçekleşmediğinde ayrılığa karşı geliştirilen tepkiler 3 temel aşamada gerçekleşir; protesto, umutsuzluk ve çekilme. Bu evreler çoğu zaman iç içe geçmiş biçimde ortaya çıkmaktadır. Ancak, bebeğin, bakım veren kişinin yokluğuna karşı başat olan tutumuna göre farklılaşmaktadır (Akar, 2012, s. 3-14).

Protesto veya karşı koyma evresinde bebek bağlanma figürünü aktif bir biçimde arar ve ona seslenir. Ağlar, onu bulmaya çalışır ve sakinleştirmeye çalışan diğer kişilere karşı koyar.

Umutsuzluk veya çaresizlik evresinde bebek, ilk olarak verdiği ağlama veya seslenme benzeri üzüntü tepkilerinin işe yaramadığını fark edip bağlanma nesnesinin geri dönmediğini kavradığında ümitsizleşir ve bastırılma duygusu yaşar.

Çekilme veya kopma evresinde ise bebek bağlanma figürünün geri gelmediğini anladığı takdirde arayışından vazgeçer ve bağlanma nesnesinden kopar (Onur, 2006, s. 10-18).

Bowlby'nin kuramını oluşturmada etolojide hayvanlar üzerinde yapılan çalışmalarda etkili olmuştur (Arı, 2006, s. 70-72).

Harlow'un, yavru Rhesus maymunları ile yaptığı çalışma maymun yavrularının anneye yakın olma ve dokunma güdüsüne sahip olmalarının, açlık ve susuzluk gibi fizyolojik dürtülerden farklı olduğunu ve anne-yavru bağlanmasının beslenme gereksiniminin ötesinde olduğunu göstermesi açısından son derece önemlidir. Deneyde yavru maymunlar doğar doğmaz annelerinden ayrılarak maymun maketlerinin yanında biberonla beslenmeye başlanmıştır. Maketlerden birinin gövdesi sadece demir tellerden

(tel anne adı verilmiş) diğerinin gövdesi ise sarılmayı ve dokunmayı kolaylaştıran bez havlu ve süngerlerle (kumaş anne) kaplanmıştır. Yavru maymunlar “tel anneden” süt içebilirken, “kumaş anneden” süt içememektedir. Maymun yavruları sadece acıktıklarında tel annenin yanına gidip süt içiyor ve zamanlarının tümünü kumaş annenin yanında ona sarılarak ve uyuyarak geçiriyorlardı. Bu araştırma verileri bağlanmanın yeme, içme gibi temel ihtiyaçların karşılanması ötesinde dokunma, sıcaklık ve güven duygusu gibi ihtiyaçların da karşılanmasıyla geliştiğini ortaya koymaktadır (Şahin, 2009, s. 36-48).

Bağlanma ve bağlanma davranışı birbiriyle sıkça karıştırılan iki kavramdır. Bu iki kavram arasındaki farkı ortaya çıkaran önemli araştırmalar bulunmaktadır. Bağlanma, bakım nesnesiyle kurulan ilişkideki duyguları içerirken; bağlanma davranışı, bu bağlanma durumu sonucu oluşan davranışları içermektedir (Onur, 2006, s. 10-18).

Bağlanma davranışının temel özellikleri şöyle sıralanabilir:

1- Özellik: Bağlanma davranışı spesifik olarak belli başlı kişilere içkindir ve bu kişilerin neden seçildiği bellidir.

2- Süre: Bağlanma davranışı yaşam boyu devam etmektedir. Nitelik değiştirerek hayatın tüm evrelerinde gözlenir.

3- Duyguların ilişkisi: Bağlanma figürü ile kurduğumuz bağlanma davranışı içinde pek çok duygusal alışverişi de barındırmaktadır. Bu alışverişte belli bir duygusal çerçeve ortaya çıkmakta ve sonraki yaşantılarda diğerleri ile olan bağlanma ilişkilerinde bu duygular tekrar yaşanmaktadır. Bebek ve bakım veren kişi arasında kurulan bağın benzeri ergenlik ve yetişkinlik döneminde romantik ilişki yaşanan eşlerde kendini gösterir.

4- Ontogenetik: Bağlanma davranışı yaşamın ilk döneminde (ilk 9 ay) gelişir ve bebek tercih ettiği bağlanma modeliyle ne kadar çok duygusal ve sosyal etkileşime girerse ilerleyen dönemlerde de o kadar çok kişiye bağlanır. Bebeğin bu dönemde bağlanma modeli ona birincil bakım veren kişidir.

5- Öğrenme: Bebeğin tanıdıklarını yabancılardan ayırt etmeyi öğrendiği dönemdir. Bebek bunu kurduğu bağlar sayesinde gerçekleştirir. Buradaki bağlanma, geleneksel ödül-ceza sisteminden bağımsız olarak şekillenir. Bağlanma figüründen ne kadar ceza davranışı vb. gelse de bağlanma gelişmektedir.

6- Organizasyon: Bağlanma davranışı yaşamın ilk döneminden itibaren karışık ve karmaşık bir şekilde gerçekleşmektedir. Bağlanma davranışları ile bebek kendisi ve dünya hakkında zihinsel temsil modelleri oluşturur. Bu zihinsel modeller ya da temsiller hep organize durumdadır.

7- Biyolojik İşlev: Bağlanma davranışı tüm memeliler sınıfında gözlemlenen evrensel bir yapıdır. Bu yapı türler arasında farklılıklar oluştursa da hepsinin ortak bir noktası bulunmaktadır. Bu da; bağlanma modeliyle fiziksel yakınlık kurmak, korunma duygusunu hissetmek ve hayatta kalmaktır (Onur, 2006, s. 10-18).

Bowlby, bakım veren-bebek arasında gelişen bağlanmanın bir dizi ardışık evre boyunca oluştuğunu ileri sürmüştür (Kart, 2002, s. 90-123). Birinci Bağlanma Evresinde (Doğumdan 3 aya kadar) bebek herkese seçici olmayan, benzer biçimde tepkiler verir. Çevresindeki insanların sesini dinlemekten, onların yüzüne bakmaktan hoşlanır. Bowlby'e göre bebeklerin bu evrede diğer görsel uyarıcılar yerine insanların yüzüne bakmayı seçmelerinin nedeni, en güçlü bağlanma davranışlarından biri olarak kabul edilen "sosyal gülücüğü" ortaya çıkaran genetik bir yatkınlığın olduğu varsayımdır. Gülme davranışı bağlanmayı destekler niteliktedir. Çünkü bu durum bakıcıyla yakınlığı sürdüren bir yapı barındırmaktadır. İçerisinde sevmeye ve gözetme etkileşimini destekleyen duygu ve dürtüler bulunmaktadır. İkinci Bağlanma Evresinde (3-6 Ay) bebekler için görsel ve işitsel uyarılar seçici bir hal alır ve sosyal tepkiler buna göre şekillenir. Tanıdık kişiler ve sesler çarpıcı bir hale gelir. Yabancıları fark etme ve onlardan korkma gibi davranışlar bu evrenin temel özelliklerindendir. Üçüncü Bağlanma Evresinde (6 Ay- 3 Yaş) ise bebek "ayrılma kaygısı" yaşamaya başlar. Bebek her ne kadar bakıcıdan ayrı kalmak istemese de onu güvenli bir üs olarak kullanarak çevreyi keşfetmek için ondan uzaklaşır. Ancak yüksek ses ve benzeri gibi bebeği korkutan durumlarda çevreyi keşfetme davranışından vazgeçilerek bakım verenle tekrar fiziksel yakın temas kurma yoluna gidilir. Bu durum bebeğin hasta olması veya yorgun olması gibi diğer durumlarda da keşfetme davranışına ağır basarak, fiziksel yakınlık korunmaya çalışılmaktadır. Bowlby bu durumla, bağlanma sisteminin çeşitli uyarılma düzeylerinde aktif hale geldiği varsayımını desteklemiştir. Bu evrede 1 yaşından itibaren, bebek bakım veren kişinin erişilebilirliğine ve onun ihtiyaçlarına cevap verecek olup olmaması durumuna göre genel bir fikir oluşmaya başlar ve bağlanma dinamikleri önemli bir aşamayı tamamlamış olur. Dördüncü Bağlanma Evresinde (3 Yaş- Çocukluğun Sonu) bebek bakım veren kişinin niyet ve davranışlarını, plan ve amaçlarını hesaba katıp yordama yaparak, kendisini neden yalnız bıraktığını kavramaya başlar. Bebek ve bakım veren arasında amacı belirlenmiş bir yakınlık oluşmaya başlamıştır. Bakım veren çocuk için yardım kaynağıdır ve bebek bakım verenden ayrı kaldığı zaman içerisinde yalnız kalmaya hazır hale gelmiştir (Bowlby, 1968).

Bowlby ayrılmanın etkilerine özel bir önem vermiştir. Ona göre ayrı kalma durumu uzun süreli değilse belli bir süre sonra sıcak bağ yeniden kurulacaktır. Ancak ayrı kalma durumu uzun süreli olursa, bebek kendini değersiz hissetmeye başlar ve bütün insanlardan ümidini kesme, yetişkinlik yıllarında bile başkalarıyla derin ilişkiler kuramama tehlikesi ortaya çıkmaktadır. Bu tür kişileri “Duygusuz Karakter” olarak adlandırılan Bowlby, ayrılığın bu dönemdeki etkilerinin tüm yaşamı etkileyeceğini özellikle vurgulamıştır (Kart, 2002, s. 90-123).

2.2.1. Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Bağlanma

Bağlanma çalışmaları ilk dönemlerde, bebeklik ve çocukluk çağlarına odaklanırken, son dönemlerde yetişkinlik yıllarında hatta yaşlılık döneminde bağlanma biçimlerine yönelik araştırmalar artarak devam etmektedir. Bağlanma kuramcılarının hayat boyu gelişim bakış açısıyla anne karnından yaşlılık dönemine kadar olan tüm zamanların bağlanma örüntülerini incelemeye başlamışlardır (Çalışır, 2009, s. 240-255).

Bağlanma kuramına göre insanlar hayatları boyunca sosyal davranışını etkileyen, kendilerinin ve ilk ilişkilerinin içsel çalışan modellerini oluştururlar (Bowlby, 1973).

Ainsworth ve arkadaşları, Bowlby’nin bağlanma kuramını sınamak için bebek-bakıcı bağlanması hakkında bir laboratuvar gözlem çalışması yapmışlardır. “Yabancı Ortam” adını verdikleri bu çalışma, 12-18 aylık bebeklerin ilk defa bulunduğu bir ortamı yalnızken, bakım verenle birlikte ve yabancı biriyle birlikte ne kadar araştırdığı/keşfettiği ve bakımıcının geri gelmesine nasıl tepkiler verdiğini gözlemlemek amacıyla oluşturulan üçer dakikalık yedi bölümden oluşan bir deney çalışmasıdır. Bu aşamalar aşağıda gösterildiği şekildedir:

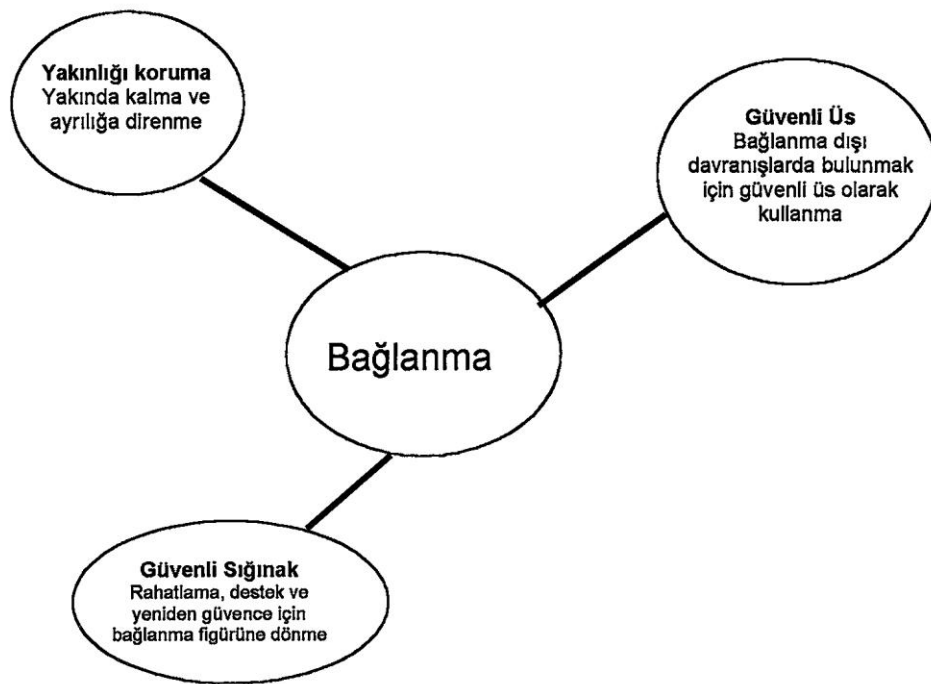
- 1- Bakım veren/anne ve çocuk deney odasına alınır. Bakıcı bebeği oyuncakların olduğu yere oturtur.
- 2- Yabancı biri odaya gelir, yaklaşık altmış saniye sessizce oturur, sonra anneye konuşur ve ardından çocukla birlikte oyuncaklarla oynamaya başlar.
- 3- Bakım veren odayı sessizce terk eder. Bebek bu durumdan hoşnutsuz olmazsa, ses çıkarmadan sandalyeye geçip oturur. Bebek hoşnutsuz olursa rahatlatmaya çalışır.
- 4- Bakım veren odaya döner ve yabancı sessizce odayı terk ederken bebekle oynamaya çalışır.
- 5- Bakım veren bebeği odada bırakıp dışarı gider.
- 6- Yabancı odaya girer. Bebek rahatsızlık duyuyorsa yatıştırmaya çalışır.

7- Bakım veren odaya girer ve yabancı odadan çıkar.

Bu aşamalar üç dakika olarak belirlenmiştir, fakat bebeğin tepkilerine göre bu süre kısaltılıp uzatılabilmektedir (Şahin, 2009, s.36-48).

Bu şekilde bebeklerin bağlanma sistemlerinin aktive edilmesi amaçlanmaktadır. Ainsworth ve arkadaşları bebeklerin tepkilerini gözlemlemişlerdir. Bu gözlemler sonucunda verilen tepkileri güvenli ve güvensiz olarak sınıflandırmışlardır. Güvensiz olanları daha sonra kendi içinde kaçınan ve ikircikli/dirençli olarak ikiye ayırmışlardır (Akt. Akar, 2012).

Bağlanma stilleri oluşturulurken bakım verenin, bebeğin ihtiyaçlarına duyarlılığı, bilindik bir ortamda keşif davranışlarını gerçekleştirmek için ne oranda güvenli bir alan yarattığı ve bebeğin ne derece kendini güvende hissettiği göz önünde bulundurulmuştur (Akhunlar, 2010, s. 12-16).

Şekil 1. Bağlanma sisteminin temel işlevleri

Kaynak: Hazan ve Shaver, 1984. Aktaran Güngör, 2000

Güvenli bağlanma: Güvenli bağlanan çocuklar yakınlığı koruma, rahatlık arama ve bakıcıyı güvenli bir üs olarak görme eğilimine sahiptirler. Güvenli bağlanma gerçekleştiren çocuklar bakım veren/anneden ayrıldığında rahatsız olsalar da olmasalar da bakım veren geri döndüğünde onunla iletişime geçmeye çalışırlar. Bakım verenin gidişine tepki gösterirler ancak protesto davranışları bakım verenin geri dönmesiyle yerini

rahatlama ve araştırmacı/keşfedici davranışlara bırakır. Güvenlik duyguları geliştiği için ilişkilerinde yakınlık ve uzaklaşmaların yarattığı kaygıyla baş edebilirler. Güvenli bağlanma bakım verenin/annenin olmadığı durumlarda(Hazan ve Shaver, 1984). bebekle kalan bir koruyucu gibidir. Yabancı biri ortamlarına girdiğinde oluşan tedirginliği ilişki kurma çabasıyla aşarlar (Hazan ve Shaver, 1984). Bakım veren ortamda olmadığında keşfetme davranışlarını sürdürürler.

Dirençli/İkircikli (kararsız) Bağlanma: Dirençli/kararsız bağlanma gerçekleştiren bebekler kendini savunmaya yönelik davranışlara yönelmektedirler. Bakım veren odayı terk ettiğinde yoğun kaygı yaşamaları ve protesto davranışları sergilemeleri bir süre sonra umutsuzluğa dönüşür ve çevrelerine karşı ilgisiz olurlar. Bakım veren tekrar odaya girdiğinde rahatlatma davranışlarına karşı direnme hareketleri gösterip ayrılığa tepki göstermişlerdir. Çevreyi keşfetme davranışları bakım verenin yokluğunda çok düşük seviyelere kadar inmektedir.

Güvensiz Kaçınan Bağlanma: Güvensiz-kaçınmacı bağlanma gösteren bebekler, bakım veren odadayken onunla pek fazla temas kurmayan ve bakım veren odadan çıktığında buna pek fazla tepki göstermeyen davranışlar sergilemişlerdir. Bakım verenin ayrılığına hoşnutsuzluk göstermeleri durumunda yabancı tarafından bakım verenin yapabileceği kadar kolay yatışma davranışları göstermişlerdir. Bu çocuklar bakım veren ile tekrar bir araya geldiklerinde yakınlık kurma davranışları göstermekten kaçınmış ancak keşfetme davranışlarına da dönmemişlerdir.

Son yıllarda yapılan araştırmalar, bazı bebeklerin bu üç gruptan hiçbirine uymadıklarını belirlemiştir. Örneğin bakım veren/anneye ona bakmadan yaklaşma davranışı sergileyen ve yaklaştıklarında yarı bilinçsiz bir kaçınma davranışı gösteren veya ilk temasta ani bir çılgılık atma gibi tepkiler gösteren bebekler bu kategorilerden hiç birine girmemektedir. Bu tür bağlanma davranışı gösteren bebekler dağınık/organize olmamış bağlanma olarak adlandırılan yeni bir bağlanma stiline dâhil edilmişlerdir (Atkinson vd., 2008).

Bağlanma farklılıklarını değerlendirmeye çalışan araştırmacılar, odak noktalarını ilk bakım verenin davranışlarına yöneltmişlerdir. Güvenli bağlanma stiline sahip bebeklerin bakım verenleri, güvensiz ve diğer gruptaki bebeklerin bakım verenlerine göre uygun tepki vermeye hazır, uyumlu ve bebeğin ihtiyaç ve beklentilerine duyarlı oldukları gözlenmiştir. Güvensiz kaçınan bağlanma stiline sahip olan çocukların ilk bakım verenleri, beslenme ve bakım gibi durumlarda yeterli, ancak ilgi, şefkat, sıcaklık ve kucaklama konusunda umursamaz oldukları gözlenmiştir. Kaygılı bağlanma stiline sahip

çocukların bakım verenlerinin ise davranış ve tutumlarında tutarsızlık olduğu gözlenmiştir. Bebek mutlu bir şekilde oynarken buna müdahale edip onu huzursuz etmeleri ve bazen de huzursuzluk belirtisi gösterdiklerinde bu durumu görmezden gelmeleri gibi (Şahin, 2009, s. 36-48).

Ainsworth'da Bowlby gibi bağlanmanın duygusal bir bağ olduğunu, bağlanmanın olabilmesi için kurulan bağın sürekli olması gerektiğini, ayrılmadan sonra stres durumunun yaşanması gerektiğini ve tekrar birleşmede bu durumun yatışması gerektiğini belirtir (Akt. Şahin, 2009).

Yabancı durum testinde bir yaşını doldurmuş bebeklerin bireysel farklılıklar göstermelerinin, aileleriyle ilişkileri sonucunda yapılan içsel çalışan modellerdeki farklılıklardan kaynaklandığını gösteren araştırmalar mevcuttur. Yabancı durum testinde bebeğin içsel çalışan modelini yansıtan, açık davranışların bulunduğu varsayılır. Nörolojik olgunlaşma tam olarak gerçekleşmediği için küçük yaştaki çocuklar deneyimlerini sözel olarak ifade edememektedirler. Bağlanma stilleri ve çalışma modelleri, bakıcılarıyla olan davranışları gözlemlenerek çıkarılmaktadır. Buna karşın yetişkinlerin çalışma modelleri gözlenebilir ve sözel olarak keşfedilebilir (Keser, 2006, s. 2-12).

Bağlanma stilleri ilk kez Ainsworth ve arkadaşları tarafından gözlenmiş ve sınıflandırılmıştır. Bağlanma kuramcıları bebeklik, çocukluk ve yetişkinlikteki bağlanma stilleri arasında karşılıklık olduğunu araştırmalarla destekleyerek bağlanma kuramına yeni bir bakış açısı kazandırmışlardır. Bebeğin veya çocuğun ailesinde önemli bir değişiklik olmadıkça bağlanma stillerinin süreklilik gösterdiği üzerine araştırmalar bulunmaktadır. Çocukluk döneminde bağlanma stillerinin %85 oranında istikrar gösterdiği bulunmuştur yabancı durum testinde bebeklerin 12 aylıkken kurdukları bağlanma stilleri 17 yaşına geldiklerindeki bağlanma stillerini %70'e yakın düzeyde yordadığını gösteren araştırma sonuçları rapor edilmektedir (Akt. Keser, 2006).

Ayrıca çevresel faktörlerin etkisine göre algılanan güvenlik ihtiyacı ve tehlike düzeyine göre bağlanmanın tekrar organize edildiğine dair çalışmalar da bulunmaktadır (Keser, 2006, s. 2-12).

2.2.2. Ergenlik Döneminde Bağlanma

Bağlanma açısından bakıldığında ergenlik dönemi bir geçiş evresi olarak ele alınmaktadır. Kimlik kazanmanın, değişen çevresel durumları kabul etmenin, sağlıklı bir

hayat tarzı için beceriler kazanmanın ve ahlaki kurallar ve değerleri oluşturma'nın en yoğun yaşandığı bir dönemdir. Ergenin ergenlik dönemindeki en önemli rollerinden biri olan yeni durumlara adapte olmada bağlanma önemli yer kaplar (Deniz, 2008, s. 71-86). Ergenlik döneminde akran grubuna girme, gruba kabul edilme, kendini tanıma ve akranlarının gözünden kendini ve dünyayı tanıma son derece önemlidir. Bu yüzden ergenin akranlarıyla harcadığı zaman artmakta ve ergen akranlarının etkisinde çocukluk döneminde olduğundan daha çok kalmaktadır (Kulaksızoğlu, 2004, s. 114-118).

Ergenlik dönemindeki bahsi geçen değişimler baz alındığında, ergenlerin bağlanma davranışları ve ilgileri ebeveynlerinden çok akranlarına yönelmektedir. Ergenlik döneminde bağlanma davranışları çocukluk dönemine oranla daha az görülmektedir. Aynı zamanda bağlanma davranışlarında da değişimler olmaktadır. Bağlanma davranışı bebeklik döneminde fiziksel yakınlık kurma ile karakterize iken ergenlik döneminde ihtiyaç duyulduğunda bağlanma figürü ile kaygılarını, korkularını ve duygularını paylaşma şeklinde ortaya çıkmaktadır (Damarlı, 2006, s. 10-12). Çocukluk ve bebeklik döneminde bakım veren ile kurulan bağlanmalar bağımlı ve seksüel içerik barındırmayacak şekildedir. Ancak ergenlerin akranlarla kurulan bağlanmalarında ilişkiler karşılıklı ve seksüeldir. Bir bebek veya çocuk güvenlik arar, güvenlik sağlamaz. Ergenlik ve yetişkinlik döneminde her eş aynı zamanda hem bakım veren hem de bakım alan konumundadır (Akhunlar, 2010, s. 12-16). Bir bebeğin asıl bağlanma kişisi genellikle ebeveyn veya bakım veren bir başka yetişkin iken, bir ergenin veya genç yetişkinin asıl bağlanma kişisi bir akran, genellikle de bir cinsel eştir.

Arkadaşlarla gerçekleşecek olan bağlanma durumu, bakım veren ve çocuk arasında yaşam boyu kurulmuş olan destek ve güven ilişkisini de barındırmalıdır. Bağlanma her ne kadar yön değiştirse de erken dönemde kurulan bağlanma ilişkisi her yaşta kalıcı ve güçlü etkide bulunmaya devam eder (Akhunlar, 2010, s. 12-16).

Ergenlik çağında bebeklik döneminden miras kalan zihinsel temsiller işlevlerini katlanarak artırmaktadır. Zihinsel temsiller ergenlikle birlikte kişide son halini alıp dirençli hale gelir (Zimmermann vd., 2002, s. 107-124).

Yukarıdaki görüşü kanıtlamak için Zimmermann ve arkadaşları zihinsel temsillerin (içsel çalışan modellerin) kalıcılığıyla ilgili boylamsal bir çalışma yapmışlardır (Zimmermann vd., 2002, s. 107-124). Araştırmada ergenlerin içsel çalışan modelleri incelenmiştir. İçsel çalışan modellerin yüksek oranda kalıcı oldukları bulgusu elde edilmiştir. 16 yaşındaki ergenlerde var olan güvensiz bağlanma temsillerinde 18 yaşına

geldiğinde herhangi bir değişme olmamış ya da güvenli bağlanma temsillerinde herhangi bir artma gözlemlenmemiştir.

Bağlanma stillerinin devamlılığına ilişkin bir diğer çalışma da Waters ve arkadaşları (2000) tarafından yapılmıştır. Bebeklik dönemindeki bağlanma biçimleri saptanan çocukların test tekrar test yöntemiyle 20 yıl sonra yapılan gözlemlerinde %72 oranında bir değişikliğin olmadığı gözlenmiştir.

Ergenlik döneminde, ilk bağlanma nesnesiyle kurulan bağa daha az bağımlı olmak için yüksek düzeyde çaba harcanır (Morsünbül ve Çok, 2011, s. 553-570). Raja ve arkadaşları ergenlik bağlanmasını üç şekilde açıklamışlardır (Morsünbül ve Çok, 2011, s. 553-570). İlk olarak anne-baba/bakım verenden arkadaşlara yönelmeye doğru bir değişim vardır. Bu değişimlerle ergen özerkliğini kazanmaya çalışır. Buradaki değişimde ilişki zıt biçimde gerçekleşir. İkinci olarak aile ve arkadaşlar ergenler için iki farklı dünya oluşturur. Üçüncü açıklamaya göre ise anne-babaya ve arkadaşlara bağlanma birbiriyle olumlu biçimde ilişkilidir (Morsünbül ve Çok, 2011, s. 553-570).

Ergenlerle yapılan bir başka çalışmada ebeveynlere ve akranlara bağlanma ile sosyal-duygusal beceriler arasındaki ilişkileri incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre anne-babaya ve arkadaşlara güvenli olarak bağlanma ile sosyal-duygusal beceriler arasında olumlu bir ilişki olduğu saptanmıştır. Arkadaşlara bağlanma durumu anne-babaya bağlanma durumuna göre daha yüksek düzeyde ilişkili görülmüştür. Araştırmacılar bu durumu ergenlik döneminde arkadaşlık ilişkilerinin anne-baba ilişkilerinden daha önemli hale geldiğini ve arkadaşlık ilişkilerinin ergenlere sosyal-duygusal becerilerini geliştirmek için farklı ortamlar sağladığı görüşünü öne sürerek açıklamaya çalışmışlardır. Sonuç olarak ergenlik döneminde akranlara bağlanmanın daha önemi hale geldiğini ancak ebeveyn/bakım veren bağlanmasının da önemini koruduğu söylenebilir (Morsünbül ve Çok, 2011, s. 553-570).

2.2.3. Yetişkinlikte Bağlanma

Bağlanma ilişkilerinin yaşam boyu önemli ve sürekli olması, bağlanma teorisinin temelini oluşturmaktadır. Bowlby'e göre bağlanma "beşikten mezara" devam etmektedir (Dönmez, 2000, s. 16-17).

Yetişkinlik dönemindeki bağlanma nesnesi, çocukluktaki bağlanma nesnesinden ergenlik döneminde olduğu gibi farklılaşmaktadır. Yetişkinlikte bu figür eş veya karşı cinsten biri olmaktadır. Waters ve arkadaşları (2002)'na göre bebeklikteki bağlanma

ilişkisi yetişkinlikteki sevgi ilişkilerinin prototipi şeklinde düşünülebilir. Çocuklukta bakım verene duyulan bağlılık, yetişkinlik döneminde başkalarıyla derin ve yoğun ilişkiler geliştirme durumlarını etkilemektedir. Bu sebeple çocukluk döneminde kurulan bağlanma stili yetişkinlik yıllarında kurulan ilişkilerde oldukça önem taşımaktadır (Akhunlar, 2010, s. 12-16).

Bağlanma yaşam boyunca devam eden bir durum olmakla birlikte gelişim dönemlerine göre farklılık göstermektedir. Ergenlik ve yetişkinlik döneminde karşılıklı iken bebeklik ve çocukluk döneminde tamamlayıcı niteliktedir (Onur, 2006, s. 10-18).

Weiss (1982) çocuklukta bağlanma ile yetişkinlikteki bağlanma arasındaki farkları açıklamaya çalışmıştır. Elde ettiği sonuçlara göre; yetişkinlikteki bağlanma ilişkisi tipik olarak eşler arasında olmaktadır, bebeklik döneminde bakım veren ile gerçekleşmektedir. Yetişkinlikteki bağlanma bebeklik dönemindeki bağlanma gibi davranışsal sistemlerin etkilenmesinden sorumlu değildir. Yetişkinlikte davranışsal sistemlerin aktif olması duygusal tepkilere ve bilişsel aktivitelere bağlıdır (Akhunlar, 2010, s. 12-16).

Yetişkinlik döneminde bağlanma ile ilgili ilk araştırmalar yaklaşık 30 yıl önce Main ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilmiştir (Çalışır, 2009, s. 240-255). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve bağlanmaya ilişkin zihinsel temsillerin ortaya çıkardığı varsayılan Yetişkin Bağlanma Görüşmesi adını verdikleri bir ölçekle, bireylerden anne-baba/bakım veren ile ilişkilerini, bu ilişkilerinin zamanla nasıl şekillendiğini ve bu ilişkinin yetişkinlik kişiliklerini nasıl etkilediğini anlatmaları istenmiştir. Görüşme sonucunda çocukluktan yetişkinliğe kadar bakım veren ile kurulan ilişkinin niteliği belirlenmeye çalışılmış ve Ainsworth'un sınıflandırması kapsamında değerlendirilmiştir. Güvenli-Otonom, kayıtsız, saplantılı ve çözümlenmemiş-dezorganize olmak üzere 4 yetişkin bağlanma kategorisi ortaya çıkarmışlardır (Çalışır, 2009, s. 240-255).

Güvenli-otonom olarak sınıflandırılan kişilerin bebeklik/çocukluk ile ilgili anılarını daha fazla hatırladıkları ve hatırladıkları anılarının daha çok olumlu olduğunu belirtmişlerdir. Kaçınan bağlanma stiline sahip olan bireylerin bağlanma durumlarının bağlanma ilişkisinin değerini göz ardı etme eğiliminde oldukları ve bağlanmaya dair özel durumları anımsamakta zorluk yaşadıkları gözlenmiştir. Saplantılı olarak değerlendirilen kişilerin ise bakım vereni ile ilgili anılarının olumlu ve destekleyici oldukları fakat bu anıların istikrarlı bir biçimde bütünleştirmede zorluk yaşadıkları gözlenmiştir.

Main ve arkadaşları yetişkin bağlanma ilişkilerini açıklarken çocukluk bağlanmalarına odaklanmışlardır.

Yukarıda bahsedilen yetişkin bağlanma sınıflandırmalarına benzer bir araştırma da Hazan ve Shaver (1987) tarafından gerçekleştirilmiştir. Hazan ve Shaver, Bowlby'nin bağlanma kuramını ve Ainsworth'un bebeklik dönemindeki üç temel bağlanma stilini derleyerek, aynı üç tip bağlanma stilinin yetişkinlik döneminde de olduğunu ve yetişkinlerin romantik ilişkilerinde daha önceden var olan bağlanma stillerine göre davrandıklarını ortaya çıkarmışlardır. Bu bulgu, yetişkin bağlanma stillerinin temellerinin çocukluk yaşantılarıyla ilişkili olduğunu ortaya çıkarmıştır (Keser, 2006, s. 2-12).

Kaçınan bağlanma stilindeki yetişkinler, diğer bağlanma stillerine kıyasla daha az güvenli ilişkiler yaşayan ve duygusal anlamda olumsuz beklenti ve inançlara sahip, yakın ilişki kurmaktan kaçınan kişiler olarak betimlenmişlerdir (Sümer, Güngör, 1999a, s. 35-58).

Kaygılı-kararsız bağlanma stilindeki yetişkinler, ilişkilerinde kıskanç partnerlerine ve ilişkilerine takıntılı, sıklıkla duygusal iniş çıkışlar yaşayan güvensiz kişiler olarak tanımlanmışlardır (Sümer, Güngör, 1999, s. 71-106).

Güvenli bağlanma stilindeki yetişkinler ise kendilerini en iyi tanımlayan, hem romantik ilişkilerinde hem de bebeklik döneminde bakım verenleriyle kurdukları ilişkilerinde olumlu yaşantı ve inançlara sahip kişiler olarak tanımlanmışlardır.

Yetişkin bağlanma stillerine yönelik en kapsamlı araştırma Bartholomew ve Horowitz tarafından yapılmıştır (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bowlby'nin içsel çalışan modeli ile Ainsworth (Ainsworth vd., 1978) ve Main'in (Main vd., 1985) üçlü bağlanma stiline dayandırılan bu çalışma, bağlanma kuramındaki kendilik ve diğerlerine ilişkin oluşturulan iki tür zihinsel temsilin bir araya getirilmesi ile bireylerin kendilerine ve diğerlerine dair olumlu ve olumsuz bakış açıları bağlanma stillerini ortaya çıkarmaktadır (İlhan ve Özdemir, 2012, s. 240-255).

Bu noktadan hareketle kendiliğin ve diğerlerinin olumlu veya olumsuz olmasından kaynaklı dört örüntü öne sürülmüştür: güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma. Literatüre Dörtlü Bağlanma Modeli olarak geçen bu modele göre güvenli bağlanan yetişkinlerin benlik saygıları yüksek, kendilerini değerli, sevilebilir olarak gören, yakınlık kurma konusunda zorluk yaşamayan ve otonomileri yüksek insanlar oldukları gözlenmiştir. Bu yetişkinlerin kendilerine ve başkalarına dair algıları olumludur (Kart, 2002, s. 89-123). Saplantılı bağlanma modeline sahip yetişkinlerin kendini sevmeye layık görmeme, değersiz hissetme ve başkalarına güvenmeme gibi kendi algılarında

olumsuzluklar söz konusu iken başkalarını bunun aksine değerli olarak algılamaktadırlar. Bu yüzden diğerlerinin onay ve kabulünü almak için ilişkileriyle aşırı meşguldürler (Keser, 2006, s. 2-12).

Korkulu-kaçınmacı bağlanma stiline sahip yetişkinlerin ise kendilerine dair olumsuz inanış ve duyguları ile başkalarının da güvenilmez ve reddedici olduğuna ilişkin beklentileri bulunmaktadır. Bu kişiler sosyal yakınlık ve temas kurmakta zorlanırlar. Yakınlık kurma davranışları sergilerler ancak reddedilme korkusu yaşadıkları için öznel hoşnutsuzluk ve sosyal onaya karşı aşırı bir duyarlılık yaşadıkları için bozulmuş veya yolunda gitmeyen sosyal ilişkiler kurarlar. Reddedilme korkusu yaşadıkları için kendilerini güvenceye alma davranışları doyurucu ilişkiler kurma durumlarını başlamadan göz ardı etmelerine neden olur (Çalışır, 2009, s. 240-255). Kayıtsız-kaçınmacı bağlanma stiline sahip yetişkinler, kendilerine dair yüksek özsaygı ve başkalarına dair olumsuz tutumlara sahiptirler. Bu yetişkinlerin bağlanma figürünün reddedici tutumları karşısında olumlu benlik imgelerini korumanın tek yolunun bu figürden uzak durmak ve olumsuz duyguları değersiz görmek olduğuna dair bir benlik modeli oluşturmak gerektiği inancı bulunmaktadır. Yakın ilişki kurmaktan kaçınırlar. Bağımsızlığa aşırı önem vererek, ilişkilerin pekte önemli olmadığına inanırlar (Akhunlar, 2010, s. 12-16).

		Benlik Modeli (Bağımlılık)	
		Olumlu (Düşük)	Olumsuz (Yüksek)
Başkaları Modeli (Kaçınma)	Olumlu (Düşük)	GÜVENLİ Yakınlık Kurma Konusunda Rahat ve Özerk	SAPLANTILI İlişkilere Takıntılı
	Olumsuz (Yüksek)	KAYITSIZ Yakınlığa Karşı Kayıtsız Ve Karşıt-Bağımlı	KORKULU Yakınlıktan Korkan Ve Sosyal Açıdan Kaçınmacı

Şekil 2. Dörtlü bağlanma modeli

Kaynak: Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991).

2.3. Bağlanma Konusunu Ele Alan Yurt İçi Araştırmalar

Bilge (2019, s. 1-18) 323 üniversite öğrencisiyle yaptığı ilişkisel tarama metodundaki araştırmada üniversite öğrencilerinde ruh sağlığı belirleyicisi olarak bağlanma stillerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, güvenli bağlanma stiline sahip öğrencilerin bazı psikolojik belirtiler göstermede negatif yönde bir ilişkisinin olduğu, kaçınan bağlanma stiline sahip öğrencilerin bazı psikolojik belirtiler göstermede pozitif yönde bir ilişki gösterdiği gözlenmiştir.

Erözkan (2011, s. 60-47) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise 504 üniversite öğrencisinin bağlanma stillerinin demografik değişkenler ve ebeveyn tutumları açısından ilişkisi incelenmiştir. Betimsel araştırma metodu kullanılan çalışmanın sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin, cinsiyet ve ebeveyn tutumları açısından anlamlı düzeyde bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır.

Akyol ve Işık (2018, s. 140-154) tarafından 331 yetişkin üzerinde gerçekleştirilen araştırmada, yetişkin bireylerin bağlanma stillerinin olumlu-olumsuz duygularının romantik ilişkilerindeki umut düzeyini yordamada ki rolü incelenmiştir. Araştırma verilerinden elde edilen bulgulara göre güvenli bağlanma stili ile romantik ilişkilerde umut arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu belirtilmiştir.

Kart (2014, s. 90-123) tarafından hekimlerle yapılan araştırmada ise özel hastane, özel üniversite veya vakıf hastaneleri ile sağlık bakanlığına bağlı kamu hastaneleri, üniversite hastaneleri ve SSK hastanelerinde çalışan 327 tıp doktoru ile yetişkin bağlanma stilleri ile çalışma yaşamına dair yönelimlerin çocukluktaki bağlanma ve keşfetme süreçlerine karşılık gelip gelmediği ve bağlanma stillerine göre işe yönelim ve çalışma davranışlarının farklı olup olmadığı incelenmeye çalışılmıştır. Analiz sonuçlarına göre yaşam olaylarıyla başa çıkmada yaşanan stres düzeyinin güvensiz bağlanma stiline sahip yetişkinlerde, güvenli bağlanma stiline sahip yetişkinlere göre daha yüksek olduğu, yetişkinlerde bağlanma stilleri açısından, işi ilişkiye ya da ilişkiyi işe tercih etme açısından bir farklılığın olmadığı ve karşılanmamış bağlanma gereksinimleri sonucunda oluşan durdurulmuş bağlanma sistemlerinin neden olduğu varsayılan kayıtsız bağlanma stiline sahip hekimlerin ilişkilerin anlamını çalışma hayatlarında telafi ederek doyuma ulaştırmaya çalıştıkları ve iş arkadaşlarıyla romantik ilişkiler kurmaya daha az önem verdikleri bulunmuştur.

Terzi ve Çankaya (2009, s. 1-11) tarafından 341 öğrenci ile gerçekleştirilen bir çalışmada bağlanma stillerinin öznel iyi olma ve stresle başa çıkma tutumlarını ne ölçüde

yordadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, güvenli bağlanma stilinin, benlik saygısının ve stresle başa çıkma tutumlarının aktif planlanmasının anlamlı bir yordayıcı olduğu, saplantılı bağlanma stilinin ise yaşam doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğu saptanmıştır. Korkulu bağlanma stilinin kaçma-kendini soyutlama başa çıkma tutumunu, kayıtsız bağlanma stilinin ise aktif planlama başa çıkma tutumunu anlamlı şekilde yordadığı gözlenmiştir.

Arslan (2008) tarafından yapılan çalışmada yaşları 16 ile 23 arasında değişen 1525 ergenle bağlanma stilleri ve yaş, cinsiyet gibi demografik değişkenlere göre psikososyal gelişim dönemlerinin ve ego kimlik süreçlerinin değişip değişmediği çalışılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, kayıtsız bağlanan ergenler yüksek kararlılığa, korkulu bağlanan ergenlerin yüksek “keşfetme”ye güvenli ve kayıtsız bağlananların yüksek “güven”e sahip oldukları gözlenmiştir. Kayıtsız bağlanmaya sahip kızların, yüksek düzeyde “özerklik”e sahip oldukları belirtilmiştir.

Karabacak ve Demir (2017, s. 271-291) tarafından 601 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilmiş bir çalışmada, bağlanma stilleri ile özerklik arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve bağlanma stillerinin özerklik üzerinde yordayıcı bir etkisinin olduğu gözlenmiştir.

Gültekin ve Arıcıoğlu (2017, s. 373-384) tarafından 337 üniversite öğrencisi ile yapılan bir diğer çalışmada ise bağlanma stillerinin sosyal bağlılıkla ilişkisi araştırılmaya çalışılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre sosyal bağlılığın korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stilleri ile negatif yönde bir ilişkisinin olduğu, güvenli bağlanma stili ile sosyal bağlılığın ise pozitif yönde bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır. Araştırma deseninde gerçekleştirilen çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre güvenli, kaçınan, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stili, toplam varyansın %29’unu açıklamıştır.

Baysal ve Özgenel (2019, s. 142-151) tarafından yapılan bir diğer bağlanma stilleri ile ilgili araştırma da ise özel ve devlet ortaokullarında eğitim gören gönüllü 374 öğrenci katılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin bağlanma stilleri ile öz düzenleme düzeylerinin ilişkisini incelemeyi amaçlayan araştırma sonuçlarına göre; bağlanma stilleri ile öz-düzenleme düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu ve bağlanma stilleri ile öz düzenleme düzenleyicileri cinsiyet, yaş, okul türü ve sınıf seviyesi gibi demografik değişkenlere göre farklılık göstermektedir.

Berber ve Çelik (2018, s. 27-40) 442 üniversite öğrencisi ile tanımlayıcı ve çıkarımlı istatistiksel yöntemler kullanarak yapılan bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmadan

elde edilen sonuçlara göre; güvenli bağlanma stili ile psikolojik iyi oluş arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki, saplantılı bağlanma stili ile negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu; sosyal güvende hissetme ve memnuniyet ile güvenli bağlanma stili arasında pozitif anlamlı bir ilişki olduğu ve korkulu bağlanma stili ile negatif anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Buna ek olarak bağlanma stillerinin psikolojik iyi olmayı ve sosyal olarak güvende hissetme ile memnuniyet düzeyini anlamlı bir şekilde yordadığı saptanmıştır.

Çam ve Şahin (2018, s. 787-797) üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin ilişkilere dair bilişsel çarpıtmalarının yordama gücünü inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışmada cinsiyet ve duygusal bir ilişkiye sahip olma değişkenleri açısından bağlanma stillerinin, ilişkilere dair bilişsel çarpıtmalar üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Yaşları 18-28 arasında değişen 223 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışmadan elde edilen bulgulara göre; kayıtsız ve saplantılı bağlanma stiline sahip erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre anlamlı ve daha yüksek puanlar aldığı, diğer bağlanma boyutları açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlenmiştir. Güvensiz bağlanmanın ilişkilere dair bilişsel çarpıtmaların anlamlı bir yordayıcısı olduğu, güvenli bağlanma stili ile ilişkilere dair bilişsel çarpıtmaların alt boyutu olan “yakınlıktan kaçınma” boyutu hariç diğer alt boyutlarla anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur. Güvensiz bağlanma stilleri olan “”kayıtsız ve korkulu bağlanma stilleri ile yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtmaları arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğu elde edilen bulgular arasında yer almaktadır. Ayrıca duygusal bir ilişkiye sahip olma veya olmama durumu ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı da çalışmadan elde edilen diğer önemli bulgulardan birisidir.

Kararımak ve Güloğlu’nun (2014, s. 1-18) yaşları 20-58 arasında değişen 242 depremzede ile yaptıkları çalışmanın bulgularına göre, güvenli bağlanma stiline sahip olan yetişkinlerin psikolojik sağlamlığın alt boyutları olan olumlu duygular ve iyimserlik puanlarının diğer bağlanma stillerine sahip olan yetişkinlere göre pozitif yönde, anlamlı düzeyde yüksek olduğu ve güvenli bağlanan kişiler ile güvensiz bağlanan kişiler arasında anlamlı bir fark olduğu belirtilmiştir.

2.4. Bağlanma Konusunu Ele Alan Yurt Dışı Çalışmalar

Hazan ve Shaver (1990, s. 270-280) güvenli bağlanma stiline sahip olan kişilerin kaygılı/karasız bağlanma stiline sahip olan kişilere göre daha yüksek düzeyde özsaygıya

sahip olduğunu, duygularını daha rahat bir şekilde açığa vurduklarını ve yalnızlıkla ilgili daha az kaygı yaşadıklarını belirtmiştir.

Sund ve Wichstrom (2002, s. 1478-1486) yaşları 12 ile 14 arasında değişen ergenlerle yaptıkları, güvensiz bağlanmanın depresyon için bir risk faktörü olup olmadığını inceledikleri araştırmada güvensiz bağlanma ile depresyon arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını saptamışlardır.

Shi (2003, s. 143-157), yetişkin bağlanma stilleri ve duygusal ilişkide çatışma çözme arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yapmıştır. Çalışmada yetişkin bağlanma stili alt boyutlarından kaygı ve kaçınmanın çatışma çözme davranışları ve ilişki doyumu üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu gözlenmiştir. Ayrıca cinsiyete göre bağlanma stilleri ve çatışma çözme davranışları arasında bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Wearden ve diğerleri (2005, s. 279-288) tarafından 142 üniversite öğrencisiyle yapılan bir çalışmada yetişkin bağlanma stilleri, duygu yoksunluğu ve psikolojik belirti rapor etme arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre korkulu ve saplantılı bağlanma stiline sahip olan kişilerin olumsuz duygulanım ve duygu yoksunluğu puanları diğer stillere sahip olanlara göre yüksek bulunmuştur. Korkulu bağlanma stili ve psikolojik belirti rapor etme arasındaki ilişkinin duygu yoksunluğu ve olumsuz duygulanımlarla aracılık edildiği ancak saplantılı bağlanma stili ile bir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir.

Dubois ve diğerleri (2011, s. 335-357) tarafından yapılan boylamsal bir araştırmada ilk dönem anne-çocuk konuşmaları ve bağlanma örnekleriyle sonraki bağlanmalar arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre güvenli bağlanma gerçekleştiren çocuklar kaygılı ve kararsız bağlanma gerçekleştirenlere göre duyuşsal bilgileri daha fazla birleştirebiliyorlar. Ayrıca kaçınan bağlanma gerçekleştiren çocukların ise konuşmanın etkilerini azaltma eğilimi sergiledikleri saptanmıştır.

Unger (2011) tarafından 552 kadın, 294 erkek toplam 846 üniversite öğrencisiyle gerçekleştiren bir çalışmada çocuk istismarı ve yetişkin bağlanma biçimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre fiziksel istismar, kaçınan bağlanma stili ile psikolojik yıpratma, kaygılı bağlanma stili ile ilişkili bulunmuştur. Ayrıca kaçınan bağlanma stili ve kaygılı bağlanma stili ile çocuk istismarı ve psikolojik belirtiler ile çocuk istismarı ve benlik saygısı arasındaki ilişkide belirli düzeyde arabulucu görevi üstlendiği saptanmıştır.

Sümer ve Knight (2001, s. 653-663) 481 üniversite öğrencisiyle bağlanma stillerine göre iş ve aile ilişkilerini incelemiştir. Bağlanma stillerinin iş ve aile ilişkisini yordayıp

yordamadığının amaçlandığı araştırmanın bulgularına göre saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin, güvenli bağlanma stili ve kayıtsız bağlanma stiline sahip olan bireylere göre aile ortamından iş ortamına daha olumsuz aktarımlar yaptığı ve güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerin hem aile hem de iş ortamında daha olumlu aktarımlar yaptığı saptanmıştır.

Aranda ve diğerleri (2018, s. 12-16) 2-5 yıl ilişkisi olan 100 üniversite öğrencisi ile üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerini araştırmışlardır. Araştırmanın sonucunda bağlanma stillerinin cinsiyete göre bir farklılığının olmadığı ve cinsiyet ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı gözlenmiştir.

Fujimori ve diğerleri (2017, s. 654-662) üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin, aile işlevlerinin ve cinsiyet farklılıklarının yalnızlıkla ilişkisini araştırmışlardır. Araştırma grubunu 284 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre güvenli bağlanma stiline kadınlar erkekler göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Grabill ve Kerns (2000, s. 363-378) 600 üniversite öğrencisiyle bağlanma stilleri ve arkadaşlık ilişkilerinde yakınlık arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma bulgularına göre cinsiyete göre bağlanma stillerinde herhangi bir farklılık olmadığı gözlenmiştir.

Khodarahimi ve diğerleri (2016, s. 65-79) genç yetişkinlerin bağlanma stilleri, algılanan stres ve sosyal destek arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 308 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarına göre kayıtsız bağlanma stili ve korkulu bağlanma stili ile algılanan stres düzeyi arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulunmuş, kayıtsız bağlanma stili puanlarının erkeklerde kadınlara göre daha yüksek olduğu ve bağlanma stilleri ile din, etnik köken ve cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı gözlenmiştir.

Passanisi ve diğerleri (2015, s. 342-356) yaşları 19-24 arasında değişen 209 üniversite öğrencisiyle beliren yetişkinlikte bağlanma, benlik saygısı ve utanma arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre korkulu bağlanma stili ile utanma arasında olumlu bir ilişki, güvenli bağlanma stili ile utanma arasında ters yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Reich ve Siegel (2002, s. 125-134) 161 üniversite öğrencisiyle üniversite öğrencilerinde bağlanma, ego-kimliği ve araştırma isteği arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın sonucunda bağlanma stilleri ile cinsiyet, yaş, etnik köken gibi sosyo-demografik değişkenler arasında bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

2.5. Kimlik Kavramı

Kimlik nedir, nasıl oluşur? Bu soruya yanıt vermek ve tanımını yapmak çok karmaşık ve çok boyutlu bir yapı gerektirmektedir. Tanımının birçok alana yayılarak yapılması ve çok yönlü bir gelişimin ürünü olması nedeniyle alan yazında birçok farklı kuram ve kuramcı tarafından ele alınmıştır.

Kimlik kavramı ilk kez psikanaliz alanında çalışan E. Erikson tarafından ele alınmıştır. Psikososyal Gelişim Kuramı adı verilen kuramda kimlik temel bir kavram olarak ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Erikson, kimlik yapısının biçimlenmesindeki gelişim düzeneklerini psikanalitik kuramın kurucusu olan Sigmund Freud'un yapısal modeline (id, ego, süper ego) dayandırarak açıklamaya çalışmıştır. Psikososyal gelişim kuramında bütün yaşam döngüsü gelişimsel evreler şeklinde tanımlanmıştır. Bu gelişimsel evreler içinde yer alan ergenlik dönemi, kimlik kavramı ve yapısının gelişiminin en kritik dönemi olarak kabul edilmektedir (Köker, 1997, s. 2-10).

Kimlik kavramının insan gelişiminin önemli alanlarından biri olduğu yönündeki görüşlerin artmasıyla birlikte işe-vuruk (operasyonel) tanımının yapılması ve görgül olarak incelenebilmesi gereksinimi doğmuştur (Köker, 1997, s. 2-10). Kimliğin ölçülebilir ve gözlenebilir özelliklerini ayrıntılı bir şekilde açıklamaya çalışan ve literatürde kabul gören kuramcı J. Marcia'dır. İlerleyen bölümlerde Marci'nın kuram ve görüşleri detaylı olarak ele alınacaktır.

Marcia (1993) kimliği açıklarken iki bakış açısını göz önünde bulundurmuştur: yapısal ve davranışsal boyut. İlk dönem özdeşimleri, erken çocukluk yaşantıları ve ardından gelen yaşantısal deneyimlerin etkisini açıklamaya çalışan yapısal boyutta kimlik, psikanalitik yönelimli bakış açısının sınıflandırmalarını ve ego gelişiminin bir parçası olarak gelişen, gelişigüzel bir yapı içerisinde değil de geniş ve kapsamlı bir gelişimsel şemanın içinde şekillenen bir yapı olarak ele alınmaktadır. Yapısal boyuta göre kimlik, ilk çocukluk yaşantılarından başlayarak ileriye doğru bir yandan yenilenen diğer yandan da temel ve köklü olan bazı özelliklerin sürdürüldüğü, kişinin içinde bulunduğu kültürel ve tarihsel bağlama göre şekillenen kişisel bir yapıdır. Davranışsal boyut ise yapısal görüşte ele alınan kimlik biçimlenmesinin davranışsal olarak kendini nasıl ifade ettiğine bakmayı öngörür. Ancak yapısal boyutta ele alınan kimlik biçimlenmesi gözlenemez ve görgül olarak incelenemeyen birtakım kavramlar ortaya çıkarmaktadır. Fakat psikodinamik bakış açısında bahsedilen yapısal değişiklikleri incelemenin en kolay yolu davranışları ele almaktır. Kişinin tercihleri, yaşam tarzı, bakış açısı, ideolojisi ve dini

görüşü gibi yaşamla kurduğu bağların tamamı kimlik oluşumunun gözlenmesini sağlayabilir (Köker, 1997, s. 2-10).

Yapısal ve davranışsal boyutta kimlik kavramıyla ilgili iki temel faktör dikkati çekmektedir: yaş ve kültürel faktörler. Kişinin psikolojik, biyolojik ve bilişsel gelişimindeki mevcut varoluşa bağlı olarak ortaya çıkan kendini tanımlama zorunluluğu kimliğin yaş ile ilgili gelişimsel yönüne dikkati çekmektedir. Çocukluk dönemlerinde kendini tanımlama çabası kendini görünür kılan özelliklerden oluşurken (cinsiyet, boy vb.) ilerleyen dönemlerde içsel özelliklerden (kişisel özellikler, algılama vb.) oluşmaktadır (Köker, 1997, s. 2-10). Kimliğin toplumsal yönü ele alındığında ise iki temel süreç izlenilmektedir: birinci süreçte kişi sevilme, kendini kabul ettirme, onaylanma ve ait olma gibi gereksinimleri karşılamak için içinde bulunduğu toplumsal dünyayla ortak noktalarını, benzerliğini kabul ettirmek durumundadır. İkinci süreçte ise, bireyselleşme terimiyle nitelendirilen farklılaşma süreci devreye girmektedir. Yani birey bir yandan kendini kabul ettirmek için normlara uymaya çalışırken diğer yandan farklılığını korumak zorunluluğu yaşamaktadır (Köker, 1997, s. 2-10). Bu zorunluluğu yaşayan birey kendisi ile ilgili algı, tutum, duygu ve düşüncelerini ve çevresel koşullarını tutarlı ve sürekli bir örgütleme, bütünleştirme çabasına düşmektedir. Bu durum kimlik oluşumunun zaman içinde biçim alan bir süreç olduğuna işaret etmektedir. Kimliğin açıklanabilmesi için kişinin hayat boyu gelişimi, yani psikolojik olarak var oluşunun açıklanması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmaktadır.

Gelişimsel ve toplumsal öğelerin bilimsel kaynaklarda görgül olarak incelenmesi üç temel sorun alanı oluşturmaktadır:

1- Kuramsal çerçevesinin oluşturulması: Kimliğin yapısı ile ilgili neredeyse tek kuram olarak kabul edilen psikososyal gelişim kuramı incelendiğinde kimliğin, farklı disiplinlerin modelleri ve kavramlarıyla açıklanabildiği görülmektedir. Bu durum kimlik kavramının hangi disiplinlerin konusu olduğunun net olmaması yüzünden disiplinler arası sorunlar oluşturmaktadır.

2- Kimlik ile ilgili kavram karmaşası: kimlik ile ilgili yapılan açıklamaların diğer psikolojik gelişimleri açıklamak için kullanılan (ego, kişilik, self gibi) kavramların ortak yönlerinin olmasından kaynaklanan sorunlar bulunmaktadır.

3- Kavramın yapısal dokusu: kimlik kavramının bir duyguya mı, psişik bir yapıya mı veya bir tutuma mı işaret ettiği ile ilgili sorunlar.

Bu sorunlardan ötürü kimlikle ilgili bir araştırmanın kavramın kuramsal yapısındaki ve doğasındaki tanımlama güçlüklerinin hepsini barındıracağı, bu güçlüğü de ancak

kavramın bir kuramsal çerçeve içinde ele alınıp tartışılmasıyla bir ölçüde giderileceği belirtilmelidir (Köker, 1997, s. 2-10). Bu araştırmada kimlik Erikson'un psikososyal gelişim kuramından temel alınarak Marcia tarafından oluşturulan kimlik statüleri bağlamında tartışılacaktır.

2.5.1. Kimlik Kavramının Kuramsal Temeli

Kimlik kavramının gelişim psikolojisi bağlamında en ayrıntılı incelenmesi E. Erikson tarafından yapılmıştır. Ancak kendilik, kendilik kavramı ve ego gelişimi ile ilgili çalışmalar yapan başka kuramcılarının görüşleri de kimlik kavramı ile ilgili açıklamalarda kullanılmaktadır. Bu çalışma da Erikson, Marcia ve Blos'un görüşlerine yer verilmiştir.

2.5.1.1. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı

"Ego Psikolojisi" olarak bilinen akımın öncülerinden biri olan Erik Erikson, 1946-50 yılları arasında Sigmund Freud'un Psikanalitik Gelişim kuramından hareketle geliştirdiği Psiko-sosyal Gelişim Kuramında toplumsal öğelerin önemini vurgulayarak kişiliğin çocukluğun ilk dönemlerinde kesin olarak şekillendiği görüşünü reddetmiş ve kuramını şu sözleriyle açıklamıştır; "Eğer her şey çocukluk dönemiyle açıklanırsa, o zaman her şey bir başkasının kusuru olarak değerlendirilir ve insanın kendi sorumluluğunu üstlenme gücüne duyulan güven de küçümsenmiş olur" (Gençtan, 2008, s. 106-119).

Psiko-sosyal gelişim kuramı, doğumdan ölüme kadar, her birine özel bir psikolojik "bunalımın" eşlik ettiği sekiz dönemden oluşan bir gelişim kuramıdır. Erikson'un "bunalım" teriminden kast ettiği, sürekli artan bir yararlanabilirlik ve gizil gücün (libidonun) artmasıdır (Gander, 2007).

Psiko-sosyal gelişim kuramının temel kavramlarından biri olan "Aşamalı Oluşum İlkesi" gelişen organizmanın bağlı bulunduğu "temel bir tasarım" planının olması ve organizmanın bu temel tasarımın üstüne binerek gelişmesini ifade etmektedir. Burada bahsedilen "temel tasarım planı" önceden var olan bir özelliğin gelişmesinden çok evresel ve hiyerarşik bir gelişimin olduğunu ifade etmektedir. Yani anlatılmak istenen, organizma belli bir zaman-mekân etkileşimi boyunca gelişim gösterir. Bu gelişim anne karnındaki bebeğin aşamalı ve önceden belirlenmiş gelişimi gibi düşünülebilir. Fetüs bir yandan anne karnı ile etkileşim halindeyken aynı zamanda tüm insan türüne dek genişleyen bir sosyal çevreyle biyolojik kurgulanımı gereğiyle de etkileşim içindedir. Organizmanın gelişimi bu bağlı olduğu hiyerarşi içinde gelişirken, diğer yandan organizmanın en yakın olduğu

çevreden başlayarak içinde bulunduğu kültürel ve sosyal çevre ve insanlık tarihinin evriminden etkilenecek şekilde şekillenir. Hiyerarşi kavramı bu yüzden önemlidir, çünkü aşamalı oluşum ilkesi her bir gelişim evresindeki olgunlaşma düzeneklerini içerir. İlerleyen evreler bir önceki gelişim düzeyini temel alan bir gelişme gösterir (Köker, 1997, s. 11-15).

Aşamalı oluşum ilkesini ruhsal-toplumsal gelişime uyarlayan Erikson (1968)'a göre, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerinin her birinin kendine has krizleri bulunmaktadır. Her bir dönemin krizleri o dönem içinde sağlıklı bir şekilde çözümlenmelidir. Aksi halde çözülmeyen krizler bir sonraki dönemi etkileyeceği için gelişimi olumsuz yönde etkilemesi söz konusu olacaktır.

Psiko-sosyal gelişim dönemlerinin her birinde bir olumlu bir de olumsuz duygu ayrışıp olgunlaşmaktadır. Bu karşıt iki duygu arasındaki çatışma ise o dönemin bunalımını belirlemektedir. Hangi duygunun başat olacağı ise dönemin sonuna doğru belli olmaktadır. Bu karşıt iki duygudan hangisinin başat olması durumu diğerini söndürmemektedir. Başat olan duygu diğer döneme temel olurken diğer duygu çekirdek bir yapı olarak varlığını korumaktadır. Gelişim evrelerinin adlandırılmasında “olumsuza karşı olumlu” şeklinde tanımlamaların kullanılmasının nedeni de bu yüzdendir (Şahin, 2009, s. 36-48).

1- Temel Güvene Karşı Güvensizlik Dönemi: Doğumdan ilk yılın sonuna kadar olan dönemi kapsayan bu dönem klasik psikanalizde “oral dönem”e karşılık gelmektedir. Bu dönemin oral dönem olarak adlandırılmasının nedeni haz bölgesinin ağız ve çevresinde bulunmasıdır. Dolayısıyla da tüm yaşam bu bölge aracılığıyla sürdürülüyor fikri ortaya çıkmaktadır (Gençtan, 2008, s. 106-119).

Bebek bu dönemde dışarıdan verilecek besinler, uyaranlar ve uygun bakım koşulları olmadan yaşamını sürdüremez (Öztürk, 2002, s. 95-105). Gelişim gösteren bebek zaman zaman dengesinde bozulmalara yol açan yaşam deneyimleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Bebeğin bu tür zamanlarında yanında bulunan, ona destek veren bir bakıcının (anne/baba veya temel bakım veren biri) olması güven duygusunun oluşmasını sağlar (Gençtan, 2008, s. 106-119). Burada önemli olan bakım verenle çocuk arasında gelişen ilişkinin niteliğidir. Temel ihtiyaçların karşılanması, sevgi gösterilmesi ve bunun yanında kültürün yaşam biçiminin güvenli çatısı altında güvene değer bir kişi olduğuna dair güçlü bir duygunun verilmesi güven duygusu yaratır. Bu durum ise çocukta bir kimlik duygusunun temellerini oluşturur (Erikson, 1984).

Güven duygusunun oluştuğuna dair en etkili kanıtlardan biri çocuğun anne, baba veya birincil bakım veren kişinin, göz önünden kaybolmasına aşırı bir kaygı ve öfke tepkisi göstermeden katlanabilmesidir (Dereboy, 2004). Bu durum bebeğin benliğinde, kesinliğini kazanmış bir anne/temel bakım veren kişi imgesinin oluştuğunu göstermektedir. Bakım vereninin verici, bebeğin alıcı konumunda olduğu bu ilişki biçiminde düzenli olarak tekrar eden bu alış-veriş biçimi çocukta bakım verene karşı bir sürekliliğin oluştuğuna işaret etmektedir. Bakım veren-çocuk ilişkisindeki bu süreklilik, tutarlılık ve aynılık çocukta güven duygusunun özünü oluşturmaktadır (Erikson, 1968).

Bu karşılıklı alış-veriş durumu bebek için bir takım engeller ve zorlukları da içerisinde barındırmaktadır. Bebeğin gelişmekte olan bedeninde, ortalama ikinci altı ayında dişlerin çıkmasıyla birlikte haz bölgesi olan ağızda acıların oluşması bir şeyleri ısırarak acıyı dindirme yollarına başvurmasına neden olur. Anne memesini de ısırma başlanan çocuk memenin bu durumlarda uzaklaştığını fark etmeye başlar. İlerleyen dönemlerde memeden kesilme durumunun yaşanması üzüntü ve özlem yaratır. Haz veren bir durumdan ayrı kalmanın yarattığı bu duygular ve engelleyici olaylar temel bir güvensizlik duygusunun çekirdeğini oluşturur (Öztürk, 2002, s. 95-105).

2- Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç Dönemi: Doğumdan sonraki ikinci ve üçüncü yılları kapsayan bu dönemde memeden kesilme durumu ve kendi kendine dışarıdan bir şeyler yeme davranışı, konuşmaya başlama, yürüme ve dışkı/idrar kontrolünü sağlayan kaslarının gelişmesi gibi radikal değişiklikler çocuğun kendi bedenini tanımasını ve bedenini istediği şekilde yönetme durumu üzerinde bilinçli denetim kurma duygusunu oluşturur (Gençtan, 2008, s. 106-119).

Dışkı ve idrar denetimini sağlayan kasların gelişmesi ve bu durum üzerinde bilinçli bir denetim kurma duygusunun oluşması çocuk için bir şeylerin kontrolünün kendi elinde olduğu, yeni bir yaşantının başladığını göstermektedir. Çocuk dışkısını ve idrarını isterse tutabilme isterse tutmama davranışı gösterebilir. Bu iki karşıt eğilim arasında seçim yapma yetisine sahiptir. Bu durum çocuklar için en önemli özerklik girişimi olarak kabul edilir (Arı, 2006, s. 70-72). Özerklik birbirine karşıt istek ve eğilimler arasında bir seçim yapabilme gücüdür (Öztürk, 2002, s. 95-105).

Dışkılama üzerinde daha önce denetime sahip olmayan çocuk için bu durum artık bedeninde uyanan gereksinimlerin, arzuların ve eğilimlerin kendi bilinciyle karar vereceği ve davranışlarını ona göre belirleyeceği derin anlamlar taşıyan yeni bir dönem olarak görülmektedir. Çocuğun bu dönemde tutumları üzerinde toplumda geçerli olan ödül ve ceza yöntemi etkili olmaya başlar. Dışarıdan uygulanan bu ödül ve ceza yöntemi

uygulanırken güven verici bir şekilde hareket edilmelidir. Aksi halde direngen bir şekilde tutmaya ya da istenilmeyen yer ve zamanda öfkeyle bırakmaya yol açabilir. Anne-baba veya bakım veren aşırı koruyucu tutumlar sergilemeden gerekli ortamı sağlarsa çocuk sınırlı etkinlikler için olsa bile neyi yapıp yapmayacağına kendisi karar verir, bunun seçimini kendisi yapar. Böylece üç yaşına ulaştığında özerkliğe karşı güven duymaya başlar (Gençtan, 2008, s. 106-119).

Ancak aşırı katı tutumlar, katı kurallar, uygunsuz cezalandırmalar ve sert davranışlar çocukların özerklik girişimlerinden utanç duymalarına neden olur. Daha önceleri koşulsuz olumlu kabul gören davranışlar, koşulsuz sevgi ve onaylanan davranışlar gören çocuk, anne-babaya veya bakım verene duyduğu güvenle ilgili kuşku yaşamaya başlar. Bu duygu suçluluk duygusunun temelini oluşturur (Arı, 2006, s. 70-72).

3- Girişimciliğe Karşı Suçluluk Dönemi: Psikoseksüel gelişim kuramının Fallik dönemine karşılık gelen bu evrede çocuk bedensel ve bilişsel olarak hızla gelişmeye başlar. Okul, bahçe, sokak gibi yeni yaşam alanları ile tanışılır. Kendi kendine öğrenme başlar; bir şeylerin peşinden gider ve merakla inceler (Gençtan, 2008, s. 106-119).

Özerklik döneminden kazandığı birey olma duygusuyla, nasıl bir kişi olacağıнын yolunu bulmaya başlar (Öztürk, 2002, s. 95-105). Yetişkin rolleri fark edilmeye başlanır, yetişkinlerin dünyasıyla ilgili büyük bir merak başlar. Cinsellik keşfedilmeye başlanır ve anne veya babanın yerine geçme, onlarla özdeşleşme gibi emeller oluşur. Bu emel ve davranışlar girişim duygusunun temelini oluşturur (Öztürk, 2002, s. 95-105). Erikson girişimi etkin olma, bir şeyler yapma uğruna bir göreve “girişme”, onu zihinde canlandırma ve üstlenme olarak tanımlar (Erikson, 1968).

Bu dönemin en önemli girişimi, hemcinsi olan ebeveyni ile özdeşim kurarak onun tutumları ve değerlerini içselleştirip yaşamaya çalışmaktır. Hemcinsine karşı cinsel içerikli bir ilgi gelişmeye başlar. Onun rollerini üstlenmeye çalışmak veya onun yerini alma davranışları sergilenir. Erkek çocuk için anne, çocukluk döneminde bakım veren kişi olmanın ötesinde karşı cinsten anlam bulan biri olarak algılanmaya başlanır. Aynı durum kız çocuğu ve baba için de geçerlidir. Baba kız çocuğu için karşı cinsten anlamı olan kişidir (Öztürk, 2002, s. 95-105). Ebeveyn özdeşimleri ve davranış içselleştirmeleri bu duyguların eseridir. Ayrıca bu özdeşimler ve içselleştirmeler üst benliğin (Süperego) oluşumunu sağlayan ve toplum rollerine, işlevlerine ve kurallarına uyma davranışını belirlemeye de yönelik davranış ve tutumlar olarak kabul edilir (Öztürk, 2002, s. 95-105). Bu dönemde çocuk, eylemleri, soru sormaları, merak davranışları ve cinsel ilgileri

yüzünden cezalandırılıp, korkutulursa, sağlıklı bir şekilde desteklenmezse suçluluk duygusu gelişir.

4- Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu Dönemi: Okul çağlarının başı olan bu dönemde bedensel gelişimin yanında zihinsel gelişimde önemli bilişsel ve duygusal ilerlemeler olur. Bilişsel yetiler (algı, bellek, yönelim vb.) gerçeğe daha uygun bir hal almaya başlar. Duygusal tepkiler iç gereksinimlere aşırı bağlı bir halden yavaş yavaş uzaklaşarak gerçeklere ve toplumsal koşullara yönelik bir hale gelir. Yani gerçeklik ilkesine dayanan düşünce biçimi oluşmaya başlar (Öztürk, 2002, s. 95-105). Ebeveyn ve aile bireylerine öğretmenler ve akran grupları eklenmeye başlanır. Çocuk artık ailesinin koruyucu alanında değil, çevrenin oluşturduğu öğrenme ve çalışma alanında kendini göstermek zorundadır. Bu zorunluluk, gelecekteki sorumluluklar için toplumun araçlarıyla uğraşmak gerektiği gerçeğini de kavramayı barındırmaktadır. Çocuk kendini “araçlar dünyasının” cansız yasalarına uydurmak zorundadır. Bu yüzden benlik sınırları beceri ve araçları içine alacak biçimde gelişmeye başlar.

Bu dönemdeki en büyük tehlike yetersizlik ve aşağılık duygusunun oluşmasıdır. Sürekli etkinlik halinde olan, üretici faaliyetler çabasında olan çocuğun çabaları engellenirse veya buna karşı çıkılırsa, yaptıklarının değersizliğine inanır ve aşağılık duygularına kapılır. Araçlar dünyası ve beden yapısındaki donanımdan umutsuzluğa kapılıp kendini vasatlığa veya yetersizliğe mahkûm edilmiş olarak algılar. Ancak ürettiği işlerle ailesi, arkadaşları ve öğretmenlerinin gözünde kendine bir tanınma sağlarsa bir iş yapıcılık (başarı) duygusu geliştirir (Gençtan, 2008, s. 106-119).

5- Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası Dönemi: Çocukluk ve yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi olarak kabul edilen ergenlik dönemini kapsayan bu dönemde bir takım fizyolojik, psikolojik ve toplumsal değişiklikler görülür (Aydın, 2005). Erikson’a göre, fizyolojik olarak olgunluğa ulaşmış, cinsel devrimle çocukluk çağından çıkmış olan ergen, yeni bir dönem olan yetişkinlik rollerinin belirsizliğiyle karşı karşıyadır. Ergenin bu dönemde kendini çocukluktakinden farklı olarak algılamaya başlaması beklenir (Erikson, 1963). Bu yeni dönemin getirdiği ve daha önceki dönemlerin gelişimiyle süreklilik göstermeyen bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu belirsiz ve yeni dönem beraberinde bedeninde ortaya çıkan fizyolojik değişikliklerin yanı sıra giderek belirginleşen kimlik ile ilgili psikolojik bunalımla da baş etmesi gereken durumlar doğurmaktadır (Erikson, 1968).

Bu dönem kişiliğin toplumsal nitelik kazandığı bir arayış dönemidir (Yavuzer, 2005). Ergen bu dönemde kimlik kazanma ile kimlik karmaşası arasındaki çatışmayı çözmek

zorundadır. Karşı karşıya kaldığı temel görev, bir kimlik duygusu geliştirmek ve “ben kimim?”, “ne olacağım?” “yetişkin dünyasında benim yerim ne?” gibi sorulara yanıt bulmaktır. Bu sorular fiziksel ve bilişsel gelişimin yanı sıra çevresindeki insanların ona artık çocuk gibi davranmamalarından kaynaklanır (Bacanlı, 2009, s. 124-134).

Kimlik oluşum süreci hızlı ve bir anda gerçekleşen bir durum değildir. Önceki gelişim dönemlerinin aşamalı bir sonucu olarak şekillenir. Erikson benlik kimliğinin, (ego identity) çocukluk döneminde kurulmuş olan özdeşimlerin ötesinde bir süreç olduğunu belirtir. Bu özdeşimler yeni değerler ve rollere uygun nitelik kazanarak, bunlarla şekillenerek benimsenir (Erikson, 1968). Eski özdeşimlerle yenileştirilen özdeşimler arasında bağlar kurulur ve daha önceki psikososyal gelişim dönemleri sentezlenerek bir kimlik bütünlüğü oluşturulmaya çalışılır (Arı, 2006, s. 70-72).

Kimlik duygusu, benliğin bu bütünleştirme yetisinin zamanla artarak kişiliğe yerleşmesidir (Öztürk, 2002, s. 95-105). Bu süreç sağlıklı bir şekilde tamamlanırsa ergende tutarlı bir kimlik bütünlüğü oluşmuş olur (Arı, 2006, s. 70-72).

Ergenlik dönemi aynı zamanda topluma açılma dönemidir. Bu dönemde ailenin rolünün etkisi azalır ve ergen kendisi gibi psikososyal ve psikofizyolojik değişimler yaşayan akran gruplarına yaklaşır. Kendini onların gözünden görmeye çalışır ve onlardan aldığı tepkiler dâhilinde kendini yeniden tanımlar (Deniz, 2008).

Ergenin kimlik duygusu kazanmaya çalıştığı kimlik bunalımı (kimlik krizi), geçmişe dönüp çocukluk döneminde yaşanmış duygu ve çatışmaların yeniden yaşandığı bir süreçtir. Kriz, bir hastalık değil, her ergenin farklı boyutlarda yaşadığı doğal bir süreçtir (Gündoğdu, 2004). Bu dönemin temel krizi kimlik (rol) karmaşasıdır. Bu dönemde ergen karşılaştığı durumlar ve yeni yaşantılardan ötürü kendini yeni belirli roller ve hedefler karşısında yetersiz ve tanımlanmamış bir birey olarak algılar (Öztürk, 2002, s. 95-105).

Bu dönemdeki çelişki, ergenlik döneminin dinamiği olan “bağlılığın” pekişmesine neden olur ve birey tutum ve davranışlarına dair içgörüselle yapılanmalar şekillendirerek yetişkin rehberliğine gerek kalmadan, iş, gelecek, cinsel ve inanç alanlarına güven duymaya başlar. Eğer bu güven oluşmazsa dönemin patolojisi olarak kabul edilen “rol karmaşası” ortaya çıkar (İnanç ve Yerlikaya, 2009).

6- Yakınlığa Karşı Yalnızlık Dönemi: Genç yetişkinlik dönemine karşılık gelen bu dönemin temel konusu yakın ilişkiler kurmaktır. Yakınlaşma, somut birleşmelere, eşleşmelere kendini bırakabilme; bu yakın ilişkilerde özveride bulunabilmesi ve ödün verebilmeyi içerir (Öztürk, 2002, s. 95-105). Bu dönemde yetiştikten beklenen

başkasıyla yakın etkileşim kurmasıdır. Bunun gerçekleşmesi için her şeyden önce kişinin kendisini bulmuş olması gerek (Şahin, 2009, s. 36-48).

Ergenlik döneminde ilginin, çabanın ve dikkatin “ben kimim” sorusuna yönelmesi ve bu soruyu cevaplamak için ilişkiler kurmak, insanlarla ilişki kurmak olsa da altta yatan sebep her zaman kendini tanımak çabası olmaktadır. Bu dönemde ise başkalarına fiziksel, cinsel ve duygusal olarak yaklaşmanın olduğu, uzun süreli ilişkiler yaşanmaktadır (Şahin, 2009, s. 36-48).

Ergenlik döneminde kimliğini kazanmış olan genç yetişkin, bu kimliğini bir başkasının ya da başkalarının kimliği ile birleştirmeye hazırdır (Öztürk, 2002, s. 95-105). Sağlam bir kimlik duygusuna ulaşmamış bir birey bu dönemde yaşanan böylesine yakın ilişkilerde kimliğini tümünden yitireceği kaygısı taşır. Bu kaygının üstesinden gelmek için kendini yakın ilişkilerin dışına çekip yalnız kalmaya (sosyal yalıtıma - izolasyon) yönelir. Bu durum da beraberinde yaklaşmanın zıttı olan “yalnızlık” duygusunun yaşanmasına neden olur. Kişi böyle durumlarda sevgi yerine cinselliğin, derin anlamlar yerine yüzeyselliğin ön planda olduğu bir ilişkiden diğerine savrulacaktır (Şahin, 2009, s. 36-48).

7- Üretkenliğe Karşı Durağanlık Dönemi: Üretkenlik Erikson’a göre, gelecek kuşağı kurmaya ve yönlendirmeye olan ilgidir. Yaratıcılık ve üreticilik gibi kavramları da içerir. (Erikson, 1984). Orta yaş dönemine karşılık gelen bu dönemin en önemli görevi bir şeyler üretmek ve bunlara sevgi ile bağlanabilmektir. Dönemin patolojisi olarak tanımlanan “durağanlık” bir şeylerin peşinden koşmanın verdiği boşluk duygusu, can sıkıntısı gibi durumlardan kaynaklanır (Burger, 2006).

Bu dönemde yaşanan ve dönemin uç özelliklerinden sayılan “orta yaş krizi”, cinsel ilişkiler, aile ve iş rolleri, değerler vb. gibi konular üzerinde yoğunlaşan duygusal karmaşaların yaşanmasıyla ortaya çıkan bir krizdir (Bacanlı, 2009, s. 124-134).

8- Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk Dönemi: Yaşlılık dönemini kapsayan bu dönemde gelişmesi beklenen yaşamsal öge bütünlük duygusudur. Erikson’a göre bu duygu yalnızca nesnelerin ve insanların bakımını bir şekilde üstlenmiş, varlığa ilişkin düş kırıklıkları ve utkulara (yengi) kendini uydurabilmiş, zorunlu olarak başkalarının yaratıcısı ve nesnelerin üreticisi olmuş kişilerde gelişebilir. Yani, yaşlı kişi bu duyguya kendi yaşam sürecinde olması gerektiği gibi yaşamış, amacına ulaşmış ve bunu derinden duyumsamış ise ulaşabilir. Erikson bu duyguyu “benlik bütünlüğü” olarak tanımlamıştır (Erikson, 1968).

Şekil 3’te Psikososyal Gelişim Kuramının evreleri ve kimlik duygusu yer almaktadır.

Yaşam Dönemi	Psikososyal Gelişim Evresi	Kimlik Duygusu
Bebeklik	Temel güven-Güvensizlik	“Ben bana verilenim”
İlk Çocukluk	Özerklik-Utanç, Kuşku	“Ben oluşturduğum şeyim”
Oyun Çağı	Girişimcilik-Suçluluk	“Ben olacağımı hayal ettiğim şeyim”
Okul Çağı	Çalışkanlık-Aşağılık Duygusu	“Ben öğrenebildiklerimin tümüyüm”
Ergenlik	Kimlik Duygusu-Kimlik Kargaşası	“Ben kimim”
Genç Yetişkinlik	Yakınlık-Yalıtılmışlık	“Biz sevebildiklerimizin tümüyüz”
Yetişkinlik	Üretkenlik-Durgunluk	“Ben ürettiğim şeyim”
Yaşlılık	Ego Bütünlüğü-Umutsuzluk	“Ben geride bırakabildiklerimim”

Şekil 3. Erikson’un Psikososyal gelişim kuramı ve karşılık gelen kimlik duygusu

Kaynak: Erikson 1968

2.5.1.2. Blos’un Kimlik Keşfi Kuramı

Blos, Mahler’in ayrılma-birleşme kavramlarından yola çıkarak ergenlik dönemine ait olan “ikinci birleşme” kavramını geliştirmiştir. Blos’a göre ergenler, ebeveynleriyle olan ilişkilerinde özerklik bakımından yeterince özgür olamadıklarını düşündükleri için akran ilişkilerine yönelmekte ve ebeveynleri ile olan duygusal bağımlılıkları zayıflatmaya çalışırlar. Blos’a göre arkadaş grupları ve akranların, ergenlerin çatışmalarını çözmekte ve anne babalarına olan bağımlılığı azaltmada kurucu bir rolleri vardır (Atak, 2011, s. 163-213).

Mahler gelişim sürecinde çocuğun, kendi istek ve duygularının farkına varmasıyla birlikte ilk bireysellik duygusunun oluştuğunu belirtmektedir (Çelen, 2007). Birey, bebeklikteki bağımlı konumdan kendine yeterli oyun çağına ulaşırken ilk defa bireyselliğini kazanma çabası gösterir. Bu sürece “birincil ayrılma ve bireyleşme krizi” adı verilir. Blos, bu birincil ayrılma ve bireyleşme krizi döneminin bir benzerinin ergenlik döneminde de yaşandığını belirtmektedir. Ergenlik döneminde kimlik kazanma sürecinde yaşanan bu değişime “ikincil bireyleşme süreci” adı verilir. Blos’a göre bu kimlik oluşum sürecinin temelinde “ayrılma” (separation) yapılanmaları yer almaktadır (Atak, 2011, s. 163-213).

Çocuk, ergenlik dönemine kadar, ebeveynlerinin değerlerini içselleştirmiş ve buna göre yapılandırmalar yapmıştır. Ergenlik dönemine gelindiğinde ise ayrı bir birey olduğunu ispatlamak için içselleştirmiş olduğu ebeveyn figürlerinden kopmaya çalışır. Dışarıdan

sevgi nesneleri bulma arayışına girer. Ego olgunlaşması ve bir birey olma çabaları ebeveynlerden uzaklaşmakla doğru orantılıdır. Bireyleşme sonucu ergen, “kendisinin ne olduğu, ne yapması gerektiği” gibi konularda farkındalık kazanmaya başlar (Atak, 2011, s. 163-213-).

Kimlik keşfi süreci ile “Ben kimim? Ben neyim?” sorularına cevaplar bulmaya çalışır. Bu sürecin ilk adımı bireyleşmedir (Kroger, 2004, s. 36-51). Bu süreçte ergenin en sık kullandığı ego savunma düzenekleri gerileme ve yüceltme mekanizmalarıdır. Ergen, kendisi ve diğerleri arasında sağlam bir denge kurarak ebeveynlerinden aldığı süperegonun katılığından ve gücünden kurtulup, benlik saygısı ve genel ruh durumu arasında bir denge oluşturduğunda ikinci bireyleşme süreci başarıyla tamamlanmış olur (Atak, 2011, s. 163-213).

Bireyleşme süreci, fiziksel farklılığın keşfi ile başlayıp (ipotekli kimlik) başkalarıyla sadece fiziksel olarak değil her anlam ve alanda farklı olduğunun (Başarılı kimlik) kavranmasıyla sona ermektedir. Bireyleşme sürecinde, her birey görece olarak tanımlanmış bir kimlik yapısına sahip olmamaktadır. Blos, Mahler’in bireyleşme görüşlerinden hareketle oluşturduğu “ikinci bireyleşme krizinde” büyümekte olan ergenin kim olduğu ve ne yapmak istediği ile ilgili olarak sürekli artan sorumlulukları, dereceli olarak ebeveynlerinden özerk olma çabaları, onlarla rekabet eden duygularla kendini ifade eden bir kişisel durumun geliştiğini ve tüm bunların sonucunda ergenin, daha öce sahip olduğu ebeveyn-çocuk bağlarından daha ileri gittiğini ifade etmektedir (Atak, 2011, s, 163-213).

2.5.1.3. Marcia ve Kimlik Statüleri Yaklaşımı

Alanyazında kimlikle alakalı pek çok model, yaklaşım ve teori mevcuttur. Kimlik keşfi sürecinin tepe noktası olarak kimlik statüleri kuramını öne süren Marcia, Erksun’un kimliğe ilişkin görüşlerinin işevuruk tanımındaki zorluklardan hareketle “ego kimliği” kavramının ölçülebilir ve gözlenebilir tanımını yapabilmek için kimlik statüleri kuramını geliştirmiştir (Marcia, 2002, s. 199-209).

Marcia kimliği, duyum, tutum ve çözüm kavramlarıyla açıklar ancak kimlik ile ilgili en geçerli kavramın “işsel bir kendilik yapılanması” olduğunu ifade eder. Kimlik bireyin dürtülerinin, yeteneklerinin, inançlarının ve bireysel tarihinin dinamik bir örgütlenmesidir (Marcia, 2002, s. 7-28).

Erikson'un kimlik duygusuna karşı kimlik kargaşası ikilemini inceleyen Marcia, bireylerin bunalımlara dair tutumlara ve sosyal rol belirlemelerine göre karşılaştıkları ya da karşılaşılabilecekleri “araştırma” ve “karar verme” düzeyine dayalı dört kimlik statüsü tanımlamıştır. Marcia'ya göre, ego kimliğinin oluşmasında temel kimlik alanlarında (iş, meslek, eş seçimi gibi) güçlü bir adanmışlık/içsel yatırım söz konusudur. Kimlik oluşturma süreci veya görevi irdeleme, sorgulama ve karar verme sürecini gerektirir. Araştırma, kişinin var olan seçenekleri tanımayı, cevaplar bulması durumunu kapsar. Karar boyutu ise davranışa yön veren, onu yönlendiren anlamlı tercihleri içerir. Ergenin ideolojik ve kişilerarası alanlarda seçenekleri araştırması ve buna göre karar vermesi kimlik gelişimini oluşturmaktadır (Marcia, 2002, s. 7-28).

Marcia Erikson'un psikososyal gelişim kuramında açıkladığı “ego kimliği” ile ilgili fikirleri kabul etmiş; ancak ölçme sorunları nedeniyle yeni bir modelin geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kimlik kazanımıyla ilgili bunalım ve adanmışlık kavramlarını öneren Marcia, kimlik gelişimi ile ilgili ilk başlarda bunalım kavramını kullanırken daha sonra seçeneklerin araştırılması kavramını kullanmıştır. Bu kavram ergenlik döneminde bireyin kendisi için olası meslek, inanç, ideolojik ve felsefi görüş ve düşünceleri sorgulaması ya da var olan seçenekler arasında seçim yapması ve bu davranışlarını bu seçime göre ayarlamasını içermektedir (Marcia ve Friedman 1970, s. 249- 263).

“Kimlik statüsü görüşme tekniğini” geliştiren Marcia bu teknikle Erikson'un kimlikle ilgili kuramsal görüşlerinin tanımını ve sınanmasını amaçlamıştır. Kimlik statülerini ölçmeyi hedefleyen bu teknik, katılımcıların bir mesleki hedefe, dine, politik görüş ve tutumlara dair adanmışlığın düzeyini ortaya koymak üzere 25-30 dakika süren yarı yapılandırılmış bir görüşme tekniğidir. Her bir katılımcı adanmışlığın derecesiyle bunalımın varlığı ve yokluğu açısından değerlendirilir. Görüşmede sorulan sorulara verilen yanıtlar baz alınarak, kişinin dört kimlik statüsünden birinde yer aldığı düşünülür. Bu dört statü; dağınık, ipotekli, askıya alınmış(moratoryum) ve başarılı kimlik statüsü şeklindedir. Dağınık ve ipotekli kimlik statülerinde araştırma ya da keşif davranışı gözlenmediği için düşük statü; moratoryum ve başarılı kimlik statüleri ise yüksek statüler olarak değerlendirilir (Marcia, 1993, s. 34-65).

Marcia'nın önerdiği bu dört kimlik statüsü şunlardır;

1- Dağınık Kimlik Statüsü: Kimlik alanlarında gelişigüzel arayışlar yapan, herhangi bir özveride bulunmayan kişilerin olduğu statüdür. Bu statülerdeki kişiler meslek seçimi,

dini inanç veya inançsızlık, politik görüş gibi konularda kişisel bir bağlanma gerçekleştirmemişlerdir. Bu kişiler çeşitli seçenekleri irdelemiş olsalar bile, belirli bir yönelimi henüz oluşturmamışlardır ve politika, cinsiyet rolü, mesleki veya bireysel konularda henüz davranışsal kriterlere bağlı değildirler. Dağınık kimlik statüsündeki fertler, yönelebilecekleri bu alanlara dair bir kimlik krizi yaşantısına sahip olmamış, araştırma evresi yaşamamış, yeniden değerlendirme yapmamış ve seçenekleri değerlendirmemişlerdir. En az gelişmiş kimlik statüsü olan dağınık kimlik statüsü çoğunlukla erken ergenlik döneminde görülmektedir. Bu statü farklı türde davranış ve kişilik yapılarını içerdiği için bu statüdeki bireylerle yapılan araştırmalar tutarlı sonuçlar vermemektedir. Herhangi bir bağlanma gerçekleştirmeyen bu kişiler dışarıdan gelen etkilere karşı savunmasızdırlar ve bu yüzden de sahip oldukları fırsatları amaçsızca değerlendirmek isterler. Bu durumda, araştırma yapılmaz ve kararlar alınmaz. Kimlik düzensizliğinin uzaması, kişiliğin parçalanmasına yol açabilir ve bu da psikopatolojiye yol açabilir. Bazı ergenler bu statüde kalarak tamamen kimlik oluşturmaktan kaçınırlar. Mevcut durumlarından memnun değildirler ancak kendilerine doğru gelen yeni bir kimlik de geliştirememektedirler. Bu statüye sahip olan bireylerin öz saygı ve özerklik düzeylerinin düşük olduğu, moratoryum ve güvenli statüye sahip olan bireylere göre çok daha az karmaşık bilişsel yöntemler kullandıkları ve ahlaki akıl yürütmede gelenek öncesi veya geleneksel düzeyde oldukları yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. Bu statüdeki insanlar kişilerarası ilişkilerde soğuk ve mesafelidirler (Marcia, 1993, s. 34-65).

2- Askıya Alınmış Kimlik Statüsü (Moratorium): Bu statü seçenekleri araştıran, denemelerde bulunan ancak herhangi bir bağlanma gerçekleştirmeyen bireylerin bulunduğu statüdür. Askıya alınmış kimlik statüsüne sahip olan bireyler sürekli yeni roller denerler. Bu dönem yönelimlerin belirsizce meydana çıkmaya başladığı moratoryum statüsüdür ve bir irdeleme dönemidir. Bu durum, belirli yönelimler yapılmadan önce seçeneklerin araştırıldığı dönemdir. Marcia'ya göre, askıya alınmış kimlik başarılı bir tanımlama için bir ön şarttır. Askıya alınmış kimlik statüsünde dünya sabit, hoş olmayan ve kontrol edilemeyen bir ortam olarak algılanır. Bu statüdeki bireyler her şeyi değiştirmek isterler. Askıya alınmış kimlik statüsünde olan ergenler kimlik krizinin tam ortasında yer almaktadırlar ve kriz devam ederken önemli kararlar vermeyi ertelerler. Bu süreçte de birçok seçeneği keşfederler. Araştırmalar, askıya alınmış kimlik statüsüne sahip kişilerin başarılı ve ipotekli statüdeki kişilere göre daha kaygılı, kuşkucu,

ilişkilerde uçarı ve yakın ilişki için gerekli olan bağlanmadan kaçınma gibi özelliklere sahip olduklarını ortaya koymuştur (Marcia, 1993, s. 34-65).

3- Başarılı Kimlik Statüsü: Bu statüdeki bireyler aktif olarak araştırma sürecini gerçekleştirip farklı rolleri deneyerek bağlanmalar gerçekleştiren kişilerdir. Bu statüye ulaşmış olan kişi, seçeneklerin araştırıldığı bir dönemin geçtiği ve belirli yönelimleri gerçekleştirdiği anlamına gelir. Başarılı kimlik statüsündeki bireyler kimliğe karşı kimlik (rol) karmaşası çatışmasını başarıyla çözümlemiş kişilerdir. Kimlik başarısı ego gücünü artırır. Bu statüdeki bireyler kendileri ile uyum içindedirler. Başarılı kimlik statüsüne sahip olan bireyler kimlik krizini atlatmış ve neye inanacaklarına ve hangi hedeflere ulaşacakları konusunda kişisel kararlar vermişlerdir. Aldıkları kararlarla ilgili içleri rahattır, değerlerinin ve davranışlarının başkalarının onayını alacağına inanırlar. Yapılan araştırmalarda başarılı kimlik statüsünde olan kişilerin özerklik puanlarının tutarlı bir şekilde yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu kişiler karar alırken diğer insanların fikirlerine daha az bağlılık gösterirler. Bilişsel kapasiteleri açısından, baskı altındayken diğer statülerden çok daha başarılı, yaratıcı ve mantıklı, rasyonel ve planlı karar verme stratejileri kullanmışlardır. Başarılı kimlik statüsüne sahip bireyler, yakın ilişkiler kurmakta zorluk çekmeyen, cinsiyet rolü tutumlarında androjen özelliklere sahip kişiler olarak gözlenmiştir. Bu statüdeki kişilerin ahlaki gelişim düzeyleri daha yüksek, daha güvenli bağlanmalar gerçekleştirebilen kişiler olduğu birçok araştırma ile desteklenmektedir. Ayrıca kimlik gelişiminin başarısı anne babadan belli derece ayrılığı gerektirdiği düşüncesinden hareketle bu statüdeki kişilerin, çocuklarının özerkliğini destekleyen ailelerden geldikleri görülmüştür (Marcia, 1993, s. 34-65).

4- İpotekli Kimlik Statüsü: Herhangi bir araştırma yapmadan bağlanma yapan kişilerin oluşturduğu statüdür. İpotekli kimlik statüsünde yer alan bireyler kimliklerini ebeveyn, akraba ya da diğer önemli kişilerin beklentilerine göre oluştururlar. Arkadaş gruplarının oluşturduğu rol ve değerler de bazen ergenlerin hiçbir sorgulama yapmadan ipotekli kimlik oluşturmalarına neden olabilir. Bu statü, başka hiçbir seçeneği araştırmadan ya da çok az araştırma yaparak çocukluk dönemindeki değerlere sıkıca bağlı olan ergenleri tanımlamaktadır. Bu statüdeki ergenler, kimlik ile ilgili bir çatışmaya girmeden karar verir ve bağlanma yaparlar. Bu bağlanmalar kendi araştırmalarına dayanmayan, ebeveynlerinin belirlediği seçimlere dayanan bağlanmalardır. İpotekli kimlik statüsündeki ergenlerin kimliği başkaları tarafından sağlanmış, olgunlaşmamış bir yapıya sahiptir. Bu kişiler kimlik krizinden geçmeden başkalarının onun olmasını istediği

şey olmaya karar verirler. Bu statüde yer alan kişiler genelde mutlu, kendilerine güvenen, kendilerinden hoşnut ve güçlü aile bağlarına sahiptirler. Yapılan araştırmalar cinsiyet farkı olmaksızın bu statüye sahip olan kişilerin otoriter tutumlar sergilediği, onaylanma ihtiyacında oldukları, başkalarının görüşleri doğrultusunda hareket ettikleri ve özerklik ölçeklerinden düşük puanlar aldıklarını ortaya koymuştur. İpotekli kimlik statüsünde olan kişiler diğer statüde olan kişilere göre en az kaygılı ve yeni deneyimlere en az açık olan kişilerdir. Karmaşık bilişsel yöntemleri çok nadir kullanırlar ve ahlaki akıl yürütmede geleneksel veya gelenek öncesi dönemde yer alırlar. Kişilerarası ilişkilerde iyi huylu, uysal, daha az güvenle bağlanan ve şüpheli tutumlara sahip kişilerdir (Marcia, 1993, s. 34-65).

Marcia'nın kimlik statüleri kuramında başarılı ve askıya alınmış kimlik statüleri üst statüler, ipotekli kimlik statüsü ile dağınık kimlik statüsü alt kimlik statüsü olarak tanımlanmaktadır. Marcia kimlik statülerini başlarda ergenler arasındaki farkı yansıtan kategoriler olarak açıklarken daha sonra kimlik statülerinin durağan nitelikler olarak görülmemeleri, kimliğe dinamik bir yapı ve gelişimsel boyutlardan bakılması gerektiği fikrini savunmuştur (Atak, 2011, s. 163-213).

Marcia kimlik statülerinin gelişiminin farklı yollardan ilerlediğini, dört statünün birinde sabit kalınacağı gibi; düşük statülerden yüksek statülere veya yüksek statülerden düşük statülere geçilebileceğini belirtmiştir. Kimlik kazanımı gelişimin son noktası olarak görülmemelidir. Gelişim durumunda farklı sayıda statü geçişi yaşanabilir. Marcia, kimlik ile psikolojik iyi oluş arasında bir ilişkinin olduğunu belirtmektedir. Psikolojik olarak iyi olma durumuna göre düşük statüden yüksek statüye doğru sıralama temel alındığında askıya alınmış kimlik statüsü ilk sırada yer alır, ardından dağınık kimlik statüsü, ipotekli kimlik statüsü ve başarılı kimlik statüsü gelir. Çevreye uyum düzeyinin en yüksek olmasından dolayı başarılı kimlik statüsünün en sağlıklı statü olduğu kabul edilmektedir. Askıya alınmış kimlik statüsü uzayan kimlik çatışması nedeniyle en dinamik, başarılı, ipotekli ve dağınık statü ise en durağan statüler olarak kabul edilir.

Tablo 1.*Kimlik Statüleri*

Kimlik statüleri				
Boyut	Başarılı	Askıya Alınmış	İpotekli	Dağınık
Seçeneklerin Araştırılması	Var	Var	Yok	Var ya da Yok
Adanmışlık/İçsel Yatırım (Bağlanma)	Var	Yok	Var	Yok

2.6. Bağlanma Stilleri ve Kimlik Statüleri Arasındaki İlişki

Bağlanma ve kimlik ile ilgili kuramlar farklı kuramsal köklerden gelseler de birbiriyle ilişkili kavramlardır. Bowlby'nin teorisindeki bağlanma ve Erikson'un psiko-sosyal teorisindeki kimlik, tüm yaşam dönemlerini kapsayan süreçler olarak ele alınsa da, bağlanma ile ilgili çalışmalar çocukluğa daha fazla odaklanmıştır ve kimlik ile ilgili araştırmalar ergenliğe odaklanmıştır. Sözü geçen her iki kuramın anahtar kavramları araştırma ve bağlanmadır. Kimlik geliştirme dönemindeki en önemli süreç araştırma-keşif davranışdır. Bağlanma teorisine göre, destekleyici ve tutarlı davranış sergileyen bakıcılar çocuk için güvenli bir temel oluşturur. Oluşan bu güvenli üs çocuk için araştırma, keşfetme davranışı göstermesinde çok önemli roller oynar. Aynı şekilde, kimlik geliştirme sürecinde seçeneklerin etkili bir şekilde araştırılması, ergenin güvenli bağlantılar kurmasına bağlıdır. Kimlik kişi içi süreçlerle ilgili iken bağlanma daha çok kişilerarası süreçlerle yakından ilişkilidir. Güvenli bağlanma, sürekli bağlanmalara yol açan kişiler içi ve kişilerarası keşiflerin ortaya koyulmasını sağlar. Marcia'ya göre güvenli bağlanma seçeneklerin etkin bir şekilde araştırılmasını ve sürekli bağlanma davranışını meydana getirerek başarılı kimliğin oluşmasını sağlamaktadır. Tam tersi durumda da dağınık kimlik statüsü ortaya çıkmaktadır. Bu veriler doğrultusunda bağlanma kimlik ilişkisinde bağlanma biçiminin, kimlik şekillenmesindeki en önemli değişkenlerden biri olan araştırma/keşfetme davranışının niceliğini ve niteliğini belirlediği sonucuna ulaşılabilir. Etkin olarak gerçekleştirilen araştırma davranışı bir şekilde de sürekli ve sıkı bir bağlanma biçiminin oluşmasını da sağlamaktadır (Morsünbül ve Tümen, 2008, s. 25-31).

Literatürde bağlanma ve kimlik arasındaki ilişkiyi açıklayan araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmaların bazılarının sonuçları şöyledir:

Ego kimlik statüleri ile bağlanma stilleri arasında bir ilişki mevcuttur. Korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin dağınık kimlik statüsüne diğer bağlanma gruplarına göre daha yüksek düzeyde sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerde kararsız kimlik statüsü, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerden daha yüksek çıkmıştır (Akar, 2012, 3-14).

Üniversite birinci sınıf öğrencileri ile yapılan bir araştırmada ebeveynlere bağlanma ile kararlılık ve keşfetme düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre cinsiyete göre keşfetme ve kararlılık düzeyi arasında anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir. Kadın katılımcıların kimlik gelişiminin ebeveynlere bağlanma ile ilişkili olduğu, erkek katılımcıların ise daha çok romantik bağlanma ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Akar, 2012, s. 3-14).

Bu çalışmaların sonuçları göz önüne alındığında kimlik ve bağlanma kuramları ayrı ayrı geliştirse de bu yapıların birbiri ile ilişkili olduğu, kimlik gelişimi ile bağlanma arasında kesişen noktaların olduğu ve birbirlerini etkiledikleri görüşü güçlenmektedir. Bu çalışmada da bu görüşler baz alınarak bu günkü bağlanma stilleri ve yetişkinlikte kimlik statüleri arasındaki ilişki üzerinde durulacaktır.

2.7. Kimlik Statüleri İle İlgili Yurt İçi Araştırmalar

Demir ve Derelioğlu (2011, s. 99-119) tarafından yapılan bir araştırmada kimlik statüleri ve kimlik stilleri incelenmiştir. Araştırmaya yaş ortalaması 20.3 olan 137 kadın 106 erkek toplam 243 lisans öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kimlik statüleri boyutlarından olan “bağımlı kimlik” ve “kararsız kimlik” statüsüne sahip olan öğrencilerin otoriteryen eğilimlerinin diğer statülere sahip olan öğrencilere göre %40 oranında daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Özkan ve Öztemel (2018, s. 1-25) tarafından 1417 üniversite öğrencisiyle yapılan araştırmada üniversiteye devam eden genç yetişkin bireylerin risk alma tutumları ve kimlik statüleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Başarılı ve ipotekli kimlik statüsündeki bireylerin kendilerini çevreleriyle olan ilişkilerinde daha kontrollü davranışlar sergileyenler, dağınık ve askıya alınmış kimlik statüsüne sahip ergenlerin ise kendilerini

çevreleyen dünyaya ve günlük meselelere karşı daha düşük kontrol duygusu hissetmelerinden dolayı daha fazla risk davranışları sergileyenler olarak rapor edilmiştir.

Özgüngör (2014, s. 33-46) tarafından yapılan araştırmada 314 üniversite öğrencisi ile üniversite öğrencilerinin kimlik statülerinin başarı yönelimlerini yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüleri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre dağınık ve ipotekli kimlik statülerine sahip öğrencilerin öğrenme yönelimleriyle başarı yönelimleri arasında olumsuz bir ilişki olduğu görülmüş ve kimlik statüleri ile başarı yönelimleri arasındaki ilişkilerin benlik saygısı düzeyine göre değiştiği saptanmıştır. Ayrıca askıya alınmış kimlik statüsü ve başarılı kimlik statüsüne sahip olan öğrencilerin benlik saygılarının daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Morsünbül ve Uçar (2017, s. 25-35) tarafından gerçekleştirilen çalışmada kimlik stilleri, süreçleri ve statülerinin beş kimlik işlevi ile olan ilişkisi incelenmiştir. Çalışmaya yaş ortalaması 18-22 olan 114 kadın, 94 erkek toplam 208 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre kimlik stilleri ve süreçlerinin kimlik işlevleri ile ilişkili olduğu, başarılı ve ipotekli kimlik statüsüne sahip olan kişilerin tüm kimlik işlev boyutlarında en yüksek puanları aldığı, dağınık ve askıya alınmış kimlik statüsüne sahip olan kişilerin ise en düşük puanlara sahip oldukları belirtilmiştir.

İlhan ve Özdemir (2012, s. 227-241) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada kimlik statüleri üzerinde bazı demografik değişkenlerin etkisi incelenmiştir. Araştırmaya 297 kadın, 109 erkek toplam 406 üniversite öğrencisi katılmıştır. Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre güvenli bağlanma stiline başarılı kimlik oluşumunda, güvensiz bağlanma stillerinin ise kimlik arayışı ve kimlik kargaşası düzeyleri üzerinde olumlu etkisinin olduğu gözlenmiştir.

Morsünbül ve Tümen (2008, s. 25-31) tarafından yapılan araştırmada kimlik statüleri bağlanma stilleri açısından incelenmiştir. Araştırmaya 128 kadın ve 73 erkek olmak üzere toplam 201 üniversite öğrencisi katılmıştır. Veri toplama araçları olarak kimlik statülerinin belirlenmesinde Benlik Kimliği Statüleri Ölçeği, bağlanma stillerinin belirlenmesi için İlişki Ölçekleri Anketi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre kimlik statüleri bağlanma stillerine göre farklılaşmaktadır. Başarılı kimlik statüsü hariç diğer kimlik statüleri olan askıya alınmış, ipotekli ve dağınık kimlik statüleri boyutlarında bağlanma stilleri açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Gönül (2008) 22-30 yaşları arasında olan 60 kadın, 60 erkek toplamda 120 üniversite mezunu kişiyle bir araştırma yapmıştır. Veri toplama aracı olarak Durumluk-Sürekli

Kaygı ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre başarılı kimlik statüsü ile kaygı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki varken, ipotekli, askıya alınmış ve başarısız kimlik statüleri ile kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde başarılı kimlik statüsüne sahip kadınların oranının erkeklere göre yüksek olduğu gözlenmiştir.

Ercan ve Eryılmaz (2013, s. 63-80) tarafından yapılan araştırmaya yaşları 19-25 arasında değişen 240 üniversite öğrencisi katılmıştır. Elde edilen bulgulara göre romantik yakınlığı başlatmada cinsiyete göre farklılık olduğu görülmüştür. Duygusal açıdan dengesizlik, dışa dönüklük, deneyime açıklık kişilik özelliklerinin ve ipotekli kimlik statüsüne sahip olmanın romantik ilişkilerde yakınlığı başlatmayla da anlamlı düzeyde ilişkili olduğu saptanmıştır.

Coşkun ve arkadaşları (2011, s. 89-99) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinde yalnızlığın kimlik statüleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmaya 340 kadın, 211 erkek toplam 551 üniversite öğrencisi katılmıştır. Veri toplama aracı olarak UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Benlik Kimlik Statüleri Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler tek yönlü varyans analizi ve tukey testi ile analiz edilmiştir. Analizler sonucunda elde edilen sonuçlara göre, 141 öğrencinin başarılı kimlik statüsüne, 64 öğrencinin bağımlı kimlik statüsüne, 241 öğrencinin kargaşalı kimlik statüsüne ve 55 öğrencinin kararsız kimlik statüsüne sahip olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin kimlik statülerine göre yalnızlık puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaştığı ve başarılı kimlik statüsüne sahip öğrencilerin, kargaşalı ve kararsız kimlik statüsüne sahip öğrencilere göre daha düşük düzeyde yalnızlık puan ortalamasına sahip olduğu saptanmıştır.

Şahin (2009) tarafından yapılan bir çalışmada yaş ortalaması 16,2 olan, ailesinin yanında yaşayan 151, yetiştirme yurdunda yaşayan 91 toplam 242 ergen katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, yetiştirme yurdunda kalan ergenler ile ailesinin yanında kalan ergenlerin kimlik statüleri puan ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar olduğu, ailesinin yanında yaşayan ergenlerin başarılı ve bağımlı kimlik statüsü puanlarının yetiştirme yurdunda kalan ergenlerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin ise kararsız ve kargaşalı kimlik statüsü puanlarının ailesinin yanında yaşayan ergenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

2.8. Kimlik Statüleri İle İlgili Yapılan Yurt Dışı Çalışmalar

Graf, Mullis ve Mullis (2008, s. 57-69) 13-18 yaşlarında 434 Amerikalı ve Hintli ergenin kimlik statülerini araştıran bir çalışma yapmışlardır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre Hintli ergenlerin Amerikalı ergenlere oranla kimlik konusunda daha çok kargaşalı, kararsız ve bağımlı kimlik statüsü içinde oldukları gözlenmiştir. Cinsiyet ve yaş açısından da anlamlı farklılıklar görülmüştür. Erkeklerin kızlara göre daha çok bağımlı ve kargaşalı kimlik statüsüne sahip olduğu bulunmuştur. Ayrıca daha genç ergenlerin büyük yaştaki diğer ergenlere göre düşük düzeyde kimlik araştırması içinde oldukları da gözlenmiştir.

Lewis (2003, s. 159-189) kimlik statülerini yaş, cinsiyet, medeni durum ve eğitim düzeyi gibi değişkenler bağlamında ele alan bir çalışma gerçekleştirmiştir. 434 katılımcıyla gerçekleştirilen araştırmanın bulgularına göre yaş ve kimlik statüleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir. Başarılı kimlik statüsünde herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. İpotekli ve askıya alınmış kimlik statülerinin yaş ile ters orantılı bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise cinsiyete göre kimlik statülerinde herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.

Romano (2004) yaşları 18-25 arasında değişen 1134 üniversite öğrencisi ile son ergenlik döneminde kimlik biçimlenmesini etkileyen ana-baba davranışı boyutlarını inceleyen bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre anne kabulünün sadece başarılı kimlik statüsü ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerin ergenin özerkliği desteklemesi ve sıkı kontrolünün moratoryum sürecini kolaylaştırdığı saptanmıştır. Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu da ebeveynlerin red, gevşek kontrolü ve psikolojik kontrolü gibi boyutları ile kargaşalı kimlik statüsü arasında anlamlı bir ilişkisinin olduğudur.

Bukobza (2009, s. 159-177) genç yetişkin bireylerle kimlik statüleri ve risk alma tutumlarını inceleyen bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın bulgularına göre moratoryum ve dağınık kimlik statülerine sahip olan genç yetişkinler ile risk alma tutumu arasında pozitif, ipotekli ve başarılı kimlik statülerinde olan genç bireyler arasında negatif bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

Sandhu ve Tung (2004, s. 1-14) yaşları 18-21 arasında değişen 340 katılımcıyla genç ergenlerin kendine yabancılaşmalarında kimlik bilgisi ve kimlik statülerinin etkisini incelemiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre başarılı ve ipotekli kimlik statüsünün yabancılaşma ile anlamlı düzeyde zıt yönde ilişkili olduğu, askıya alınmış

kimlik statüsü ile dağınık kimlik statüsünün ise anlamlı düzeyde pozitif yönde bir ilişkiye sahip olduğu gözlenmiştir.

Bradley ve diğerleri (2000, s. 48-53) Avusturyalı 1. sınıf üniversite öğrencileriyle kimlik statüleri ile suç davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre askıya alınmış kimlik statüsü ve başarılı kimlik statüsüne sahip olan bireylerin benzer düzeyde suç davranışları gösterdikleri, askıya alınmış kimlik statüsündeki ergenlerin başarılı kimlik statüsündekilere göre suç davranışlarını daha cezbedici buldukları gözlenmiştir. İpotekli kimlik statüsünde yer alan bireylerin suç davranış düzeylerinin diğer statülere göre az olduğu ve suç davranışlarının diğer statüdeki ergenlere göre çok daha az çekici geldiği gözlenmiştir.

Matos ve diğerleri (1999, s. 805-818) 361 ergenle birlikte ebeveyne bağlanma ve kimlik statüleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada kimlik ve ebeveyne bağlanma ölçekleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre dağınık kimlik statüsüne sahip olan ergenlerin cinsiyete göre farklılık gösterdiği gözlenmiştir. Erkeklerin dağınık kimlik statüsü puanlarının kadınların dağınık kimlik statüsü puanlarına oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Dağınık kimlik statüsünde yer alan ergenlerin en düşük düzeyde ebeveyne bağlanma davranışı sergiledikleri gözlenmiştir. Araştırmadan ayrıca ebeveynlerin, ergenlerin araştırma ve bireyselliğinin engellemesinin kimlik statüleri ve boyutlarıyla bir ilişkisinin olmadığı gözlenmiştir.

Taylor ve Oskay (1995, s. 8-22) Türk ve Amerikan üniversite öğrencilerini kimlik statüleri ve ailesel özellikler bağlamında karşılaştıran bir çalışma yapmışlardır. Çalışmadan elde edilen verilere göre Amerikalı ergenlerin Türk ergenlere göre daha çok başarılı ve askıya alınmış kimlik statüsünde yer aldıkları saptanmıştır. Ayrıca Türk ailelerinin daha otoriter, özerkliğe müsaade etmeyen tutumlar sergiledikleri gözlenmiştir. Bu tutumun Türk örnekleminde daha fazla ipotekli kimlik statüsünün benimsenmesinde önemli bir rol üstlendiği gözlenmiştir.

2.9. Benlik Saygısı

Benlik saygısı denince akla ilk gelen isimlerden biri Rosenberg'dir. Benlik saygısı, kendilik hakkında olumlu bir algıya sahip olma güdüsü evrensel düzeyde her bireyin sahip olmak istediği bir ihtiyaçken, benlik saygısının temelleri, oluşumu ve kaynakları kültürel yapılardan yoğun bir şekilde etkilenmektedir. Çünkü benlik kurgusu ya da

gelişimi öznel kültürün bir yansıması olarak kültürel bağlamdan etkilenmektedir (Özdemir, 2014, s. 351-367).

Rosenberg benlik saygısını tanımlarken global bir tanım yapıp benlik saygısını tek boyutlu bir kurgu ile açıklamaya çalışmıştır. Son yıllarda yapılan çalışmalar benlik saygısının “öz-yeterlik” ve “kendini sevme” şeklinde iki alt boyutunun olduğu fikrini güçlendirmektedir. Kendini sevme boyutu bireyin kendisini öznel olarak değerlendirmesi, sosyal bir canlı olarak değerli görmesi, onaylaması olarak ifade edilir. Öz-yeterlik boyutu kişinin kendisini yetkin, etkili ve kontrol sahibi olarak görme hissini kapsar. Yani amaçlarına ulaşma ve istenilen sonuçları elde etmede kişinin kendisine olan olumlu/olumsuz değerlendirmeleridir (Özdemir, 2014, s. 351-367).

Benlik saygısının oluşumu ve gelişimi alan yazında pek çok araştırmacı ve kuram tarafından ele alınmıştır.

Psikoanalitik kuramlar benlik gelişimini çocukluk yaşantılarına dayandırarak açıklarlar. Benlik, id, ego ve süperego’yu içeren bir yapıdır. Psikoanalitik kuramda benlik gelişimi süperego gelişimi ile ilişkili olarak açıklanmıştır. Süperego geliştikçe benlik saygısının içerden düzenlenmesini üzerine alır. Kendinden hoşnut olmanın tek yolu artık sevilmiş olma duygusu değildir, artık doğru olanı yapmış olma duygusu da gereklidir. Süperegonun vermiş olduğu içsel ceza benlik saygısında/değerinde azalma olarak algılanır. Ruhsal yapının dışarıya açılan en büyük parçası olan süperegonun devreye girmesiyle benlik saygısının, sadece kişilerin kendilerini haklı görmeleri değil, başkalarının kendileri için neler düşündüklerinin dikkate alınması da etkilenir (Hamarta, 2004, s. 37-47).

Erikson benlik saygısının, genellikle sosyal gerçeklik içerisinde organize olmuş egonun içinde geliştiğini belirtir. “Ego identity” (Kimlik Duygusu) olarak adlandırdığı bu duygunun gelişiminin Psiksosyal Gelişim Kuramının ilk evresi olan “Temel Güvene Karşı Güvensizlik” evresindeki temel güven duygusunun gelişimine bağlı olduğunu, ancak gelişiminin en yoğun olduğu dönemin ergenlik dönemi olduğunu belirtir (Hamarta, 2004, s. 37-47).

Adler, insan davranışlarının anlaşılmasında temel kavram olarak benlik saygısı üzerinde durmuştur. Adler’e göre benlik saygısı, kişisel hedeflerin belirlenmesinde rol oynayan ana etken ve davranışın kökündeki temel güçtür. İnsanlar dünyaya aşağılık duygusuyla gelirler diyen Adler bu aşağılık duygusundan kurtularak üstünlük duygusunu kazanmak için çaba göstermenin nedenini de organ eksikliği kavramıyla açıklar. Adler,

insanların aşağılık duygusundan kurtulmak için yaptıkları şeylerin onları hedeflerine yaklaştırdığını bunun da bireyin kendisi hakkında iyi hissetmesini sağlayarak iyi bir benlik saygısı geliştirdiklerini belirtir (Hamarta, 2004, s. 37-47).

Sonuç olarak benlik saygısının bireyin kendisi hakkındaki değerlendirmelerinin toplamı olduğu düşüncesi geçerliliğini güçlenerek ortaya koymaktadır.

2.10. Bağlanma, Kimlik ve Benlik Saygısı İlişkisi

Bowlby, erken dönemlerde kurulan bağlanma ilişkisinin, benlik saygısının oluşmasının ve ilerleyen dönemlerdeki düşük ve yüksek benlik saygısının gelişiminin temelini oluşturduğunu iler sürer.

Erken dönemde kurulan bağlanma biçiminin sürekliliğini “İçsel Çalışan Modeller” kavramıyla açıklayan Bowlby’e göre bebekler bağlanma kişisi ile etkileşimleri doğrultusunda bağlanma ilişkisine dair zihinsel temsiller oluştururlar. Güvenli bağlanan çocuklar kendilerini sevmeye layık ve iyi olarak görürler ve bunu başkalarına dair algılarına da genellerler. Güvenli bağlanma kuramayan çocuklarda tam tersi durum söz konusudur ve bu durum da genellenir. Böylelikle benlik saygısının oluşumunun ilk temelleri atılmış olur (Hamarta, 2004, s. 37-47).

Hazan ve Shaver, Bowlby’nin içsel çalışan modeller önermesine dayanarak, bağlanma kuramını, bireyin içselleştirdiği duygu ve inançların, özellikle sosyal açıdan etkilenen benlik saygısının, bağlanma figürünün ve çocuğun bakımını üstlenen kişilerin oluşturduğu çevrenin çocuğun ihtiyaçlarına vermiş olduğu cevaplarla şekillendiğini belirtir (Hamarta, 2004, s. 37-47).

Kimlik oluşumu hayat boyu devam eden bir süreçtir. Benlik saygısı kimlik biçimlenmesinde büyük rol oynar. Bireyin kendine dair algısını dışsal ve içsel faktörlerle ilintili olan benlik imgeleri belirler. Benlik saygısını, kişinin kendine dair olumlu ya da olumsuz algılamaları belirler, bu durum da kimliğin temelini oluşmasına zemin hazırlar.

Literatürde bağlanma, kimlik ve benlik saygısı ile ilgili yapılan araştırmalar ışığında bu üç değişkenin birbiriyle ilişkili olduğu, erken çocukluk döneminde sağlıklı bağlanma ilişkisi geliştiren kişilerin kimlik oluşumu ve gelişimi sırasında zorluk çekmedikleri ve sağlıklı bir kimlik süreci yaşadıkları, sağlıklı bağlanma ilişkisi geliştiren kişilerin benlik saygısı yüksek olan bireyler olduğu, bu bireylerin başarılı kimlik statüsüne sahip oldukları ve bağlanma-kimlik-benlik saygısı ilişkisinin karşılıklı olarak birbirini beslediği yorumu yapılabilir.

2.11. Benlik Saygısı İle İlgili Yapılan Yurt İçi Çalışmalar

Özgüngör (2014, s. 33-46) 314 üniversite öğrencisiyle kimlik statülerinin başarı yönelimlerini yordamasını ve bunun benlik saygısı ile ilişkisini incelediği araştırmada kimlik statüleri ile başarı yönelimleri arasındaki ilişkilerin benlik saygısı düzeyine göre değiştiğini, dağınık kimlik statüsünün olumsuz etkilerinin benlik saygısı yüksek öğrencilerde daha düşük olduğunu gözlemlemiştir.

Kaşıkçı ve diğerleri (2009, s. 158-165) üniversite öğrencilerinde aileden ve arkadaşan alınan sosyal destek ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 1210 son sınıf üniversite öğrencisiyle gerçekleştiren araştırmanın amacı aileden ve arkadaşan alınan sosyal destekle benlik saygısı düzeyinin belirlenmesidir. Araştırma sonuçlarına göre; sosyal destek ve benlik saygısının ailenin ekonomik durumu, ailenin eğitim seviyesi, ebeveynlerin hayatta olması ve ikamet edilen yer gibi demografik değişkenlerle ilişkili olduğu gözlenmiştir.

Kapkıran ve diğerleri (2016, s. 51-65) tarafından yapılan 472 lise öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarına göre öz düzenleme davranışlarının, benlik saygısı ve okul tükenmişliği arasında hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkisinin olduğu gözlenmiştir.

Hamarta ve diğerleri (2009, s. 25-42) tarafından yapılan 330 kadın, 271 erkek toplam 601 katılımcıyla gerçekleştirilen deneysel bir araştırmadan elde edilen bulgulara göre; problem odaklı başa çıkma ile benlik saygısı arasında anlamlı, stresle başa çıkmada sosyal destek arama ile benlik saygısı arasında pozitif ilişki olduğu ve benlik saygısının problem odaklı başa çıkma ve sosyal destek aramayı yordadığı gözlenmiştir.

Haspolat ve Kağan (2017, s. 139-150) araştırmalarında benlik saygısı ve beden imajının sosyal fobiyle ilişkisini incelemişlerdir. 267 erkek, 483 kadın toplam 750 üniversite öğrencisiyle yaptıkları araştırmanın sonuçlarına göre benlik saygısı ve beden imajının, sosyal fobinin anlamlı düzeyde birer yordayıcısı olduğu gözlenmiştir.

Turanlı (2010, s. 50-60) Yaşları 35-55 arasında değişen 116 evli kişi ile yapılan araştırmasında evli çiftlerde çift uyumunun bağlanma stilleri ve benlik saygısına göre nasıl değiştiği araştırmıştır. Araştırma bulgularına göre benlik saygısı ile çift uyum düzeyleri arasında bir ilişki saptanmamış, benlik saygısı düzeyi azaldıkça, saplantılı bağlanma düzeyinin arttığı ve benlik saygısı ile iş durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Balat ve Akman (2004, s. 175-183) tarafından 482 lise öğrencisiyle gerçekleştirilen araştırmada sosyo-ekonomik düzeyleri farklı olan öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre lise öğrencilerinin yüksek düzeyde benlik saygıları olduğu ve cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey gibi değişkenlerin benlik saygısı üzerinde önemli bir değişken olduğu gözlenmiştir.

Çetin ve Çavuşoğlu (2009, s. 137-144)'nın ergenlerle yaptığı bir çalışmada yetiştirme yurdunda ve aileleri ile yaşayan ergenlerin benlik saygılarını ve psikolojik belirtilerini karşılaştırmışlardır. Yaşları 17-20 arasında değişen ve 70'i yetiştirme yurdunda 70'i ailesiyle yaşayan 140 ergenle yapılan çalışmada Kısa Semptom Envanteri kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre ailesinin yanında yaşayan ergenlerin benlik saygısı puanları yetiştirme yurdunda kalanlara göre daha yüksek, psikolojik belirti gösterme puan ortalamaları daha düşük bulunmuştur. Ayrıca cinsiyete göre bakıldığında kadınların benlik saygısı puan ortalamaları daha düşük ve psikolojik belirti puanları da daha yüksek bulunmuştur.

Gülle (2018) 80 üniversite öğrencisiyle benlik saygısının, stres üzerindeki etkisinin ve sosyal kaygı ve kaçınmayla ilişkisini incelemiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre benlik saygısının algılanan stres üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu ve benlik saygısının algılanan stres üzerindeki etkisinin sosyal kaygı ve kaçınmayla ilişkili olmadığı sonucu saptanmıştır.

Çeçen (2017) yaşları 18-65 yaş arasında değişen 48 erkek, 65 kadın toplam 113 kişiyle bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; benlik saygısı düzeyinin güvenli bağlanma stilinde yüksek olduğu ve yaş, cinsiyet, eğitim durumu vb. gibi demografik değişkenlerin benlik saygısı ile bir ilişkisinin olmadığı saptanmıştır.

Kan (2018) üniversite öğrencileriyle bağlanma, kişilik ve benlik saygısını araştırdıkları bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmada üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve kişilik özelliklerinin, algıladıkları benlik saygıları üzerindeki etkisinin ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu üniversitede eğitim gören 58 erkek, 154 kadın toplam 212 kişiden oluşmaktadır. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Envanteri ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; benlik saygısı düzeyinin bağlanma stillerine göre farklılaştığı; kayıtsız bağlanmanın benlik saygısı düzeyini arttırdığı korkulu ve saplantılı bağlanmanın azalttığı, sorumluluğun benlik saygısını artırıcı bir etkisinin olduğu ve uyumluluk ve duygusal dengenin benlik saygısını azalttığı gözlenmiştir.

2.12. Benlik Saygısı İle İlgili Yapılan Yurt dışı Çalışmalar

Murray ve diğerleri (2000, s. 478-498) bireyin benlik saygısına ilişkin hissettiklerine göre, eşlerinin ilişkilerinde doyumunu sağlamak için başvurdukları eleştirel dile olan güvenlerinin nasıl etkilendiğini araştırmışlardır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre benlik saygısı düşük olan kişilerin eşlerinin kendilerine dair olumlu görüşlerini yeterince göremedikleri ve ilişkinin dinamiklerini yeterince sağlam temellere oturtulmadığı gözlenmiştir.

Zhang (2001, s. 100-107.) üniversite öğrencilerinde düşünme stilleri ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın sonucunda kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin kompleks (karmaşık) ve yaratıcı düşünme stilleri ile benlik saygısı arasında pozitif anlamlı bir ilişkinin olduğu, basit ve sınırlayıcı düşünme stilleri ile benlik saygısı arasında ise negatif bir ilişkinin olduğu gözlenmiştir.

Wilkinson (2004, s. 479-493)'un ergenlerle yaptığı çalışmada ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik sağlığı üzerinde ebeveyn ve akrana bağlanmanın rolü incelenmiştir. Araştırmada; akranlara ve ebeveyne bağlanmanın, benlik saygısının psikolojik sağlık üzerindeki rolüne aracı rol oynadığı ve erkeklerin benlik saygısının kadınlara göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Moksnes ve diğerleri (2010, s. 430-435) ergenlerde stres, benlik saygısı ve duygu durum arasındaki ilişkiyi ve bu değişkenlerin cinsiyet açısından değişimlerini incelemişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre erkeklerin kızlara oranla anlamlı düzeyde yüksek benlik saygısına sahip oldukları, bütün stres alanlarının ve duygusal durumun benlik saygısı ile negatif ve anlamlı bir ilişki içinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Silverstone ve Salsali (2003) madde kullananların benlik saygılarının psikiyatrik popülasyon içinde majör depresyon ve yeme bozukluklarıyla birlikte en düşük grupta olduğu sonucuna varmışlardır.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada kullanılan ölçekler, ölçeklerin geçerlilik-güvenilirlik çalışmaları, kişisel bilgi formu, verilerin toplanması ve analizi, araştırmanın evren ve örnekleme ve araştırmanın modeli hakkında açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma genç yetişkin bireylerin bağlanma stillerinin kimlik statüleri ve benlik saygıları arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modelinde yapılan betimsel bir çalışmadır. Araştırmada bağımsız değişkenler olarak cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, annenin ve babanın eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik durumu, 0-2 yaş arası dönemde bakım veren kişi ile 2-6 yaş arası dönemde bakım veren kişi gibi demografik bilgiler kullanılmıştır. Araştırmanın korelasyonla incelenen Bağımlı değişkenleri ise bağlanma stilleri puanları, kimlik statüleri puanları ve benlik saygısı puanlarıdır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Adıyaman, Adana, Malatya, Mersin, İstanbul, Aydın, Ankara, İzmir ve Samsunda yaşayan genç yetişkin bireyler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan, analiz edilen veriler ise bu illerde yaşayan ve kolay ulaşılabilir örneklem olan katılımcılar ve kartopu yöntemiyle ulaşılan katılımcılar oluşturmaktadır. Bu illerde yaşayan ve yaşları 18-40 arasında olan 496 kişiye ulaşıldı. Katılımcıların yaş ve cinsiyet dağılımları orantılı olacak şekilde 484 katılımcı araştırmaya dâhil edildi. Bu katılımcılardan elde edilen verilerle tabakalı örnekleme yöntemi için geçerli olan sınırları belli evrende alt tabakalardan hareketle evren üzerinde bir genelleme yapılması amaçlandı. Orantılı tabakalama yöntemi ile alt tabakaların tüm evren içerisindeki oranları göz önünde bulundurularak örneklem seçilimi yapıldı.

Aşağıdaki Tablo 2’de araştırmaya katılan katılımcıların tanımlayıcı özelliklerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 2.*Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular*

		n	%
Cinsiyet	Kadın	225	46,5
	Erkek	259	53,5
Yaş	19-25	199	41,1
	26-30	178	36,8
	31-35	64	13,2
	36-40	43	8,9
	İlkokul/ortaokul	11	2,3
Eğitim Durumu	Lise	103	21,3
	Lisans	326	67,4
	Lisans Üstü	44	9,1
Medeni Durum	Bekâr	402	83,1
	Evli	82	16,9
	Okuryazar değil	59	12,2
Anne Eğitim	İlkokul	161	33,3
	Ortaokul	73	15,1
	Lise	113	23,3
	Lisans	78	16,1
Baba Eğitim	Okuryazar değil	24	5,0
	İlkokul	142	29,3
	Ortaokul	88	18,2
	Lise	136	28,1
	Lisans	81	16,7
0-2 Yaş Bakımını Yapan	Lisans Üstü	13	2,7
	Anne	440	90,9
	Diğer	44	9,1
2-6 Yaş Bakımını Yapan	Anne	414	85,5
	Diğer	70	14,5
Gelir Düzeyi	Düşük	53	11,0
	Orta	388	80,2
	Yüksek	43	8,9

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan 484 kişinin %46,5'i (225 kişi) kadınlardan, %53,5 'i (259 kişi) erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %41,1'i (199 kişi) 19-25 yaş aralığına, %36,8'i (178 kişi) 26-30 yaş aralığına, %13,2'si (64 kişi) 31-35 yaş aralığına ve %8,9'u (43 kişi) 36-40 yaş aralığında yer almaktadır. Katılımcıların %

23'ü (11 kişi) ilkokul, %21,3'ü (103 kişi) lise, %67,4'ü (326 kişi) lisans ve %9,1'i (44 kişi) lisansüstü eğitim seviyesine sahiptir. Katılımcıların %83,1'i (402 kişi) bekar, %16,9'u (82 kişi) evlidir. Katılımcıların annelerinin eğitim durumlarına bakıldığında %12,2'sinin (59 kişi) okur-yazar olmadığı, % 33,3'ünün (73 kişi) ortaokul mezunu, %23,3'ünün (113 kişi) lise mezunu, %16,1'inin (78 kişi) üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Babalarının eğitim düzeylerine bakıldığında %5'inin (24 kişi) okur-yazar olmadığı, %29,3'ünün (142 kişi) ilkokul mezunu, %18,2'sinin (88 kişi) ortaokul mezunu, %28,1'inin (136 kişi) lise mezunu, %16,7'sinin (81 kişi) lisans mezunu ve %2,7'sinin (13 kişi) lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların 0-2 yaş arası dönemde bakım verenlerine bakıldığında %90,9'una (440 kişi) annesi tarafında bakım verildiği, %9,1'ine (44 kişi) anne dışında biri tarafından bakım verildiği görülmektedir. 2-6 yaş arası dönemde bakım verene bakıldığında %85,5'ine (414 kişi) annesi tarafından bakım verildiği, %14,5'ine (70 kişi) annesi dışında başka birinin bakım verdiği görülmektedir. Katılımcıların gelir düzeylerine bakıldığında %11'inin (53 kişi) düşük, %80,2'sinin (388 kişi) orta, %8,9'unun (43 kişi) yüksek düzeyde gelire sahip olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada genç yetişkin bireylerin bağlanma stillerini ölçmek için Brennan ve arkadaşları (1998) tarafından geliştirilen, Sümer (2006) tarafından Türkçeye uyarlanan Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), Kimlik Statülerinin belirlenmesi için Crocetti ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen ve Morsünbül ve arkadaşları (2014) tarafından uyarlanan Utrecht Kimlik Bağlanma Ölçeği (UKBÖ) ve Benlik Saygılarının değerlendirilmesi için Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeği Kısa Formu (BSDÖ-KF) kullanılmıştır.

3.3.1. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), Brennan ve arkadaşları (1998) tarafından geliştirilmiş, bağlanmanın temel iki boyutu olan yakın ilişkilerde yaşanan kaygıyı ve başkalarından kaçınmayı ölçmeyi hedefleyen yedili Likert tipinde, 18'i kaygı alt boyutunu 18'i kaçınma alt boyutunu belirleyen toplam 36 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçekte katılımcılar her bir maddenin kendilerini ne oranda tanımladığını yedi basamaklı bir yapı üzerinden değerlendirebilmektedirler (1=hiç katılmıyorum, 7=

tamamen katılıyorum). Ölçeğin Türkiye'deki geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Sümer (2006) tarafından yapılmıştır. Faktör analizi sonuçlarına göre ölçeğin Türkiye'deki örnekleme yüksek düzeyde güvenilirlik katsayısına sahip olduğu bulunmuştur (kaygı alt boyutu için .86, kaçınma alt boyutu için .90).

Ölçekten alınan puanların yüksek olması, katılımcıların ilişkilerde kaygı yaşadıkları ve başkalarından uzak durdukları şeklinde yorumlanmaktadır. Sümer'e (2006) göre yakın ilişkilerde yaşıntılar envanterinin küme analizi sonuçlarına göre Bartholomew ve Horowitz'in (1991) önerdiği Dörtlü Bağlanma Modeline göre sınıflandırmalar yapılabileceği öngörülmüştür. Dörtlü Bağlanma Modeline göre:

Güvenli bağlanma: düşük kaygı, düşük kaçınma

Korkulu bağlanma: yüksek düzeyde kaygı ve kaçınma

Saplantılı bağlanma: kaygı yüksek, kaçınma düşük

Kayıtsız bağlanma: kaygı düşük, kaçınma yüksek

Kaçınma alt boyutunu hesaplamak için tek sayılı maddelerin ortalamalı alınır. Kaygı alt boyutunun hesaplanması için çift sayılı maddelerin ortalamaları alınmaktadır. Ölçek maddeleri analiz edilirken ters kodlanan 10 madde bulunmaktadır (3, 15, 19, 22, 25, 27, 29, 31, 33 ve 35. maddeler). Araştırmacılar bağlanmayla ilişkili iki alt boyut puanlarından hareketle dört bağlanma stiline de tanımlanabileceğini belirtmişlerdir. Güvenli bağlanma için her iki alt boyuttan düşük puan almak, korkulu bağlanma için her iki boyuttan yüksek puan almak, kayıtsız bağlanma için kaygı alt boyutundan düşük kaçınma alt boyutundan yüksek puan, saplantılı bağlanma için kaygı alt boyutundan yüksek kaçınma alt boyutundan düşük puan almak gerekmektedir (Fraley ve ark., 2000).

3.3.2. Utrecht Kimlik Bağlanma Ölçeği (UKBÖ)

Utrecht Kimlik Bağlanma Ölçeği (UKBÖ) kimlik gelişim sürecinin ve kimlik statülerini belirlemek amacıyla Crocetti ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilmiş üç alt boyut ve 26 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir. Ölçek maddeleri 1-5 puan arasında değerlendirilmektedir (1= tamamiyle yanlış, 5= tamamiyle doğru). Ölçeğin üç alt boyutu *arkadaşlık*, *eğitim* ve *global* şeklindedir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması çalışması Morsünbül ve arkadaşları (2014) tarafından yapılmıştır. Türkiye örneklemindeki Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları 0.79-0.87 arasında değişmektedir.

3.3.3. Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeği Kısa Formu (BSDÖ-KF)

Rosenberg (1963) tarafından geliştirilen Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeğinin, Lecomte, Corbiere ve Laisne (2006) tarafından 20 maddelik kısa formu geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlaması Tukuş (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçek likert tipinde olup ölçek maddeleri 1-7 arasında değer almaktadır (1=hiçbir zaman, 7=her zaman). Toplam 20 soru ve “olumlu” ve “olumsuz” olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin puan dağılımı olumlu alt boyutta 10-70 arasında, olumsuz alt boyutta -70/-10 arasında dağılmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayıları sırasıyla 0,86 ve 0,92 olarak bulunmuştur.

3.4. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan katılımcıların demografik değişkenlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafında bu form hazırlanmıştır. Formda katılımcıların bilimsel bir araştırmaya katıldıklarını ve elde edilen verilerin tamamen bilimsel araştırmalar için kullanılacağını belirten katılımcı beyanı, katılımcıların yaşı, cinsiyeti, eğitim düzeyi, medeni durumu, ebeveynlerinin eğitim düzeyi, ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri, 0-2 yaş dönemde bakım veren kişi ve 0-6 yaş dönemde bakım veren kişi gibi demografik bilgiler yer almaktadır.

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacı doğrultusunda kullanılacak ölçekler belirlendi. Katılımcılara bilgilendirilmiş onam formunda yer alan bilgiler teyit edildi. Araştırmanın amacı ve yapılış şekli hakkında bilgi verildi. Ölçek maddelerinin doğru şekilde doldurulması konusunda açıklama yapıldı. 496 katılımcıya ölçek formları dolduruldu ve formlar tek tek değerlendirildikten sonra eksik, hatalı ve yanlış doldurulan formlar çıkarıldı. Analize uygun olan 484 form işleme alındı.

3.6. Verilerin Analizi

Veriler SPSS (Statistical Package For Social Sciences) 22 programıyla analiz edildi. Sırasıyla parametrik/nonparametrik testler için varsayımlar test edildi, normallik dağılımı için Kolmogorow-Smirnov, basıklık ve çarpıklık değerlerini belirlemek için Histogram

grafikleri, ikili grup karşılaştırılması için t-testi (Independent sample t-testi), tek yönlü varyans analizleri, farklılığın kaynağını belirlemek için Bonferroni testi ve değişkenlerin birbiri üzerindeki yordama düzeyini belirlemek için basit regresyon analizleri yapıldı. Değişkenler arasındaki ilişki için Pearson korelasyon kat sayısı baz alındı, 0,05 anlamlılık düzeyi baz alınarak elde edilen sonuçların anlamlılık değerleri incelendi.

Araştırmada kullanılan ölçekler için aralıkların eşit olduğu varsayılarak ortalama için puan aralık katsayısı 0.80 olarak hesaplanmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

4.1. Ölçeklerin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Utrech Kimlik Bağlanma Ölçeği ve Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeği Kısa Formu ile alt boyut puanlarının güvenilirliklerini test etmek için Cronbach Alfa içsel tutarlılık testine tabi tutulmuştur. Cronbach (1951)'in geliştirmiş olduğu alfa katsayı yöntemi, anket maddelerinin iç tutarlılıklarının tahmini yöntemidir. Alfa katsayısı, ölçekte yer alan belirli maddelerin toplam varyanslarının genel varyansa oranı ile bulunan ağırlıklı standart değişimin ortalaması olarak tanımlanmaktadır (Ercan ve Kan, 2004 s. 148-154).

Tablo 3. Ölçek Puanlarına İlişkin Güvenirlik Analizi

Ölçek Puanlarına İlişkin Güvenirlik Analizi

	Cronbach's Alpha
*Bağlanma yapma	0,865
* Derinlemesine araştırma	0,781
* Bağlanmanın yeniden gözden geçirilmesi	0,708
*Olumlu Benlik	0,785
*Olumsuz Benlik	0,889
*YİYE Kaçınma	0,839
*YİYE Kaygı	0,824

Tablo 3 incelendiğinde ölçeklerin yüksek güvenirlilik seviyesinde oldukları görülmektedir (Cronbach's Alpha>0,80).

4.2. Ölçeklerin Normallik Dağılımına İlişkin Bulgular

Yapılacak olan analizlerin belirlenmesi için verilerin gruplar içinde normal dağılım gösterip göstermediğine Kolmogorov-Smirnov, çarpıklık basıklık katsayılarına bakılarak karar verilmiştir. Tablo.3 incelendiğinde, Kolmogorov-Smirnov testlerinde anlamlılık düzeyi 0,05'in üzerinde ise normal dağılım gösterildiği kabul edilir. 0,05'ten küçük olan durumlarda ise $\pm 2,0$ basıklık-çarpıklık baz alınarak değerlerin normal dağıldığı kabul

edilmiş ve istatistiki analizler parametrik testlerle gerçekleştirilmiştir (George ve Mallery, 2010).

Tablo 4.

Ölçek Puanlarının Normalliğinin İncelenmesi

	Kolmogorov-Smirnov			Çarpıklık	Basıklık
	İstatistik	sd	p		
Olumlu Benlik	0,080	484	0,010	-0,406	1,716
Olumsuz benlik	0,140	484	0,010	-1,383	1,952
Bağlanma yapma	0,076	484	0,010	-0,681	0,626
Derinlemesine Araştırma	0,051	484	0,040	0,250	-0,313
Gözden geçirilmesi	0,094	484	0,010	0,425	0,105
YİYE Kaçınma	0,030	484	0,200	0,110	-0,470
YİYE Kaygı	0,050	484	0,010	0,250	-0,440

Tablo 4 incelendiğinde çalışmada kullanılan ölçeklerin normal dağılım gösterdikleri gözlenmektedir ($p>0,05\pm 2$).

4.3. Toplam Ölçek ve Alt Boyut Puanlarını Demografik Değişkenlere Göre

Karşılaştırılması

Benlik Saygısı Ölçeği, UKBÖ ve YİYE ölçeklerinin toplam puan ve alt boyut puanlarının demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediği Independent sample t testi ve Anova testi ile incelenmiştir.

Tablo 5.*Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular*

Değişken	Ölçek	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	t	sd	p
Cinsiyet	Olumlu Benlik	Kadın	225	5,34±0,94	0,399	482	0,690
		Erkek	259	5,30±0,98			
	Olumsuz Benlik	Kadın	225	5,55±1,26	-2,483	482	0,013*
		Erkek	259	5,80±0,97			
	Bağlanma yapma	Kadın	225	3,79±0,73	2,903	482	0,004*
		Erkek	259	3,59±0,81			
	Derin Araştırma	Kadın	225	3,29±0,69	2,016	482	0,044*
		Erkek	259	3,16±0,68			
	Gözden Geçirme	Kadın	225	2,58±0,76	-0,067	482	0,947
		Erkek	259	2,59±0,77			
	YİYE Kaçınma	Kadın	225	3,56±1,14	5,49	482	0,010*
		Erkek	259	3,04±0,96			
	YİYE Kaygı	Kadın	225	3,88±1,24	3,76	482	0,010*
		Erkek	259	3,46±1,20			

*P<0,05

Tablo 5 incelendiğinde;

Olumlu benlik saygı puanı kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir [t(482)=0,399, p>0,05].

Gözden geçirme puanı kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir [t(482)=-0,067, p>0,05].

Olumsuz benlik saygı puanı kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [t(482)= -2,483, p<0,05]. Ortalama değerlere bakıldığında erkeklerin olumsuz benlik saygı puanları (5,80±0,97) kadınlardan (5,55±1,26) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Kimlik bağlanma ölçek puanları kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [t(482)=2,51, p<0,05]. Ortalama değerlere bakıldığında kadınların kimlik bağlanma puanları (3,32±0,52) erkeklerden (3,19±0,57) daha yüksek olduğu görülmektedir.

YİYE kaçınma alt boyut puanları kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [t(482)=5,49, p<0,05]. Ortalama değerlere bakıldığında kadınların kimlik bağlanma puanları (3,56±1,14) erkeklerden (3,04±0,96) daha yüksek olduğu görülmektedir.

YİYE kaygı alt boyut puanları kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t(482)=3,76$, $p<0,05$]. Ortalama değerlere bakıldığında kadınların kimlik bağlanma puanları ($3,88\pm1,24$) erkeklerden ($3,46\pm1,20$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6.

Ölçek Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Değişken	Ölçek	Grup	n	$\bar{X}\pm Ss$	t	sd	p
Medeni Durum	Olumlu Benlik	Bekar	402	$5,32\pm0,97$	-0,205	482	0,838
		Evli	82	$5,34\pm0,92$			
	Olumsuz Benlik	Bekar	402	$5,68\pm1,11$	-0,082	482	0,935
		Evli	82	$5,691,14\pm$			
	Bağlanma yapma	Bekar	402	$3,67\pm0,79$	-,542	482	0,588
		Evli	82	$3,72\pm0,70$			
	Derin Araştırma	Bekar	402	$3,21\pm0,68$	-1,022	482	0,307
		Evli	82	$3,29\pm0,72$			
	Gözden Geçirme	Bekar	402	$2,57\pm0,78$	-1,068	482	0,286
		Evli	82	$2,67\pm0,69$			
	YİYE Kaçınma	Bekar	402	$3,26\pm1,05$	-0,095	482	0,134
		Evli	82	$3,38\pm1,20$			
	YİYE Kaygı	Bekar	402	$3,63\pm1,23$	-1,020	482	0,123
		Evli	82	$3,81\pm1,26$			

Benlik saygısı alt boyut puanları, kimlik bağlanma alt boyut puanları, YİYE alt boyut puanları kişilerin medeni durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 7.*Ölçek Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular*

Değişken	Ölçek	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	sd	p
Yaş	Olumlu Benlik	19-25	199	5,31±1,00	3	0,980
		26-30	178	5,33±0,88	480	
		31-35	64	5,32±1,08	483	
		36-40	43	5,36±0,89		
	Olumsuz Benlik	19-25	199	5,65±1,02	3	0,230
		26-30	178	5,61±1,27	480	
		31-35	64	5,87±1,06	483	
		36-40	43	5,89±0,90		
	Bağlanma yapma	19-25	199	3,66±0,73	3	0,230
		26-30	178	3,75±0,80	480	
		31-35	64	3,53±0,86	483	
		36-40	43	3,71±0,73		
	Derin Araştırma	19-25	199	3,19±0,67	3	0,760
		26-30	178	3,26±0,68	480	
		31-35	64	3,22±0,67	483	
		36-40	43	3,22±0,81		
	Gözden Geçirme	19-25	199	2,52±0,75	3	0,230
		26-30	178	2,67±0,77	480	
		31-35	64	2,53±0,80	483	
		36-40	43	2,61±0,70		
	YİYE Kaçınma	19-25 ¹	199	3,23±1,07	3	0,030*
		26-30 ²	178	3,35±0,99	480	
		31-35 ³	64	3,02±1,08	483	
		36-40 ⁴	43	3,60±1,37		
	YİYE Kaygı	19-25	199	3,75±1,27	3	0,390
		26-30	178	3,65±1,21	480	
		31-35	64	3,45±1,23	483	
		36-40	43	3,58±1,19		

*P<0.05

Benlik saygısı alt boyut puanları, kimlik bağlanma alt boyut puanları ve YİYE kaygı kişilerin yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Yiye kaçınma puanları kişilerin yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F(3,480)=2,96$ $p<0,05$]. Farkın hangi yaş grupları arasında olduğunu anlamak için yapılan Bonferroni çoklu karşılaştırma testine göre 31-35 yaş arası kişilerin YİYE kaçınma puanları 36-40 yaş arası kişilere göre anlamlı biçimde daha düşüktür.

Tablo 8.*Ölçek Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular*

Değişken	Ölçek	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	sd	p
Eğitim Düzeyi	Olumlu Benlik	İlkokul/ortaokul	11	5,08±0,69	3	0,790
		Lise	103	5,37±0,97	480	
		Lisans	326	5,31±0,96	483	
		Lisans Üstü	44	5,31±0,98		
	Olumsuz Benlik	İlkokul/ortaokul	11	5,63±0,99	3	0,630
		Lise	103	5,61±1,17	480	
		Lisans	326	5,73±1,09	483	
		Lisans Üstü	44	5,54±1,24		
	Bağlanma yapma	İlkokul/ortaokul	11	3,58±0,77	3	0,610
		Lise	103	3,61±0,84	480	
		Lisans	326	3,70±0,74	483	
		Lisans Üstü	44	3,78±0,91		
	Derin Araştırma	İlkokul/ortaokul	11	3,13±0,77	3	0,850
		Lise	103	3,23±0,74	480	
		Lisans	326	3,21±0,66	483	
		Lisans Üstü	44	3,30±0,74		
	Gözden Geçirme	İlkokul/ortaokul	11	2,64±0,89	3	0,390
		Lise	103	2,67±0,76	480	
		Lisans	326	2,54±0,75	483	
		Lisans Üstü	44	2,67±0,80		
	YİYE Kaçınma	İlkokul/ortaokul	11	3,46±1,01	3	0,070
		Lise	103	3,52±1,08	480	
		Lisans	326	3,21±1,06	483	
		Lisans Üstü	44	3,21±1,13		
	YİYE Kaygı	İlkokul/ortaokul	11	3,95±1,04	3	0,100
		Lise	103	3,90±1,20	480	
		Lisans	326	3,59±1,24	483	
		Lisans Üstü	44	3,52±1,27		

Benlik saygı ve alt boyut puanları puanı, kimlik bağlanma, YİYE kaygı ve YİYE kaçınma puanları kişilerin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 9.*Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular*

Değişken	Ölçek	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	sd	p
Anne Eğitim Düzeyi	Olumlu Benlik	Okuryazar değil	59	5,02±1,15	4	0,122
		İlkokul	161	5,35±0,89	479	
		Ortaokul	73	5,34±0,94	483	
		Lise	113	5,42±1,00		
		Üniversite	78	5,32±0,88		
	Olumsuz Benlik	Okuryazar değil	59	5,82±1,11	4	0,355
		İlkokul	161	5,79±1,01	479	
		Ortaokul	73	5,61±1,34	483	
		Lise	113	5,58±1,08		
		Üniversite	78	5,57±1,15		
	Bağlanma yapma	Okuryazar değil	59	3,68±0,82	4	0,5200
		İlkokul	161	3,67±0,85	479	
		Ortaokul	73	3,81±0,56	483	
		Lise	113	3,60±0,80		
		Üniversite	78	3,71±0,72		
	Derin Araştırma	Okuryazar değil	59	3,32±0,72	4	0,810
		İlkokul	161	3,23±0,67	479	
		Ortaokul	73	3,23±0,65	483	
		Lise	113	3,19±0,72		
		Üniversite	78	3,18±0,69		
	Gözden Geçirme	Okuryazar değil	59	2,74±0,69	4	0,380
		İlkokul	161	2,51±0,72	479	
		Ortaokul	73	2,62±0,75	483	
		Lise	113	2,61±0,87		
		Üniversite	78	2,56±0,75		
	YİYE Kaçınma	Okuryazar değil	59	3,35±0,91	4	0,890
		İlkokul	161	3,33±1,08	479	
		Ortaokul	73	3,20±0,88	483	
		Lise	113	3,24±1,21		
		Üniversite	78	3,26±1,18		
	YİYE Kaygı	Okuryazar değil	59	3,88±1,20	4	0,480
		İlkokul	161	3,60±1,20	479	
		Ortaokul	73	3,68±1,27	483	
		Lise	113	3,70±1,21		
		Üniversite	78	3,52±1,33		

Benlik saygısı alt boyut puanları, kimlik bağlanma alt boyut puanları kişilerin anne eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 10.*Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular*

Değişken	Ölçek	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	sd	p
Baba Eğitim Düzeyi	Olumlu Benlik	Okuryazar değil-a	24	4,63±1,15	5	0,01*
		İlkokul-b	142	5,35±0,97	478	
		Ortaokul-c	88	5,42±0,94	483	
		Lise-d	136	5,39±0,90		
		Üniversite-e	81	5,24±0,96		
		Üniversite üstü-f	13	5,43±0,84		
	Olumsuz Benlik	Okuryazar değil	24	5,66±1,06	5	0,43
		İlkokul	142	5,81±1,00	478	
		Ortaokul	88	5,77±1,15	483	
		Lise	136	5,54±1,20		
		Üniversite	81	5,65±1,03		
		Üniversite üstü	13	5,46±1,71		
	Bağlanma yapma	Okuryazar değil	24	3,33±0,93	5	0,15
		İlkokul	142	3,65±0,88	478	
		Ortaokul	88	3,77±0,69	483	
	Bağlanma yapma	Lise	136	3,71±0,70		
		Üniversite	81	3,65±0,75		
		Üniversite üstü	13	3,95±0,73		
	Derin Araştırma	Okuryazar değil	24	3,24±0,75	5	0,170
		İlkokul	142	3,21±0,68	478	
		Ortaokul	88	3,23±0,64	483	
		Lise	136	3,28±0,68		
		Üniversite	81	3,09±0,71		
		Üniversite üstü	13	3,58±0,81		
	Gözden Geçirme	Okuryazar değil	24	2,78±0,98	5	0,610
		İlkokul	142	2,51±0,68	478	
		Ortaokul	88	2,52±0,72	483	
		Lise	136	2,70±0,80		
		Üniversite	81	2,46±0,74		
		Üniversite üstü	13	3,08±0,91		
	YİYE Kaçınma	Okuryazar değil	24	3,44±1,08	5	0,640
		İlkokul	142	3,24±1,12	478	
		Ortaokul	88	3,26±0,93	483	
		Lise	136	3,31±1,12		
		Üniversite	81	3,36±1,10		
		Üniversite üstü	13	2,85±1,03		
	YİYE Kaygı	Okuryazar değil	24	3,72±0,98	5	0,720
		İlkokul	142	3,74±1,29	478	
		Ortaokul	88	3,64±1,07	483	
		Lise	136	3,54±1,30		
		Üniversite	81	3,65±1,29		
		Üniversite üstü	13	4,01±1,29		

*P<0.05

Benlik saygı ve olumsuz benlik alt boyut puanları, kimlik bağlanma ve alt boyut puanları kişilerin baba eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Olumlu benlik alt boyut puanları kişilerin baba eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Farkın hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu anlamak için yapılan Bonferroni çoklu karşılaştırma testine göre eğitimi okur yazar olmayanların ilkökul, ortaokul, lise ve Üniversite mezunu kişilere göre anlamlı biçimde daha düşüktür.

Gözden geçirme alt boyut puanları kişilerin baba eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$)

Tablo 11.

Ölçek Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Değişken	Ölçek	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	sd	p
Gelir Düzeyi	*Olumlu Benlik	Düşük	53	5,19 $\pm$ 1,12	2	0,560
		Orta	388	5,34 $\pm$ 0,93	481	
		Yüksek	43	5,32 $\pm$ 1,03	483	
	*Olumsuz Benlik	Düşük	53	5,45 $\pm$ 1,16	2	0,160
		Orta	388	5,73 $\pm$ 1,09	481	
		Yüksek	43	5,53 $\pm$ 1,26	483	
	Bağlanma yapma	Düşük	53	3,52 $\pm$ 0,74	2	0,180
		Orta	388	3,71 $\pm$ 0,78	481	
		Yüksek	43	3,60 $\pm$ 0,82	483	
	Derin Araştırma	Düşük	53	3,15 $\pm$ 0,72	2	0,520
		Orta	388	3,22 $\pm$ 0,67	481	
		Yüksek	43	3,31 $\pm$ 0,82	483	
	Gözden geçirme	Düşük	53	2,69 $\pm$ 0,80	2	0,060
		Orta	388	2,55 $\pm$ 0,74	481	
		Yüksek	43	2,80 $\pm$ 0,88	483	
	YİYE Kaçınma	Düşük	53	3,20 $\pm$ 1,17	2	0,440
		Orta	388	3,27 $\pm$ 1,05	481	
		Yüksek	43	3,47 $\pm$ 1,16	483	
	YİYE Kaygı	Düşük	53	3,61 $\pm$ 1,19	2	0,220
		Orta	388	3,63 $\pm$ 1,24	481	
		Yüksek	43	3,97 $\pm$ 1,25	483	

Benlik saygısı alt boyut puanları, kimlik bağlanma alt boyut puanları, YİYE alt boyut puanları kişilerin gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 12.

Ölçek Puanlarının 0-2 Yaş ve 2-6 Yaş Arası Dönemde Bakım Verene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Değişken	Ölçek	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	t	sd	p
0-2 yaş bakım veren	Olumlu Benlik	Anne	440	5,34±0,95	1,502	482	0,134
		Diğer	44	5,11±1,01			
	Olumsuz Benlik	Anne	440	5,70±1,12	0,859	482	0,391
		Diğer	44	5,55±1,06			
	Bağlanma yapma	Anne	440	3,68±0,78	-,181	482	0,856
		Diğer	44	3,70±0,71			
	Derin Araştırma	Anne	440	3,21±0,68	-,790	482	0,430
		Diğer	44	3,30±0,71			
	Gözden Geçirme	Anne	440	2,58±0,77	-,505	482	0,614
		Diğer	44	2,64±0,70±			
	YİYE Kaçınma	Anne	440	3,29±1,07	0,049	482	0,063
		Diğer	44	3,21±1,20			
	YİYE Kaygı	Anne	440	3,64±1,23	-0,074	482	0,460
		Diğer	44	3,79±1,28			
2-6 yaş bakım veren	Olumlu Benlik	Anne	414	5,33±0,97	0,543	482	0,587
		Diğer	70	5,26±0,91			
	Olumsuz Benlik	Anne	414	5,71±1,11	1,197	482	0,232
		Diğer	70	5,54±1,16			
	Bağlanma yapma	Anne	414	3,68±0,79	-0,010	482	0,992
		Diğer	70	3,68±0,73			
	Derin Araştırma	Anne	414	3,21±0,70	-1,235	482	0,217
		Diğer	70	3,32±0,62			
	Gözden Geçirme	Anne	414	2,59±0,76	0,524	482	0,600
		Diğer	70	2,54±0,77			
	YİYE Kaçınma	Anne	414	3,29±1,05	0,030	482	0,076
		Diğer	70	3,25±1,21			
	YİYE Kaygı	Anne	414	3,66±1,22	0,025	482	0,080
		Diğer	70	3,62±1,37			

Benlik saygı alt boyut puanları, kimlik bağlanma alt boyut puanları, YİYE alt boyut puanları 0-2 yaş ve 2-6 yaş arası dönemde bakım veren kişiye göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

4.4. Ölçek Puanlarının İlişisine Yönelik Korelasyon Analizi

Araştırmada kullanılan, Benlik Saygı Ölçeği, Utrecht Kimlik Bağlanma Ölçeği, YİYE ölçeği ile alt boyut puanları arasındaki ilişkiye Pearson ve Spearman korelasyon katsayısı ile bakılmıştır.

Korelasyon analizi araştırmada kullanılan değişkenlerin bağımlı ya da bağımsız değişken olarak sınıflandırılmasına gerek kalmadan aralarındaki ilişkinin yönünü ve derecesini hesaplamak için kullanılan bir yöntemdir. -1 ve +1 arasında değer alır. (-) değer değişkenlerin ters ilişkili olduğunu, (+) değer doğru orantılı olduğunu ifade eder. Korelasyon katsayısının ± 1 'e yaklaşması ilişkinin kuvvetli olduğunu, 0'a yaklaşması ilişkinin kuvvetinin azaldığını belirtir (Durmuş vd., 2013, s. 144).

Tablo 13.

Ölçek Puanları Arası Pearson Korelasyon Analizi

		1	2	3	4	5	6	7
Olumlu Benlik	r	1						
	p							
Olumsuz Benlik	r	0,380						
	p	0,000						
Bağlanma yapma	r	0,230*	0,150*					
	p	0,000	0,000					
Derinlemesine Araştırma	r	0,130*	-0,010	0,530				
	p	0,000	0,780	0,000				
B. Gözden Geçirme	r	0,000	-0,180*	0,010	0,340			
	p	0,940	0,000	0,900	0,000			
YİYE Kaçınma	r	-0,190*	-0,240*	-0,060	0,040	0,080		
	p	0,000	0,000	0,180	0,370	0,060		
YİYE Kaygı	r	-0,190*	-0,410*	0,020	0,180*	0,240*	0,160	1
	p	0,000	0,000	0,620	0,000	0,000	0,000	

1=Oluml. Bnlk., 2=Olms. Bnlk., 3=Bağ. Ypm., 4=Arş. Ypm., 5=Göz. Gçr., 6=YİYE Kçm., 7=YİYE Kyg.

Olumlu benlik puanları ile bağlanma yapma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde düşük düzeyde ilişki vardır ($r:0,23$ $p<0,05$).

Olumlu benlik puanları ile Derinlemesine Araştırma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde düşük düzeyde ilişki vardır ($r:0,13$ $p<0,05$).

Olumlu benlik puanları ile gözden geçirme puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki yoktur ($p>0,05$).

Olumsuz benlik puanları ile derinlemesine araştırma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki yoktur ($p>0,05$).

Olumlu benlik puanları ile yiye kaçınma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde düşük düzeyde ilişki vardır ($r:-0,19$ $p<0,05$).

Olumlu benlik puanları ile yiye kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde düşük düzeyde ilişki vardır ($r:-0,19$ $p<0,05$).

Olumsuz benlik puanları ile bağlanma yapma alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde düşük düzeyde ilişki vardır ($r:0,15$ $p<0,05$).

Olumsuz benlik puanları ile gözden geçirme alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde düşük düzeyde ilişki vardır ($r:-0,18$ $p<0,05$).

Olumsuz benlik puanları ile yakın ilişkide yaşam kaçınma alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde orta düzeyde ilişki vardır ($r:-0,24$ $p<0,05$).

Olumsuz benlik puanları ile yakın ilişkide yaşam kaygı alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde orta düzeyde ilişki vardır ($r:-0,41$ $p<0,05$).

Bağlanma yapma alt boyut puanları ile yakın ilişkide yaşam envanteri kaygı alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak ilişki yoktur. ($p>0,05$).

Bağlanma yapma alt boyut puanları ile yakın ilişkide yaşam envanteri kaçınma alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak ilişki yoktur. ($p>0,05$).

Derinlemesine araştırma alt boyut puanları ile yakın ilişkide yaşam kaçınma alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki yoktur ($p>0,05$).

Derinlemesine araştırma alt boyut puanları ile yakın ilişkide yaşam kaygı alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde düşük düzeyde ilişki vardır ($r:0,18$ $p<0,05$).

Gözden geçirme alt boyut puanları ile yakın ilişkide yaşam kaygı alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde düşük düzeyde ilişki vardır ($r:0,24$ $p<0,05$).

Gözden geçirme alt boyut puanları ile yakın ilişkide yaşam kaçınma alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki yoktur ($p>0,05$).

4.5. Genç Yetişkin Bireylerin Bağlanma Stilleri Puanlarının Kimlik Statüleri

Puanını Yordamasına İlişkin Basit Regresyon Analiz Sonuçları

Genç yetişkin bireylerin bağlanma stilleri puanlarının kimlik statüleri puanlarını yordayıp yordamadığına bakmak için regresyon analizi yapıldı. Regresyon analizi değişken arasındaki neden-sonuç ilişkilerini hesaplamak için yapılan bir yöntemdir. Bağımsız değişkenden hareketle bağımlı değişken tahmin edilir (Eymen ,2007:93).

Tablo 14.

Genç Yetişkin Bireylerin Bağlanma Stilleri Puanlarının Kimlik Statüleri Puanını Yordamasına İlişkin Bulgular

Bağımlı Değişken: Kimlik Statüleri							
Bağımsız değişken	B	S. Hata	β	t	p	Durbin-Watson	
Sabit	2,970	0,100		29,390	0,010	1,870	
Bağlanma Stilleri	0,080	0,030	0,130	2,890	0,010		
R: 0,13	F : 8,35						
Düzeltilmiş R ² : 0,01	p : 0,017						

Regresyon analizi sonuçları incelendiğinde Durbin-Watson analizi ile gözlemlerin bağımsızlığı incelenmiştir. İstatistik 0-4 arasında puan almakta, 1'in altındaki değerler pozitif korelasyon olduğunu, 2 değeri ilişkinin olmadığını, 3'ten büyük bir değer negatif korelasyon olduğunu gösterir (Field, 2017). Yapılan analizde Durbin-Watson değerleri 1.87 olarak bulunmuş bu değer hata terimleri arasında otokorelasyon olmadığı anlamına gelmektedir. Tablo 14 incelendiğinde modelin anlamlı olduğu görülmektedir. (Düzeltilmiş R^2 : 0,01, $p < 0,05$) Düzeltilmiş R^2 değeri bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni ne oranda açıkladığını belirtir. Model de bağlanma stil puanları, kimlik statü puanlarının % 1,7 sini açıkladığı görülmektedir. Regresyon katsayısına göre, bağlanma stili bağımsız değişkeninin kimlik statü puanları üzerine pozitif yönde anlamlı etkisi olduğu görülmektedir ($B=0,08$ $p < 0,05$).

Tablo 15.

Genç Yetişkin Bireylerin Bağlanma Stilleri Puanlarının Benlik Saygısı Puanını Yordamasına İlişkin Bulgular

Bağımlı Değişken: Benlik Saygısı							
Bağımsız değişken	B	S. Hata	β	t	p	Durbin-Watson	
Sabit	6,920	0,140		47,780	0,010	1,870	
Bağlanma Stilleri	-0,410	0,040	-0,420	-10,100	0,010		
R: 0,418	F : 101,98						
Düzeltilmiş R ² : 0,173	p : 0,017						

Tablo.15 incelendiğinde modelin anlamlı olduğu görülmektedir. (Düzeltilmiş R^2 : 0,173 $p < 0,05$) Düzeltilmiş R^2 değeri bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni ne oranda açıkladığını belirtir. Model de bağlanma stil puanları, benlik saygı puanlarının % 17,3'ünü açıkladığı görülmektedir. Regresyon katsayısına göre, bağlanma stili bağımsız

değişkeninin benlik saygı puanları üzerine negatif yönde anlamlı etkisi olduğu görülmektedir ($B=-0,41$ $p < 0,05$).

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın alt hipotezleri doğrultusunda elde edilen sonuçlar tartışılmıştır. Örneklem grubunun Bağlanma Stilleri, Kimlik Statüleri ve Benlik Saygılarının çeşitli değişkenlerle karşılaştırılmasından elde edilen sonuçlar tartışılmış ve Benlik Saygısı, Bağlanma Stilleri ve Kimlik Statüleri arasındaki ilişki sonuçları yorumlanmıştır.

5.1. Genç Yetişkin Bireylerin Bağlanma Stilleri, Kimlik Statüleri ve Benlik Saygılarının Demografik Değişkenlere Göre Tartışma ve Yorum

Genç yetişkin bireylerin Bağlanma stilleri, Kimlik statüleri ve Benlik saygısı puanları gelir düzeylerine göre istatistiksel olarak bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Genç yetişkin bireylerin ekonomik durumları ve gelir düzeyleri güvenli veya güvensiz bağlanma, başarılı veya başarısız kimlik statüsüne sahip olma ve benlik saygılarının yüksek veya düşük olmasını etkilemiyor. Araştırmamızda ölçmeyi hedeflediğimiz bu değişkenlerin bağımlı değişkenlerle anlamlı bir ilişkisi olmadığı, birbirini yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu araştırmada ön gördüğümüz sosyo-ekonomik durumun kimlik, bağlanma ve benlik saygısını etkilemediği hipotezimizi destekler niteliktedir. Literatür incelendiğinde bu bulguyu destekleyen ve desteklemeyen araştırmalar bulunmaktadır. Birgi (2010) ekonomik durumun kötüleşmesinin kimlik duygusu puanlarını yükselttiğini rapor ettiği çalışmada orta ve üst ekonomik seviyede olan kişilerin ağırlıklı olarak başarılı kimlik statüsünde yer aldıklarını belirtmiştir. Uzman (2002) sosyal destek düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin kimlik statülerini incelediği araştırmasında kişilerin ekonomik düzeylerinin kimlik statüleri ile ilişkili olmadığını rapor etmiştir. Erbil ve arkadaşları (2006, s. 7-15) öğrencilerin ailelerinin ekonomik düzeyleri ile benlik saygıları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarında ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin benlik saygısı puanlarının düşük olanlara oranla daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Genç yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, kimlik statüleri ve benlik saygıları ile medeni durumları arasındaki ilişkiye bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı gözlemlenmiştir ($p>0,05$). Bireylerin evli veya bekar olmaları benlik

saygılarında olumlu veya olumsuz bir değişikliğe, kimlik statülerinde başarılı veya başarısız bir seçime ve güvenli veya güvensiz bir bağlanmaya etki etmiyor. Alan yazında elde ettiğimiz bu bulguyu destekleyen ve desteklemeyen araştırmalar mevcuttur. Pehlivan (2017, s. 103-108) beliren yetişkinlerle yaptığı çalışmada bireylerin medeni durumlarının kimlik statülerini etkilediğini belirtmiştir. Evli olan kişilerin daha çok ipotekli kimlik statüsüne sahip oldukları, bekarların ise daha çok dağınık kimlik statüsüne sahip olduklarını gözlemlemiştir. Erbil ve Bostan (2004, s. 1-11) sağlık çalışanlarıyla ilgili yaptıkları çalışmada medeni durum ile benlik saygısı arasında yüksek düzeyde anlamlı bir farklılık olduğunu raporlamışlardır. Majidova ve İpek (2019, s. 57-78) tarafından yapılan bağlanma stilleri ile ilgili araştırmada katılımcıların medeni durumlarının bağlanma stillerini etkilemediği, bağlanma stilleri ile medeni durum arasında bir ilişki olmadığı belirtilmiştir. Benzer sonuçlar Çeçen (2017) ve Bingöl (2020) tarafından yapılan araştırmada da rapor edilmiştir.

Katılımcıların Kimlik Statüleri, Benlik Saygıları ve Bağlanma Stilleri 0-2, 2-6 yaş arası dönemde bakım veren kişiye göre değişmediği gözlenmiştir. Bebeklik ve çocukluk döneminde bakım verenin anne, baba, bakıcı, akraba veya diğerleri olması benlik saygısını, kimlik statüsünü ve bağlanma stillerini etkilememektedir. Önemli olan bağlanma nesnesinin seçilmiş olması ve bağlanmanın gerçekleşmiş olmasıdır. Bağlanmanın temellerinin atıldığı ve büyük oranda gerçekleştiği 0-2 yaş arası dönemde bakım veren kişinin 2-6 yaş arası dönemde değişmesi de herhangi bir farklılığa neden olmamaktadır. Bu bulgulardan hareketle araştırmanın alt hipotezlerinden biri olan 0-6 yaş arası dönemde bakım veren kişinin bağlanma stillerini, kimlik statülerini ve benlik saygılarını etkilemeyeceği hipotezi desteklenmiştir. Literatür incelendiğinde 0-6 yaş arası dönemde bakım veren kişinin etkisinin araştırıldığı araştırmaların pek fazla olmadığı görülmüştür. Çalışmamızda elde ettiğimiz bulguyu destekleyen ve desteklemeyen iki araştırmaya ulaşılmıştır Akhunlar (2010) üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve uyum süreçlerini çalıştığı araştırmasında 0-1 yaş arası dönemde bakım veren kişi ile uyum arasında bir ilişkinin olmadığını ve bağlanma stillerinin bu durumdan etkilenmediğini rapor etmiştir. Bir diğer çalışma ise Onur (2006) tarafından yapılmış ve lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre 0-2 yaş arası dönemde bakım veren kişinin bağlanma stillerini etkilediği belirtilmiştir. Güvenli bağlanma alt boyutunda bakıcı yerine aileden biri olması lehine sonuçlanmıştır. Diğer alt boyutlarda anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Aynı çalışmada bağlanma stillerinin 2-6 yaş arası dönemde bakım veren kişiye göre değiştiği rapor

edilmiştir. 0-2 yaş arası dönemde olduğu gibi bu dönemde de güvenli bağlanma alt boyutunda bakıcı yerine aileden biri olması lehine gözlenmiştir. Diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılık gözlenmediği bildirilmiştir. Demir (2019) tarafından yapılan bir araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Katılımcıların eğitim düzeylerinin benlik saygıları, bağlanma stilleri ve kimlik statüleri üzerindeki etkisine bakıldığında istatistiksel olarak bir farklılığın olmadığı gözlenmiştir. Kişilerin eğitim düzeylerinin yüksek veya düşük olması benlik saygısı, bağlanma stilleri ve kimlik statülerini anlamlı bir şekilde etkilememektedir. Benlik saygısı, kimlik statüleri ve bağlanma stilleri eğitim değişkeninden bağımsız bir şekilde gelişmekte ve şekillenmektedir. Literatürde bu bulguyla ilgili olarak ağırlıklı bir şekilde uyumsuz sonuçlar olduğu gözlenmiştir. Yaman (2019) üniversite öğrencilerinin eğitim düzeylerinin güvenli bağlanma ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Kanak ve arkadaşları (2017) bağlanma stilleri ile öğrencilerin öğretim kademesi arasında bir ilişki olduğunu ve ortaokul öğrencilerinin güvenli bağlanma ve kaçınan bağlanma puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu rapor etmişlerdir. Çeçen (2017) tarafından yapılan bir çalışmada katılımcıların eğitim düzeylerinin güvenli, kaygılı ve saplantılı bağlanma stilleri üzerinde bir etkisinin olmadığı belirtilmiştir.

Örneklem grubunun anne-baba eğitim durumu ile benlik saygısı, bağlanma stilleri ve kimlik statüleri arasındaki ilişkiye bakıldığında annenin eğitim düzeyi ile benlik saygısı ölçeği alt boyutları, yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri alt boyutları olan güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma, kaçınmacı bağlanma ve saplantılı bağlanma alt boyutları ile kimlik statüleri ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı gözlenmiştir. Annenin eğitim düzeyinin yüksek veya düşük olması katılımcıların benlik saygılarını, bağlanma stillerini ve kimlik statülerini anlamlı bir şekilde etkilememektedir. Baba eğitim düzeyine göre bakıldığında katılımcıların Olumlu benlik alt boyut puanları baba eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Eğitim seviyesi okuryazar olmayanların ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu gözlenmiştir. Babanın eğitim seviyesinin yüksek olması kişilerin olumlu benlik saygılarını destekleyici bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Bağlanma stilleri, kimlik statüleri ve alt boyutları ile benlik saygısı olumsuz alt boyutuyla baba eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Bu bulgular hipotezimizi annenin eğitim düzeyi açısından desteklemezken babanın eğitim düzeyi açısından destekler niteliktedir. Alan yazında ebeveyn eğitim düzeyi ile bağlanma, kimlik ve benlik saygısı arasındaki ilişkiye bakan

birçok araştırma mevcuttur. Araştırma sonuçları incelendiğinde çalışmamızla uyumlu ve uyumsuz sonuçlar mevcuttur. Çokparlamış (2018)'in yaptığı araştırmada anne-baba eğitim düzeyi ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir. Kurucu (2019)'nın üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada annenin eğitim düzeyinin yükselmesi ile olumlu benlik saygısının arttığı belirtilmiştir. Babanın eğitim düzeyinin yükselmesi ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak bir ilişkinin olmadığı rapor edilmiştir. Erbil ve arkadaşları (2006, s. 7-15) öğrencilerin benlik saygılarını çeşitli demografik değişkenlerle karşılaştırdıkları çalışmalarında ergenin geldiği aile, anne babanın eğitim düzeyi, mesleği ve cinsiyeti gibi değişkenlerin benlik saygısını etkilediğini belirtmiştir. Öğrencilerin benlik saygısı puanlarının annenin eğitim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar gösterdiği belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan kişilerin yaşlarının benlik saygısı, kimlik statüleri ve bağlanma stilleri ile ilişkisine bakıldığında Benlik saygı ve alt boyut puanları puanı, kimlik bağlanma ve alt boyut puanları puanı, YİYE kaygı puanları kişilerin yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Katılımcıların yaşları olumlu veya olumsuz benlik saygısına sahip olma, başarılı vd. kimlik statüsüne sahip olma veya güvenli/güvensiz bağlanmayı etkilememektedir. YİYE kaçınma puanları kişilerin yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0,05$). 31-35 yaş arası kişilerin YİYE kaçınma puanları 36-40 yaş arası kişilere göre anlamlı biçimde daha düşüktür. Bu bulgu 31-35 yaş arası kişilerin 36-40 yaş arası kişilere oranla daha fazla saplantılı bağlanma stiline sahip olduklarını göstermektedir. Literatürde bağlanma stilleri, benlik saygıları, kimlik statüleri ve yaş ile ilgili pek çok araştırma bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde yaş değişkeni ile benlik saygısı arasında ilişki hem vardır hem yoktur, bağlanma stilleri ile ilişki hem vardır hem yoktur, kimlik statüleri ile ilişki hem vardır hem yoktur şeklinde araştırma bulgularımızı ve hipotezimizi destekleyen ve desteklemeyen araştırmalar mevcuttur. Ökten (2019) tarafından lise öğrencileriyle yapılan bir çalışmada yaşa göre benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu 16 yaş ve altı öğrencilerin benlik saygısı puanlarının daha düşük olduğu belirtilmiştir. Derelioğlu (2010) gençlerde kimlik statüleri ve kimlik stillerini inceleyen bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yaş ve kimlik statüleri, kimlik stilleri arasında bir ilişki olmadığı rapor edilmiştir. Çelebi ve Odacı (2018)'da benzer sonuçlar rapor etmişlerdir. Ünlü (2015) ebeveyni boşanmış bireylerle bağlanma stilleri ve benlik saygısını incelediği araştırmada yaş ve benlik saygısı ile kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stilleri arasında bir ilişki olmadığını rapor etmiştir.

Kirişoğlu (2016), Özkan (2016) kimlik statüleri ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığını belirtmişlerdir. Karakaya (2020) tarafından yapılan bir araştırmada katılımcıların kaygılı ve kaçınmacı bağlanma alt boyutu ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını rapor edilmiştir. Ertürk (2021) tarafında yapılan bir çalışmada ise yaş ve benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve yaş arttıkça benlik saygısının da arttığı belirtilmiştir. Yine aynı çalışmada yaş ve kaygılı ve kaçınmacı bağlanma puanları ile yaş arasında anlamlı negatif yönde bir ilişkinin olduğu rapor edilmiştir. Benzer sonuçlar Kaçar (2021), Doğan (2012), Geniş (2017) tarafından da rapor edilmiştir.

Cinsiyet ile bağlanma, kimlik ve benlik saygısı arasındaki ilişkiye bakıldığında Olumlu benlik saygı puanı kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Olumsuz benlik saygı puanı kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama değerlere bakıldığında erkeklerin olumsuz benlik saygı puanları ($5,80\pm0,97$) kadınlardan ($5,55\pm1,26$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Yani cinsiyet açısından değerlendirildiğinde kadın ve erkeklerin olumlu benlik algılarının farklılık göstermediği, erkeklerin olumsuz benlik algılarının kadınlardan yüksek olduğu söylenebilir. Kimlik bağlanma ölçek puanları kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t(482)=2,51$, $p<0,05$]. Ortalama değerlere bakıldığında kadınların kimlik bağlanma puanları ($3,32\pm0,52$) erkeklerden ($3,19\pm0,57$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadınların bağlanma yapma puanlarının erkeklerden yüksek olması kadınların erkeklere oranla daha yüksek düzeyde ipotekli kimlik statüsüne sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Bir başka yorum ise başarılı kimlik statüsüne sahip olmak için gerekli olan bağlanmanın yapılmış olması ve bu bağlanmanın bir sonuca ulaşması şeklinde de yapılabilir. Kadınlar erkeklere göre kimlik bağlanma davranışlarını daha yüksek düzeyde gerçekleştirip başarılı kimlik statüsüne daha yatkın oldukları söylenebilir. Başarılı kimlik statüsü üst düzey bir statü iken ipotekli kimlik statüsü daha alt düzey bir kimlik olarak tanımlanmaktadır. Kadınların bu iki farklı alanda yüksek puan almaları şu şekilde yorumlanabilir; ipotekli kimlik statüsünde yüksek puan almaları toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde, erkek egemen sistemin kadının toplumdaki “yerini” belirleme çabası ve eril zihniyet etkisi altında kalması ve bu kimliğini bu şekilde inşa etmek zorunda kalmasıyla açıklanabilir. Kadının kendini bir erkeğe ait hissetmesi, erkeğin koruyuculuğu, gölgesi altında kalması kimliğini ait olmak zorunda bırakıldığı erkeğe ipotek etmesine sebep olmuş olabilir.

YİYE kaçınma alt boyut puanları kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t(482)=5,49$, $p<0,05$]. Ortalama değerlere bakıldığında kadınların kaçınma alt puanları ($3,56\pm1,14$) erkeklerden ($3,04\pm0,96$) daha yüksek olduğu görülmektedir. YİYE kaygı alt boyut puanları kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t(482)=3,76$, $p<0,05$]. Ortalama değerlere bakıldığında kadınların kaygı alt boyut puanları ($3,88\pm1,24$) erkeklerden ($3,46\pm1,20$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadınların kaygı ve kaçınma alt boyut puanlarının erkeklere oranla daha yüksek olması korkulu bağlanma stiline sahip olduklarını göstermektedir. Erkeklerin kaygı ve kaçınma bağlanma puanlarının düşük olması güvenli bağlanma stiline sahip oldukları şeklinde yorumlanmaktadır.

Literatürde cinsiyet ve bağlanma, kimlik ve benlik saygısı ile ilgili araştırmamızı destekleyen ve desteklemeyen araştırmalar mevcuttur. Kaçar (2021) kadın ve erkeklerin benlik saygılarının farklılık gösterdiğini ve kadınların benlik saygılarının erkeklere oranla daha düşük olduğunu belirtmiştir. Karakaya (2020)'nin yaptığı araştırmada katılımcıların kaygılı bağlanma puanlarıyla cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı, kaçınmacı bağlanma puanlarının kadınlarda erkeklere oranla daha yüksek olduğu rapor edilmiştir. Bu durum kadınların kaçınmacı bağlanma stillerinin erkeklerden daha fazla olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Ötken (2019) cinsiyet ve benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını belirtmiştir. Çetinkaya (2015) üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada kadınların kayıtsız bağlanma puanlarının, erkeklerin güvenli bağlanma puanlarının yüksek olduğunu belirtmiştir. Literatürde cinsiyet değişkeninin bağlanma stillerini etkilemediği ile ilgili araştırmalar mevcuttur. İlgili araştırmalar; Doğan ve ark. (2012), Geniş (2017), Işınsoy (2013), Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu (2006), Çeçen (2017). Cinsiyete göre kadınların güvenli, erkeklerin korkulu bağlanma stiline sahip olduklarıyla ilgili araştırmalar bulunmaktadır. İlgili araştırmalar; Demirli ve Demir, (2014), Haliloğlu (2008).

5.2. Ölçeklerin Korelasyon Analizine İlişkin Tartışma ve Yorum

Bağlanma ve benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu gözlenmiştir. Katılımcıların benlik saygısı puanları artarken bağlanma stilleri puanları düşmektedir. Aynı şekilde bağlanma stilleri puanları artarken benlik saygısı puanları azalmaktadır. Bartholomew ve Horowitz'in tanımladığı dörtlü bağlanma modeline göre güvenli bağlanma stili için kaygı ve kaçınma puanlarının düşük olması, korkulu bağlanma

stili için kaygı ve kaçınma puanlarının yüksek olması, kayıtsız bağlanma için kaygı puanlarının düşük kaçınma puanlarının yüksek olması, saplantılı bağlanma için kaygı puanlarının yüksek kaçınma puanlarının düşük olması gerekmektedir. Literatürde bağlanma stilleri ve benlik saygısını inceleyen araştırmalara bakıldığında Turanlı (2010) saplantılı bağlanma ile benlik saygısı arasında negatif bir ilişkinin olduğunu, olumlu benlik saygısı puanlarının düşmesi saplantılı bağlanma stili puanlarını yükselttiğini rapor etmiştir. Bartholomew ve Horowitz'in (1991) benlik ve başkaları üzerinden kurduğu Dörtlü Bağlanma Modeli'ne göre; benlik modeli olumluysa kişi dışsal bir onaya ihtiyaç duymaksızın özsaygı ve sevebilirlik duygusu taşımaktadır. Bu bağlamda olumlu benlik modeli, yüksek benlik saygısıyla ilişkilendirilmektedir. Dörtlü Bağlanma Modeli'ne göre güvenli ve kayıtsız bağlanma stilleri olumlu benlik modeli, saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri ise olumsuz benlik modeli içermektedir. Meyers (1998) ve Büyükaşahin (2001) güvenli bağlanma stillinde, güvensiz bağlanma stiline oranla benlik saygısının daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Özgüngör (2014) üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ve kimlik statüleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada dağınık kimlik statüsünün benlik saygısı düşük olan kişilerde daha fazla olduğunu, moratoryum ve başarılı kimlik statüsünün benlik saygısı yüksek kişilerde daha sık görüldüğünü rapor etmiştir.

Bağlanma stilleri ve kimlik statüleri arasındaki ilişki incelendiğinde kimlik statüsünün alt boyutu olan derinlemesine araştırma yapma ve gözden geçirme seçenekleri ile kaygılı bağlanma alt boyutu arasında pozitif bir ilişki, bağlanma yapma davranışı ile kaygılı bağlanma alt boyutu arasında bir ilişki olmadığı gözlenmiştir. Kaçınmacı bağlanma alt boyut puanları ile bağlanma yapma, derinlemesine araştırma yapma ve gözden geçirme alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Marcia'nın kimlik statüleri yaklaşımına göre başarılı kimlik statüsünde bağlanma yapma, seçeneklerin araştırılması ve bağlanmanın gözden geçirilmesi boyutlarının yapılmış olması gerekmektedir. Askıya alınmış kimlik statüsünde bağlanma yapma gerçekleşmemiş derinlemesine araştırma ve seçeneklerin araştırılması ve değerlendirilmesi yapılmış olmalıdır. İpotekli kimlik statüsünde bağlanma gerçekleşmiş, bağlanmanın gözden geçirilmesi ve seçeneklerin araştırılması yapılmamış olmalıdır. Son olarak dağınık kimlik statüsünde bağlanma yapma, seçeneklerin araştırılması ve bağlanmanın gözden geçirilmesi durumlarının yapılmamış olması gerekmektedir. Araştırmadan elde ettiğimiz bulguları bu bilgiler ışığında tartıştığımızda korkulu bağlanma stili ve saplantılı bağlanma stili başarılı kimlik statüsü ve askıya alınmış kimlik

statüsü arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Literatürde bağlanma stilleri ile kimlik statüleri arasındaki ilişkiye odaklanan araştırmalar incelendiğinde farklı sonuçlar olduğu gözlenmektedir. Şahin ve Sürücü (2011) yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerde bağlanma ve kimlik arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarında bağlanma ve kimliğin birbiriyle yakından ilişkili olduğunu rapor etmişlerdir. Ergenlerin sağlıklı kimlik geliştirebilmeleri için erken çocukluk döneminde bakım veren ile güvenli bir bağlanma yapmaları gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Kroger (1985) ergenlerin kimlikle ilgili ideolojik veya mesleki araştırmalar yapabilmeleri için bakım vereni ile kurdukları bağlanmayı bırakıp dış dünyaya yönelmesi gerektiğini belirtmiştir. Başarılı kimlik gelişimi için kişilerin çocukluk bağlanma örüntülerini terk edip etkin araştırmalar yapmaları ve bunlara bağlanmaları gerektiği söylenebilir. Morsünbül ve Çok (2011) bağlanma stilleri ile kimlik gelişimi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda güvenli bağlanan bireylerin kimlik gelişimlerinin daha olumlu yönde olduklarını, kimlik alanıyla ilgili konuları aktif olarak araştırdıkları ve bu bilgileri deneyimlediklerini belirtmişlerdir.

Kimlik statüleri ve benlik saygısı arasındaki ilişkiye bakıldığında araştırma bulgularına göre olumlu benlik saygısı ile bağlanma yapma ve derinlemesine araştırma yapma arasında pozitif bir ilişkinin olduğu, seçenekleri gözden geçirme arasında ise herhangi bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Olumsuz benlik saygısı ile bağlanma yapma arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüş, seçeneklerin gözden geçirilmesi ve derinlemesine araştırma yapma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Literatür incelediğinde Uçar ve Morsünbül (2017) benlik saygısının, kimlik stillerini anlamlı biçimde yordadığını rapor etmiştir. Özgüngör (2014) üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ve kimlik statüleri arasındaki ilişkide benlik saygısı düşük olanların dağınık kimlik statüsüne daha fazla sahip olduklarını ve benlik saygısı yüksek olan kişilerin ise moratoryum ve başarılı kimlik statüsüne daha çok sahip olduklarını belirtmiştir. Benzer araştırmalar Morsünbül (2010) ve Morsünbül ve Tümen (2008) tarafından yapılmıştır.

5.3. Ölçeklerin Regresyon Analizlerine İlişkin Tartışma ve Yorum

Bağlanma stillerinin kimlik statüleri ve benlik saygısı üzerindeki etkisini araştırmak için yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre bağlanma stilleri kimlik statülerini pozitif yönde anlamlı bir şekilde etkilemektedir. İlişkinin hangi alt boyutlar arasında olduğuna

bakılmaksızın genç yetişkin bireylerin bağlanma stilleri puanlarının artması kimlik statüleri puanlarının da artmasına neden olmaktadır. Bağlanma stillerinin benlik saygısı üzerinde negatif yönde anlamlı bir etkisinin olması genç yetişkin bireylerin bağlanma stilleri puanlarının artması benlik saygısı puanlarının azalmasına neden olmaktadır şeklinde yorumlanabilir. Literatürde bağlanma stillerinin benlik saygısı ve kimlik statüleri üzerindeki etkisini araştıran hiçbir çalışmaya rastlanmamıştır. Bağlanma stillerinin kimlik statüleri üzerindeki etkisinin araştırıldığı bir çalışmaya ulaşılmıştır. Morsünbül ve Tümen (2008) kimlik statülerinin bağlanma stilleri açısından değişip değişmediğini belirlemek için ergenlerle yaptıkları çalışmada kimlik statülerinin bağlanma stilleri açısından farklılaştığını belirtmişlerdir. İpotekli kimlik statüsü, dağınık kimlik statüsü ve askıya alınmış kimlik statüsü bağlanma stilleri açısından farklılık göstermiştir. Başarılı kimlik statüsünde herhangi bir değişikliğin olmadığı, askıya alınmış kimlik statüsü boyutunda saplantılı bağlanma stili puanları güvenli bağlanma, korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma stilleri puanlarına göre daha yüksek olduğunu rapor etmişlerdir. Kimlik, bağlanma ve benlik ile aralarındaki ilişkiye değinen benzer çalışmalardan bazıları; Uçar ve Morsünbül (2017), Morsünbül (2010), Morsünbül ve Çok (2011), Özgüngör (2014).

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar değerlendirilmiş ve gerek bu çalışma gerek yapılacak olan diğer araştırmalar hakkında önerilerde bulunulmuştur.

6.1. Sonuç

Araştırmadan elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde;

Demografik değişkenlerden gelir düzeyi, medeni durum, eğitim düzeyi, 0-6 yaş arası dönemde bakım veren ve annenin eğitim düzeyi ile benlik saygısı, kimlik statüleri ve bağlanma stilleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Baba eğitim düzeyi ile olumlu benlik saygısı arasında pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır.

Yaş ve benlik saygısı ile kimlik statüleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış, yaş ve bağlanma stilleri arasında düşük düzeyde bir ilişki gözlenmiştir. 31-35 yaş arası genç yetişkinlerin 36-40 yaş arası yetişkinlere oranla kaçınma puanları daha düşük çıkmıştır. 31-35 yaş arası genç yetişkinlerin kaçınma puanlarının düşük olması 36-40 yaş arası genç yetişkinlere oranla daha fazla güvenli ve saplantılı bağlanma stillerine sahip olduklarını belirtmektedir.

Cinsiyet ve bağlanma, kimlik ve benlik saygısı sonuçları incelendiğinde erkeklerin kadınlara oranla daha fazla güvenli bağlanma stiline sahip oldukları gözlenmiştir. Kimlik statüleri ve cinsiyet sonuçları değerlendirildiğinde kadınların erkeklere göre ipotekli kimlik statüsüne sahip olma düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Erkekler daha çok başarılı ve askıya alınmış kimlik statülerine sahipken kadınlar ipotekli kimlik statüsünde yoğunlaşmaktadır.

Benlik saygısı ve cinsiyet arasında olumlu alt boyutta bir farklılık gözlenmemiştir. Erkeklerin olumsuz benlik saygılarının kadınlardan yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmamızın temel hipotezlerinden biri olan bağlanma stilleri, benlik saygıları ve kimlik statüleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır hipotezi bulgulardan elde edilen sonuçlara göre desteklenmektedir. Bağlanma stilleri ve benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki, bağlanma stilleri ile kimlik statüleri arasında derinlemesine

araştırma ve gözden geçirme alt boyutlarında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ve son olarak kimlik statüleri ile benlik saygısı arasında olumlu benlik saygısı alt puanıyla kimlik statüleri alt boyutu puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki, olumsuz benlik saygısı ile bağlanma yapma alt boyutu puanları arasında pozitif, gözden geçirme alt boyutu puanlarıyla negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu gözlenmiştir.

Araştırmada sınıadığımız bir diğer temel hipotez olan bağlanma stillerinin kimlik statüleri ve benlik saygısı üzerindeki etkisi hipotezi araştırma sonucunda elde edilen bulgularla desteklenmiştir. Bağlanma stilleri kimlik statülerini pozitif yönde anlamlı bir şekilde ($B=0,08$ $p<0,05$), benlik saygısını negatif yönde anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($B=-0,41$ $p<0,05$). Genç yetişkin bireylerin YİYE bağlanma puanları yükselirken benlik saygısı puanları düşmektedir. YİYE puanlarının yükselmesi güvensiz bağlanma stillerinin gerçekleştiğini belirtmektedir. Kişilerin güvensiz bağlanma stilleri olumsuz benlik algılarına neden oluyor denebilir. Bağlanma stillerinin kimlik statülerini pozitif yönde anlamlı bir şekilde etkilemesi demek bağlanma stilleri puanlarının artması kimlik statüleri puanlarının da artmasına neden oluyor demektir.

6.2. Öneriler

Araştırma sonuçlarından hareketle şu önerilerde bulunulmuştur:

- Bu araştırma ağırlıklı olarak Mersin, Adana, Adıyaman ve Malatya illerinde ikamet eden katılımcılarla sınırlıdır. Farklı illerde farklı örneklem gruplarıyla benzer çalışmalar yapıp bu araştırmanın sonuçlarıyla karşılaştırılarak alanyazına katkı sağlanabilir.
- Benlik saygısı, bağlanma stilleri ve kimlik statüleri ile ilgili daha kapsamlı çalışma yapan araştırmacılar sonuçları bu çalışma ile karşılaştırabilir.
- Genç yetişkin bireylerle yapılan bu çalışmanın benzeri ergenler veya ileri yetişkinlerle yapıp farklı gruplarda bağlanma, kimlik ve benlik saygısı ilişkisi değerlendirilebilir.
- Araştırmadan elde edilen bağlanmanın tüm yaşam evrelerine olan etkisinden hareketle bebeklik, erken çocukluk ve çocukluk döneminde bağlanmanın kalitesinin artırılması için çalışmalar yapılabilir. Bu dönemle ilgili ebeveynler, bakım verenler sağlıklı ve doğru bir şekilde bilgilendirilebilirler.

- Bağlanma stilleri özellikle anne ile yoğunlaşan bir kavram olduğundan baba değişken olarak ele alınmamıştır. İleride yapılacak çalışmalarda babanın etkisinin de incelenmesi farklı sonuçlar ortaya koyacaktır.
- Kimlik gelişim sürecinin çevresel etmenlerle olan ilişkisi göz önüne alındığında yapılacak olan araştırmalarda daha farklı değişkenlerin etkisinin incelenmesi kimlik statüleri ve kimlik gelişimi kuramlarını zenginleştirecektir.

7. KAYNAKÇA

- Ainsworth, M.D.S., Blehar, M.C., Waters, E. Ve Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A Psychological study of the strange stitution. Hillsdale, Nj: Erlbaum.*
- Akar, A., (2012). *Üniversite öğrencilerinin kimlik statüleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.*
- Akhunlar, M., N. (2010). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile uyum süreçleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul. 12-16.*
- Akyol, E.Y., ve Işık, Ş. (2016). *Romantik ilişkilerde umut: bağlanma stilleri ve olumlu-olumsuz duygu, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi: 16 (2), 139-156.*
- Arı, R. (2006). *Gelişme ve öğrenme (3. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 70-72.*
- Arslan, E. (2008). *Bağlanma stilleri açısından ergenlerde Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ve ego kimlik süreçlerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya.*
- Atak, H., (2011). *Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: kuramsal bir değerlendirme. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 3(1), 163-213.*
- Ateş, N., (2019) *Eğitim düzeylerine göre 20-35 yaş arasındaki evli ve bekarların bağlanma stili puanlarının karşılaştırılması. Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 2019, 1, 1-1.*
- Atkinson, R.L., Atkinson, R.C., Hoeksema, S.N., Bem, D.J., Smith, E.E., (2008). *Psikolojiye giriş (4. Baskı). (Çev.: Y. Alogan) Ankara: Arkadaş Yayınevi.*
- Aydın, B. (2005). *Çocuk ve ergen psikolojisi (2. Baskı) İstanbul: Atlas Yayın Dağıtım.*
- Bacanlı, H. (2009). *Eğitim psikolojisi (14. Baskı). Ankara: Asa Yayınları, 124-134.*
- Balat, G.U., & Akman, B. (2004). *Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik düzeylerinin incelenmesi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi; 14 (2), 175-183.*
- Bartholomew, K. (1990) *Avoidance of İntimacy: an attachment perspective. Journal of social personality relationships, 7, 147-178.*
- Baysal, A., & Özgenel, M. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin bağlanma stilleri ve öz-düzenleme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Eğitimde Kuram ve Uygulama: 15(2), 142-152.*

- Berber-Çelik, Ç. (2018). *Bağlanma stilleri, psikolojik iyi oluş ve sosyal güvende hissetme: aralarındaki ilişki ne? Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi: 13(25), 27-40.*
- Bilge, Y. (2019). *Üniversite öğrencilerinde ruh sağlığı belirleyicisi olarak bağlanma stillerinin incelenmesi. Avrasya uluslararası araştırma dergisi: 7 (16), 1-18.*
- Bingöl, F. (2020). *Yalnızlığın bağlanma stilleri, beğenilme arzusu ve olumsuz değerlendirilme korkusu açısından incelenmesi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2020.*
- Birgi, F. (2010). *Üniversite öğrencilerinde kimlik ve bağlanma. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.*
- Bowlby, J. (1973). *Attachment And Loss: Vol. 2. Separation. New York: Basic Books.*
- Bowlby, J. (1977). *The Making and breaking of affectional bonds: Aetiology and Psychopathology in the light of attachment theory. British Journal of Psychiatry. 130, 201-210.*
- Bowlby, J.(1982) *A Secure Base: Parent-child attachment and healthy human development. New York: Basic Books.*
- Bowlby J. (1998). *Attachment and Loss, Separation, anxiety and anger. Australia, Pimlico. Vol. II.*
- Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Parent-Child attachment and healthy human development. New York: Basic Books.*
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik. (Çev. İ.D.E. Sarioğlu). İstanbul: Kaktüs Yayınları.*
- Büyükşahin, A. (2001). *Yakın ilişki kuran ve kuramayan üniversite öğrencilerinin çeşitli sosyal psikolojik etkenler yönünden karşılaştırılması. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.*
- Coşkun, A., Hamarta, E., Özyeşil, Z., Saygın, Y. (2011). *Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın kimlik statüleri açısından incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi: 31, 89-99.*
- Çalışır, M. (2009). *Yetişkin bağlanma kuramı ve duygulanım düzenleme stratejilerinin depresyonla ilişkisi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 1, 240-255.*
- Çam, Z., Şahin Çelik, G. (2018). *Üniversite öğrencilerinde bağlanma stillerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları yordama gücünün incelenmesi, Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi: 6(6) 787–797.*
- Çeçen, N. (2017) *Yetişkinlerde bağlanma stilleri ile benlik saygısı ve sürekli kaygı düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, 2017.*

- Çelebi, Y., G. & Odacı, H. (2018). *Bağlanma stilleri, ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kişilik özelliklerinin evlilik uyumunu yordamadaki rolünün incelenmesi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi: (18), 40, 89-120.*
- Çelen, N. (2007). *Bir dönüşüm süreci ergenlik ve genç yetişkinlik. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.*
- Çetin, H., & Çavuşoğlu, H. (2009). *Yetiştirme yurdunda ve aileleri ile yaşayan adölesanların dayanıklılık ve aleksitimik özellikleri arasındaki ilişkide benlik saygısının rolü. Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi: 2 (4), 137-144.*
- Damarlı, Ö., (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik kavramı arasındaki ilişki. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.*
- Demir, G.Ö., (2010). *Üniversite öğrencilerinde kimlik gelişimi: kimlik statülerinin sosyal sermaye ve kimlik sermayesi ile olan ilişkisi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi: 34 (2), 1-10.*
- Demir, İ. ve Derelioğlu Y., (2010). *Gençlerde otoriteriyenizmin yordayıcıları olarak kimlik statüleri ve kimlik stillerinin incelenmesi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi: 23 (1), 2010, 99-119.*
- Demir, N. (2019). *Kendine zarar verme davranışı olan ergenlerde bağlanma stilleri, kimlik karmaşası ve benlik saygısının incelenmesi. Kocaeli Tıp Fakültesi, Tıpta Uzmanlık Tezi, Kocaeli, 2019.*
- Demirli, A ve Demir, A. (2014). *The role of gender, attachment dimensions, and family environment on loneliness among Turkish university students. Australian Journal of Guidance and Counselling 24(1), 62–75. doi: 10.1017/jgc.2013.11.*
- Deniz, M., E. (2008). *Ergenlik çağı sosyal ilişkileri (Ed: A. M. Sünbül). Eğitime yeni bakışlar. Konya: Eğitim Akademi yayınları, 71-86.*
- Dereboy, İ.F. (1993). *Kimlik bocalaması, anlamak, tanımak, ele almak. Malatya: Özmert Ofset.*
- Doğan, T., Karaman, N. G., Çoban, A. E. & Çok, F. (2012). *Ergenlerde arkadaşlık ilişkilerinin yordayıcısı olarak cinsiyet ve aileye ilişkin değişkenler. İlköğretim Online, 11(4), 1010-1020.*
- Dönmez, A. (2000). *Bağlanma: Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve. Türk Psikoloji Bülteni: 3 (5), 16-17.*
- Erbil, N. ve Bostan, Ö. (2004). *Ebe ve hemşirelerde iş doyumu, benlik saygısı ve etkileyen faktörler. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 3.*

- Erbil, N., Divan, Z., Önder, P. (2006). *Ergenlerin benlik saygısına ailelerinin tutum ve davranışlarının etkisi. Aile ve Toplum Sağlığı Dergisi*. Yıl:8 Cilt: 3 Sayı:10 ISSN: 1303-0256.
- Ercan, L., & Eryılmaz, A. (2013). *Beliren yetişkinlikte romantik yakınlığı kim başlatabilir? kişilik özellikleri ve kimlik statüleri. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*: 16 (29) 63-80.
- Erikson E.H. (1963) *Childhood and society*. Norton, New York.
- Erikson, E.H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: W. W. Norton&Company, Inc.
- Erikson, E.H. (1984). *İnsanın Sekiz Çağı (Çev: T.B. Üstün ve V. Şar)*. Ankara: Birey ve Toplum Yayıncılık.
- Erözkan, A. (2011). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve karar stratejileri. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*:2(3) 61.
- Ertürk, Z. E., (2021) *Bağlanma stilleri ve benlik saygısının obsesif kompulsif semptomlar üzerindeki etkisi. İstanbul Kent Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2021.*
- Gander, M.J., (2007). *Çocuk ve Ergen Gelişimi (6. Baskı)*. (Çev: A. Dönmez, N. Çelen ve B. Onur). Ankara: İmge Kitabevi.
- Gençtan, E. (2008). *Psikanaliz Ve Sonrası (13. Basım)*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Geniş, N. E. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarında bağlanma ve benlik algısı ilişkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Karabük.*
- Genuis, M.L., Oddone, E. (1996). *Children's attachment security to mother, father and the parental unit. Child development: Readings for Teachers*.
- Gönül, E. (2008). *Kimlik statülerinin 22-30 yaşlar arasındaki genç yetişkinlerin yaşadığı kaygı düzeyi ile ilişkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.*
- Gülle, T.,E. (2018). *Benlik saygısının, algılanan stres durumu üzerindeki etkisi ve sosyal kaygı ve kaçınmayla ilişkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.*
- Gültekin, F., ve Arıcıoğlu, A., (2017). *Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve sosyal bağlılık ilişkisi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*: 7(2), 373-384.
- Gündoğdu, M. ve Zeran, Ş.G. (2004). *Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin kimlik statüleri. Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*. 3 (22), 57-63.

- Haliloğlu, S. (2008). *Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri, bağlanma biçimleri ve işlevsel olmayan tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Malatya ili örneği) (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 235922).*
- Hamarta, E. (2004). *Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki bazı değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya, 37-47.*
- Haspolat, N.M., Kağan, M. (2017). *Sosyal fobinin yordayıcıları olarak benden imajı ve benlik saygısı. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi: 2(19), 139-150.*
- Hazan, C.; Shaver, P.R. (1994). *Attachment as an organizational framework for research on close relationships. Psychological Inquiry, 5, 1-21.*
- Hazan, C. & Shaver, P. (1994). *Attachement as organizational fram ework for research on close relationships. Psychological In quiry, 52(3), 511-524.*
- Holmes, J. (1993). *Attachment Theory: A biological basis for psychotherapy. The British Journal Of Psychiatry.*
- İlhan, T., ve Özdemir, Y. (2012). *Beliren yetişkinlerde yaş, cinsiyet ve bağlanma stillerinin kimlik statüleri üzerindeki yordayıcı rolü. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi: 19, 227-241.*
- İmamoğlu, S. (2008). *Genç yetişkinlikte kişilerarası ilişkilerin cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık algısı açısından incelenmesi (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 219962).*
- İnanç, Y. B. Ve Yerlikaya, E. E. (2009). *Kişilik Kuramları. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.*
- Kaçar, S. (2021). *Yetişkin bireylerde benlik saygısı, boyun eğici davranış ve karakter özelliklerinin bağlanma stillerine göre incelenmesi. İstanbul Gedik Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2021.*
- Kan, M. (2018). *Üniversite öğrencilerinde yetişkin bağlanma biçimleri, kişilik özellikleri ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.*
- Kanak, M., Bilbay, A., & Balta, D. (2017). *Ergenlerin Akrana Bağlanma Stillerinin Umutsuzluk Düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi. Journal of History Culture and Art Research, 6(6), 492-503.*

- Kapkıran, Ş., Yaşar, M., Kapkıran, N.A. (2016). *Benlik saygısı ve okul tükenmişliği arasındaki ilişkide öz düzenlemenin doğrudan ve dolaylı rolü. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi: 6(45), 51-64.*
- Karabacak, A., ve Demir, M. (2017). *Özerklik, bağlanma stilleri, bilinçli farkındalık ve duygu düzenleme arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi: 12 (23), 271-291.*
- Kararımak, Ö., ve Güloğlu, B., (2014). *Deprem deneyimi yaşamış yetişkinlerde bağlanma modeline göre psikolojik sağlamlığın açıklanması. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi: 43(2), 01-18.*
- Karakaya H., (2020) *Üniversite öğrencilerinde yetişkin bağlanma stilleri, psikolojik iyi oluş ve hayatı anlamlandırma arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Üsküdar Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2020.*
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayınları.*
- Kart, M. E. (2002). *Yetişkin bağlanma stilleri ve çalışma davranışı: hekimlerle yapılan bir çalışma, Mülkiye Dergisi Cilt Xxviii Sayı:245, 91-92.*
- Kaşıkcı, M., Çoban, G.İ., Ünsal, A., Avşar, G. (2009). *Üniversite son sınıf öğrencilerinde aileden ve arkadaşan algılanan sosyal destek ve benlik saygısı. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi:17(3), 158-165.*
- Keser, C.Ç., (2006). *Annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa.*
- Koser, İ., E. (2019). *Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri, problem çözme becerileri ve bağlanma stilleri ilişkisi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2019.*
- Kökler, S., (2000). *Kimlik duygusunun kazanılması açısından ergenlerin, genç yetişkinlerin ve yetişkinlerin karşılaştırılması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.*
- Kroger, J., (2004). *Identity in Adolescence: The Balance Between Self and Other. Adolescence and Society Series, Routledge, 36-51.*
- Kulaksızoglu A. (1998). *Ergenlik psikolojisi. Adolesc Psychol Istanbul Remzi Kitapevi.*
- Kulaksızoglu, A., (2004). *Ergenlik psikolojisi (6. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.*
- Kurucu, Ö. (2019). *Bir üniversitede öğrenim gören öğrencilerin yeme tutumları ile benlik saygıları arasındaki ilişki. Yozgat Bozok Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yozgat, 2019.*

- Marcia J.E., Friedman M.L. (1970). *Ego identity status in college women*. *J Pers*, 2:249-263.
- Marcia J.E.(1993) *Epilogue*. (In) J.E. Marcia, A.S. Waterman, D.R. Matteson, S.L. Archer Ve Ark. *Ego Identity: A Handbook Psychosocial Research*. New York, Springer Verlag. 273-281.
- Marcia J.E. (1993) *The relational roots of identity*. In *Discussions on Ego Identity* (Ed J Kroger):34-65. NJ, England, Lawrence Erlbaum Associates.
- Marcia J.E. (2002) *Adolescence, identity, and the Bernardone family*. *Identity (Mahwah, N J)*, 2:199-209.
- Marcia J.E. (2002) *Identity and psychosocial development in adulthood*. *Identity (Mahwah, N J)*, 2:7-28.
- Majidova, F., İpek, M. (2020). *Bağlanma stili ile evliliğe yönelik tutum arasındaki ilişkinin incelenmesi*. *Aydın Sağlık Dergisi - Yıl 6 Sayı 1 - Şubat - 2020* (57-78).
- Morsünbül, Ü., & Tümen, B. (2008). *Ergenlik döneminde kimlik ve bağlanma ilişkileri: kimlik statüleri ve bağlanma stilleri üzerinden bir inceleme*. *Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*: 15, 25-31.
- Morsünbül Ü. (2010). *Ergenlikte kimlik gelişimini açıklayan yaklaşımlar/modeller: Ergen ruh sağlığı açısından sonuçları*. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*; 17:45-51.
- Morsünbül Ü., Çok F. (2011). *Bağlanma ve ilişkili değişkenler*. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*: 3(3):553-570.
- Morsünbül, Ü., & Uçar, E. (2017). *Kimlik stilleri süreçleri ve statülerinin kimlik işlevleri ile ilişkileri*. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*; 13(1): 25-35.
- Onur, N. (2006). *Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Oral, T. (2011). *Ergenlerde kimlik statülerinin başarı amaç yönelimlerini yordamadaki rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Denizli.
- Ökten, Ü., G. (2019). *Lise öğrencilerinde sosyal görünüş kaygısı ve utangaçlık arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık rolü: Şırnak il örneği*. *Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, 2019*.

- Özdemir, A.A. (2014). *Kültür, benlik saygısı ve girişimcilik eğilimi; Amerikan ve Türk üniversite öğrencilerinde karşılaştırmalı bir çalışma, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 43(2), 351-367.
- Özgüngör, S. (2014). *Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı düzeyine göre kimlik statüleri ile başarı yönelimleri arasındaki ilişki. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*: 35(1), 33-46.
- Özkan, İ., (1994). *Benlik saygısını etkileyen etkenler. Düşünen Adam*;7(3):4-9.
- Özkan, M., S. (2016) *Üniversite öğrencilerinin risk alma tutumları ile kimlik statüleri ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2016.*
- Özkan, M.S., Öztemel, K. (2018). *Üniversite öğrencilerinin risk alma tutumları ile kimlik statüleri ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi, Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*: 2(1), 1-25.
- Öztürk, M.O. (2002). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları (9. Basım). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.*
- Pehlivan, R. (2017). *Erken evlenen ve çocuk sahibi olan ergen ve beliren yetişkinlerin kimlik statülerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*
- Reich W. A., & Siegel H.I. (2002). *Attachment ego identity development and exploratory interest in university students. Asian Journal of Social Psychology*. 5:125-134.
- Samuolis, J., Layburn, K. & Schiaffino, K., M. (2001). *Identity development and attachment to parents in college students, Journal of Youth and Adolescence*, 30 (3), 373-384.
- Sümer, N. & Cozzarelli, C. (1994). *Attachment style differences in ego identity status and self concept. Paper presented at the 66th Annual Convention of the Midwestern Psychological Association Chicago, II.*
- Sümer, N., ve Güngör, D. (1999a). *Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. Türk Psikoloji Dergisi*: 14 (44), 35-58.
- Sümer, N., ve Güngör, D. (1999b). *Yetişkin bağlanma stilleri ölçeğinin türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. Türk Psikoloji Dergisi*:14 (43), 71-106.

- Şahin, G. (2009). *Yetiştirme yurdunda ve ailesinin yanında yaşayan ergenlerin bağlanma stilleri ile kimlik statüleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya. 36-48.*
- Şahin, G., Sürücü A. (2011). *Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerde bağlanma ve kimlik. Journal of New World Sciences Academy, Volume: 6, Number: 1, Article Number: 1C0374.*
- Şeremet, A. (2019). *Güvensiz bağlanma ve yalnızlık arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin aracı rolü. Yüksek Lisans Tezi.*
- Temiz, Z.,T. (2017). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yaşam doyumu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal*
- Terzi, Ş., ve Çankaya, Z.Ç. (2009). *Bağlanma stillerinin öznel iyi olmayı ve stresle başa çıkma tutumlarını yordama gücü. Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi: 4 (31), 1-11.*
- Turanlı, P. (2010). *Orta yetişkinlikte evlilik uyumu ile benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin saptanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.*
- Uçar, M.,E. (2017). *Biliş ihtiyacı benlik saygısı tamamlama ihtiyacı ve kimlik stilleri Arasındaki İlişkiler. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi; 6 (2),640-656.*
- Uçar E. M., Morsünbül Ü. (2017). *Üniversite öğrencilerinde kimlik stilleri benlik kurguları ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. Conference: II. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu. At: Muğla, TURKEY, Volume: 2.*
- Uzman, E. (2002). *Sosyal destek düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin bazı değişkenlere göre kimlik statüleri. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- Ünlü, F. (2015). *Ebeveyni boşanmış bireylerde benlik saygısı, yalnızlık ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2015.*
- Waters, E., Crowell, J., Elliott, M., Corcoran, D. & Treboux, D. (2002) *Bowlby's secure base theory and the social/personality psychology of attachment styles: Work(s) in progress. Attachment & Human Development, 4(2), 230-42.*
- Westen, (1999) Onur, N. (2006). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki. Marmara Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi),İstanbul.*

- Yaman, Y. (2019) *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin umutsuzluk düzeyi ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi. Biruni Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.*
- Yavuzer, H. (2005). *Çocuk Psikolojisi (28. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.*
- Yenihayat, T. (2011). *Üniversite öğrencilerinin kimlik statüleri, kişilik özellikleri ve algıladıkları ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.*
- Zimmermann, P., Becker-Stoll, F. (2002). *Stability of attachment representations during adolescence: the influence of ego-identity status. Journal of Adolescence, 25 (1), 107-124.*

8. EKLER

8.1. Çağ Üniversitesi Etik Kurul Onay Belgesi

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	Rıza ÜNSAL
ÖĞRENCİ NO	201810066
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	Psikoloji
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	TEZ
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLİK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	2021 / 2022 BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	Genç Yetişkin Bireylerin Benlik Saygıları ve Kimlik Statülerinin Bağlanma Stilleriyle İlişkisi.
TEZİN AMACI	Bağlanma, kimlik ve belik kavramlarının, birbiriyle ilişkilerinin, etkilerinin ve boyutlarının genç yetişkin bireylerdeki konumu.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Bu çalışmanın temel amacı bağlanma stillerinin kimlik statüleri ve benlik saygısı üzerindeki etkisini, aralarındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmanın katılımcılarını 225 kadın, 259 erkek toplam 484 genç yetişkin oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı 19-40, yaş ortalaması 28.16±0.64 yıldır. Katılımcıların bağlanma stillerini belirlemek amacıyla Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), kimlik statülerini belirlemek amacıyla Utrecht Kimlik Bağlanma Ölçeği (UTRECHT KBÖ) son olarak da benlik saygılarını belirlemek için Belik Saygısı Değerlendirme Ölçeği Kısa Formu (BSDÖ-KF) kullanılmıştır.

UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇELERİN UYGULANACAĞI	Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeği Kısa formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, UTRECHT Kimlik Bağlanma Ölçeği					
ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: Rıza ÜNSAL			ÖĞRENCİNİN İMZASI: Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır. TARİH: 30/09/ 2021			
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU						
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.						
2. Anılan konu sosyal bilimler psikoloji faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI			
Adı- Soyadı: Zihniye OKRAY	Adı - Soyadı:	Adı Soyadı: Şükrü UĞUZ	Adı - Soyadı: Murat KOÇ			
Unvanı: Profesör Dr.	Unvanı:	Unvanı: Profesör Dr.	Unvanı: Doçent Dr.			
İmzası : Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.	İmzası :	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.			
30/ 09 / 2021	.... / .... / 20....	30/09/ 2021	30/09/ 2021			
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKARAKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası : Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.
..... / ..... / 20....	..... / ..... / 20....	... / ..... / 20....	..... / ..... / 20....	... / ..... / 20....	..... / ..... / 20....	..... / ..... / 20....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE		Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince				

OY ÇOKLUĞU İLE		İncelenmiş olup, ... / ..... / 20..... - ..... / ..... / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli izin verilmesi taraflarımızca uygundur. <table border="1"><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>					

8.2. Gönüllülük Onam Formu

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ETİK KURULU

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda “Genç Yetişkin Bireylerin Benlik Saygıları Ve Kimlik Statülerinin Bağlanma Stilleri İle İlişkisi” başlıklı araştırma “Psikolog Rıza ÜNSAL” tarafından **gönüllü katılımcılarla** yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya **katılmama** hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan **çıkabilirsiniz**. Bu formu onaylamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı: Genç yetişkin bireylerin bebeklik ve çocukluk çağında bakım vereni ile kurdukları bağlanmanın benlik saygıları ve kimlik statüleri ile ilişkisinin incelenmesidir.

Araştırmanın Nedeni: Genç yetişkin bireylerin bağlanma, stilleri, kimlik statüleri ve benlik saygıları arasındaki ilişkinin bilimsel veriler dahilinde incelenmesi için yürütülen yüksek lisans tezini tamamlama.

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: Adıyaman, Adana, Mersin, Ankara, Malatya illeri.

Çalışmaya Katılım Onayı:

Araştırmanın amacını, nedenini, yürütüleceği yer ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Araştırma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunuldu. Bu araştırma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Islak imzası ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Rıza ÜNSAL

e-posta:

İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.

8.3. Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeği Kısa Formu

Örnek maddeler;

1- Hiçbir zaman 7- Her zaman

1) İnsanların benimle konuşmaktan gerçekten hoşlandıklarını hissedirim.

1)Hiçbir zaman

7)Her zaman

2) Arkadaşlarımdan beni ilgi çekici bulduklarını hissedirim.

1)Hiçbir zaman

7)Her zaman

8.4. UTRECHT Kimlik Bağlanma leği

rnek maddeler;

1= Tamamıyla Yanlış 5= Tamamıyla Doğru

1. Eğitimim yaşamda bana güven verir

1 2 3 4 5

2. Farklı bir en yakın arkadaş bulmak için çaba sarf etmenin daha iyi olacağını sık sık düşünürüm

1 2 3 4 5

8.5. Yakın İlişkide Yaşantılar Envanteri

Örnek maddeler;

1- Hiç Katılmıyorum   7- Tümüyle Katılıyorum

1. Ne hissettiğimi partnerimden gizlerim.

1   2   3   4   5   6   7

2. İlişkilerimde kaygılıyım.

1   2   3   4   5   6   7

8.6. Bilgi ve Onay Formu

Bilgi ve Onay Formu

Bu araştırma, Prof. Dr. Zihniye OKRAY danışmanlığında Çağ Üniversitesi Psikoloji bölümü, Genel Psikoloji Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Psikolog Rıza ÜNSAL tarafından yürütülmektedir. Araştırmaya vereceğiniz yanıtlar kimse ile paylaşılmayacaktır. Katılımlarınız için teşekkür ederiz. Detaylar için aşağıda yer alan iletişim adresleri üzerinden ulaşabilirsiniz.

Çağ Üniversitesi Genel Psikoloji Yüksek Lisans Programı Öğrencisi:

Psikolog Rıza ÜNSAL

Gmail:

8.7. Katılımcı Beyanı

Bu tez çalışmasına gönüllü olarak katıldığımı, istediğim yerde yarıda bırakabileceğimi ve bilgilerin bilimsel olarak kullanılacağını kabul ediyorum.

8.8. Kişisel Bilgi Formu

Aşağıda yer alan soruları okuyup kendinize uygun olanı yazınız

1. Cinsiyet

1. kadın 2. Erkek

2. Yaş

1- 19-25 2- 26-30 3- 31-35 4- 36-40

3. Eğitim Durumu

1.İlkokul 2.Ortaokul 3.Lise 4.Üniversite 5.Yüksek lisans 6.Doktora

4. Medeni Durum

1. Bekar 2. Evli

5. 0-2 yaş arası dönemde bakımınızı gerçekleştiren kişi:

1- Anne 2-Diğer

6. 2-6 Yaş arası dönemde bakımınızı üstlenen kişi:

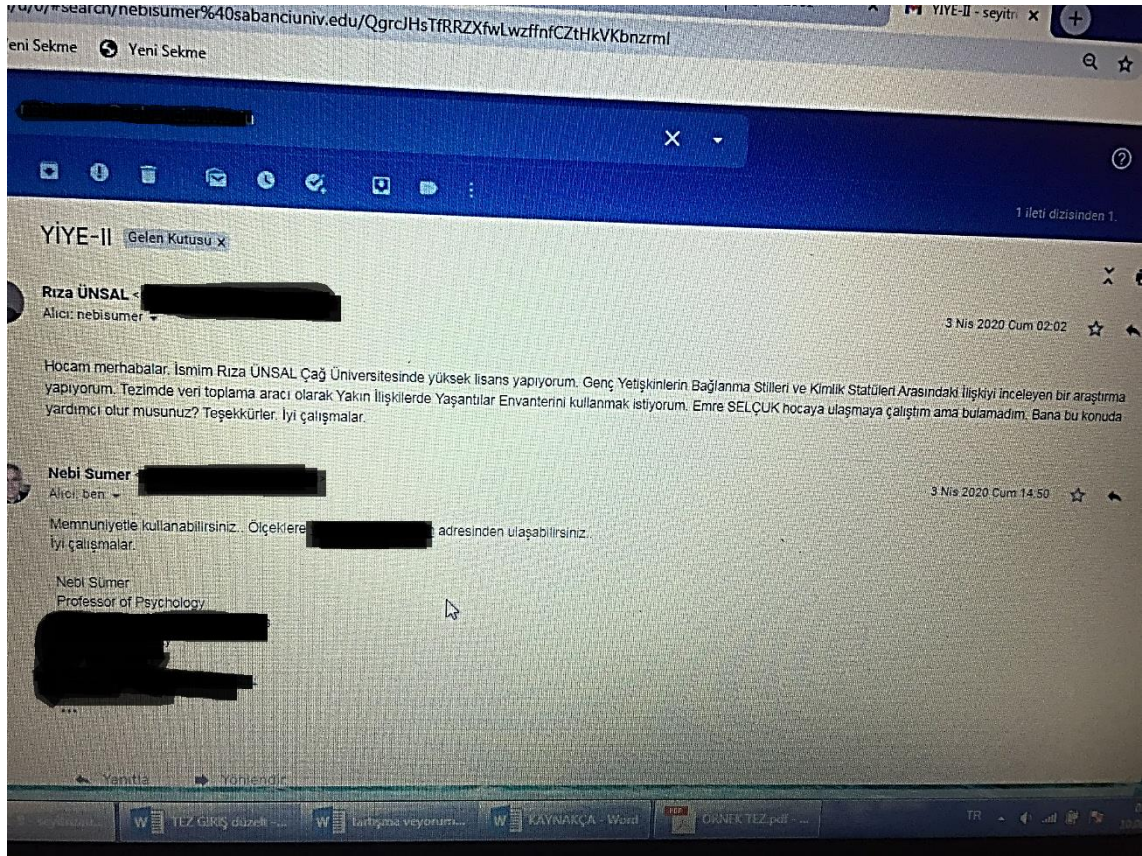
1- Anne 2- Diğer

7. Ailenizin sosyo-ekonomik durumu:

1-( ) Düşük 2-( ) Orta 3-( ) Üst

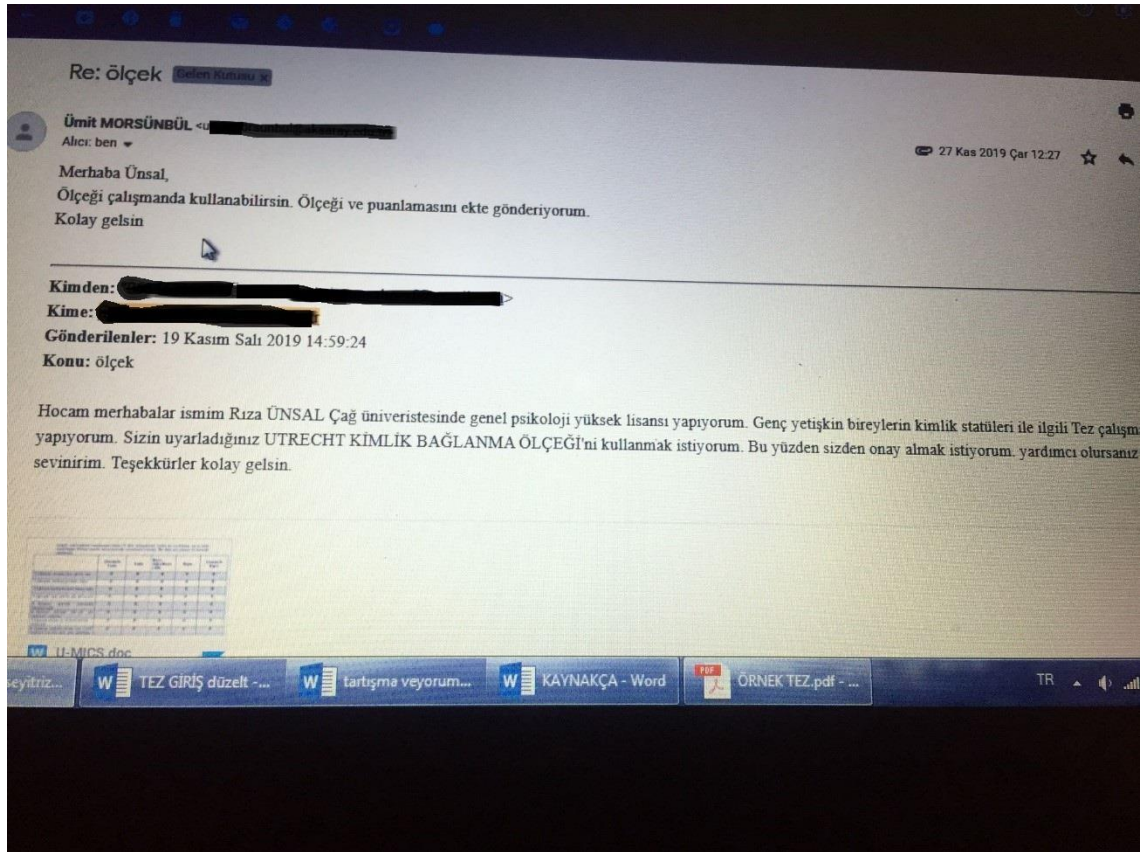
8.9. YİYE Kullanım İzni

Profesör Doktor Nebi SÜMER tarafından geliştirilmiş olan Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri ölçek kullanım izin maili.

8.10. UTRECHT Kimlik Bağlama Ölçeği Kullanım İzni

Profesör Doktor Ümit MORSÜNBÜL tarafından geliştirilmiş UTRECHT Kimlik Bağlama Ölçeği kullanım izin maili.

8.11. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Tez Etik Kurulu İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2100004438

17.06.2021

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği

Kurulu Kararı Alınması Hakkında

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazınız.

İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesindeki

Lisansüstü Programlarda halen tez aşamasında kayıtlı olan **Rıza Ünsal** isimli öğrencimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'lerde sunulmuş olduğunu arz ederim.

Doç. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

8.12. Çağ Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul İzin Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2100004905

05.07.2021

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın
Etiği Kurul İzni Hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 21.06.2021 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2100004510 sayılı yazınız.
b) 17.06.2021 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2100004438 sayılı yazınız.

İlgi yazıda söz konusu edilen Rıza Ünsal, isimli öğrencinin tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör